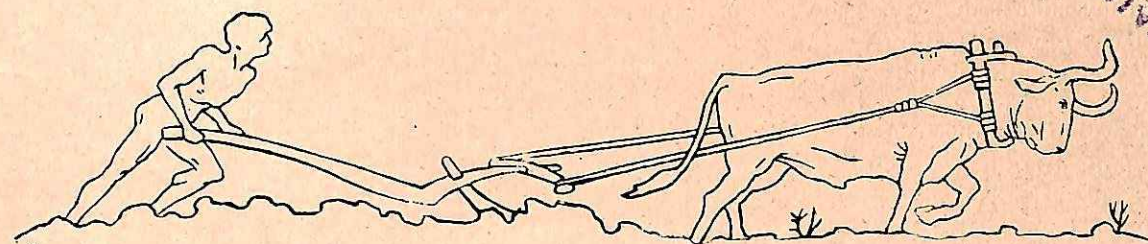

Ε' 2109

ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΑ

ΕΤΟΣ Ε' 15 ΑΠΡΙ-
ΛΙΟΥ 1905

Ο ΚΟΚΚΙΝΟΣ ΒΡΑΧΟΣ

Σὲ βυθὸ πέφτει ἀπὸ βυθό, ὡς ποῦ δὲν ἦταν ἄλλος.
ΣΟΛΩΜΟΣ

Α'.

Η ΚΥΡΙΑ Σάντρη, σκεπτική, ἀφοῦ ξανα-
διάβασε τὸ τηλεγράφημα, εἶπε:

— "Ὡστε αὔριο... Καὶ τί ὥρα φτάνει τὸ
βαπόρι;

— Τὸ πρωῒ, 'στὶς ὀκτώ, ἀποκρίθηκεν ὁ κ.
Σάντρης, ξαπλωμένος σὲ κουνιστὴ πολυθρόνα,
καὶ φυσῶντας τοὺς καπνοὺς τοῦ σιγάρου του
πρὸς τὸ ταβάνι.

Ἡ Φωτεινὴ, ὀρθή, μὲ τὸ κάτασπρο χεράκι
ἐπάνω 'στὴ βυσσινιά τσόχα τοῦ τραπέζιου, ἐκύτ-
ταξε, γυρισμένη κατὰ τὴ μπαλκονόπορτα, τὴ
θάλασσα. Τὸ κομμάτι ποῦ φαινόταν ἀπὸ κεῖ-
πάνω, πέρα καὶ βαθειά, λὲς κι' ἦταν λι-
μνούλα, ἔλαμπε γαλανὸ σὰν τὰ μάτια της.
ἀκίμαντο κ' ἐρημικό. Μόνο τὸ πανὶ μιᾶς βαρ-
κούλας, ἀκίνητης μέσ' 'στὴ μέση, ξεχώριζεν αἰ-
ματοβαμμένο 'στὸ ἡλιοβασίλεμα.

— Παπάκη, εἶπεν ἔξαφνα ἡ Φωτεινὴ· μὲ
πέρνετε αὔριο καὶ μένα;

— Ποῦ; ἐρώτησεν ὁ κ. Σάντρης.

— Στὸ βαπόρι... νὰ ξεμπαρκάρουμε τὸν
"Ἀγγελο μαζί.

Ὁ κύριος Σάντρης ἐσυλλογίσθηκε λίγο, κ'
ἔπειτα, σὰ νὰ ἐδιάβαζε τὰ λόγια του 'στὸ τα-
βάνι:

— Περιττό, εἶπε· θὰ πάω ἐγὼ μὲ τὸν Μίμη.
Ἐσὺ θὰ μείνης μὲ τὴ μητέρα σου νὰ μᾶς
δεχθῇτε 'δῶ.

Ἡ Φωτεινὴ ἐσώπασε. Ἦξερε καλὰ πῶς τοῦ
πατέρα της ταῦτι δὲν ἴδρονε ἀπὸ λόγια. Ἐπειτα,
δὲν εἶχε δὰ καὶ τόσο μεγάλη ἀνυπομονησία
νὰ ἰδῇ τὸν ἐξαδέλφον της μισὴν ὥρα προτῇ-

τερα. Ἐτσι τὸ εἶπε. Ἴσως ἡ βαρκούλα ἐκείνη
μὲ τὸ κόκκινο πανὶ τῆς ἔβαλε γιὰ μιὰ στιγμή
τὴν ἐπιθυμία

Μ' ἀργὸ βῆμα ἐβγῆκε τότε 'στὸ μπαλκόνι.
Δὲν ἦταν βέβαια λυπημένη, μὰ οὔτε καὶ χαρού-
μενη. Ὁ ἐρχομὸς αὐτὸς τοῦ ἐξαδέλφου ποῦ προ-
εοδοποιούσε τὸ τηλεγράφημα, δὲν ἦταν πρᾶγμα
νὰ τὴν συγκινήσῃ. Ὁ Ἀγγελος Μαρίνης θὰ περ-
νοῦσε καμμιά δεκαπενταριὰ ἡμέρες μαζί τους
'στὴν ἐξοχή. Πολὺ καλά. Ἡ Φωτεινὴ ὅμως θὰ
προτιμοῦσε τὴ συντροφιά καμμιάς ἐξαδέλφης,
καμμιάς φιληνάδας, ἢ ἐπὶ τέλους ὥς ἦταν καὶ
κανένας ἄνδρας, ἀλλὰ πιὸ νέος ἀπ' τὸν Ἀγ-
γελο καὶ πιὸ ξένος ἀπὸ ἐξαδέλφον πρῶτον.

Καὶ τῆς ἦλθεν ἔξαφνα κι' ἀθέλητα ἡ ἐν-
θύμησις τοῦ Στεφάνου.

Τέτοιαν ὥρα, καθὼς ξεψυχοῦσε ἡ 'μέρα,
κι' ἡ ἀχνόφωτη γαλήνη ποῦ ἐβασίλευε γύρω,
σὲ γῆ καὶ σὲ θάλασσα, ἐμεγάλονε τὴ μοναξιά
της, ἡ Φωτεινὴ γλυκοθυμόταν τὸν νέο συχνά.
Ἀπ' ὅλους ποῦ τὴν ἐκύτταζαν καὶ τῆς ἐταίρια-
ζαν, αὐτὸν σὰ νὰ εἶχε ξεχωρίσῃ μυστικὰ ἡ
ἄπληρη καρδιά της. Ἦταν λίγο μεγαλειτέρος
της, δεκαεννέα χρονῶν, φοιτητῆς, μελαψὸς καὶ
σγουρομάλλης, ζωηρὸς κι' ἐξυπνος, εὐμορ-
φος ὄχι, ἀλλὰ συμπαθητικὸς πολὺ. Ἀπὸ κοντὰ
δὲν τὸν ἤξερε καλά. Μόλις τὸν περασμένο χει-
μῶνα τὸν εἶχε γνωρίσει 'στὸ θέατρο, μιὰ
στιγμὴ, 'στὸ θεαρεῖο τῆς Γιούλιας, τῆς φιλη-
νάδας της. Ἀπὸ μακριὰ ὅμως τὸν ἔβλεπε σχε-
δὸν κάθε φορὰ ποῦ κατέβαινε 'στὴ χώρα κ'
ἔμενεν ἀργά, τὴν ὥρα τοῦ περιπάτου. Καὶ

σχεδόν κάθε φορά, ὁ Στέφανος, ἔτι μέση δυὸ φίλων του, τὴν ἐκύτταζε, τὴν προσπερνοῦσε, κ' ἐγύριζε μιὰ στιγμή τὸ κεφάλι του πίσω νὰ τὴν ξανακυττάξῃ. Ἔτσι, μὲ τὸ κεφάλαι γυρισμένο, μὲ τὰ μαῦρα μάτια γελαστὰ καὶ τρυφερά, κάτω ἀπ' τὸν χαμηλωμένο γυρο τοῦ καπέλου, ἡ Φωτεινὴ ἔφερε πάντα τὴν ποθητὴν εἰκόνα τοῦ νέου ἔμπρὸς ἑστὰ μάτια της. Ἄν ἦταν νὰ ἔλθῃ αὐτὸς νὰ μείνῃ μαζί τους λίγες ἡμέρες ἑστὴν ἐξοχή, — ἂ, μάλιστα! Ὁ ἀγνώριστος ὅμως ἐπισκέπτης ποῦ ἐπερίμεναν γι' αὐτοῦ, ἕνας ἐξαδελφός σχεδὸν μεσόκοπος, — ἡ μητέρα της τὸν ἐλογάζιαζε τριανταπεντάρη, — ποῦ δὲν τὸν εἶδε ποτέ της, παρὰ σὰν ἦταν μικρὴ καὶ δὲν τὸν θυμόταν καθόλου, αὐτὸς δὲν τῆς ἔκαμνε κατάβαθα οὔτε κρύο οὔτε ζέστη. Μόνο ποῦ λιγάκι τὴν ἀνησυχοῦσε.

Εἶχε καθήσει ἑλᾶφρὸ σκαρνάκι ποῦ ἀνοιγόκλεινε, κεντημένο ἀπὸ τὰ χέρια της, κ' ἐκύτταζε τὴ θάλασσα συλλογισμένη.

Τώρα τὸ πέλαγο φαινόταν δαλάκαιρο, ἀνοικτό, ξαπλωμένο ἀπὸ τοὺς βράχους, τὴν ἀμμουδιά καὶ τὸ μακρὸ πεζοῦλι τῆς ἀκροθαλασσιᾶς, — αὐτὰ κάτω, βαθεῖα, γιατί τὸ ἐξοχικὸ σπῆτι ἦταν σὲ ὕψωμα λόφου, καὶ τὸ μπαλκόνι του ἔμοιαζε μὲ σκοπιά, — ἴσια μὲ πέρα, τάντικρινὰ κ' ἀγρόθαμπα βουνὰ τοῦ Μοριά. Τὸ πανὶ τῆς βαρκούλας εἶχε σβύση. Δεξιὰ ἐξεχώριζε τὸ μακρινὸ πανόραμα τῆς χώρας, καὶ ἑστὸν ἕνα μέρος, ἐπάνω ἀπὸ σκεπές, ἐξεφύτρωνε σὰν ἕνα δάσος ἀπὸ κορυφὲς καταρτιῶν. Ἦταν τὸ λιμάνι. Νὰ κ' ὁ κάβος, ἀπ' ὅπου θὰ ἐπρόβαινε τὸ πρωῒνὸν βαπόρι τῶν Πατρῶν. Μιὰ στιγμή τῆς ἐφάνηκε τῆς Φωτεινῆς σὰ νὰ τῷ βλεπε. Καὶ ἀπὸ τὸν Στέφανο, θυμῆθηκε πάλι τὸν Ἄγγελο.

Τὴν πρώτη φορὰ ποῦ εἶχεν ἔλθῃ ἑστὴν Ζάκυνθο μὲ τὸν πατέρα του, ἐκεῖν' ἦταν παιδοῦλα τεσσάρων χρονῶν. Οὔτε σὰν ὄνειρο δὲν τὸν θυμότανε. Τὸν ἤξερε μόνον ἀπὸ μιὰ φωτογραφία του παλαιᾶς ἐποχῆς, — ἕνας νέος ἀμούστακος, πάρα πολὺ εὐμορφος, μὲ θαυμάσια μαλλιά, σγουρὰ καὶ φουντωτά, — κ' ἀπὸ ἄλλη νεώτερη, προπέρσινη, — ἡ ἴδια πάντα εὐγενικὴ φυσιογνωμία, ἀλλὰ μὲ μουστάκια πολὺ σοβαρά, μὲ γυνὸ καὶ ψηλὸ μέτωπο, μὲ μαλλὰ κομμένα σχεδὸν σύρριζα. Ἰσα-ἴσα γι' αὐτὴ τὴν πάρα πολὺ ἀνδρικήν σοβαρότητα, ἀνησυχοῦσε τώρα ἡ Φωτεινὴ. Πῶς θὰ ἦταν αὐτὸς ὁ ἐξαδελφός; Τί θὰ τοῦ ἔλεγε γιὰ νὰ τὸν εὐχαριστήσῃ; Τί θὰ τοῦ ἔκαμνε γιὰ νὰ τὸν δια-

σκεδάσῃ; Καὶ προπάντων τί θὰ τῆς ἔλεγεν αὐτός; Καὶ πῶς θὰ περνοῦσαν δεκαπέντε ἡμέρες ἑστὴν ἐρημιᾷ τοῦ Κόκκινου Βράχου, χωρὶς νὰ βαρεθῇ ὁ ἕνας τὸν ἄλλον;

— Ἀ νά! ἔκαμε χωρὶς νὰ θέλῃ ἡ Φωτεινὴ, καθὼς εἶδε τὸν ἀδελφὸ της νὰ χυμᾷ στὸ μπαλκόνι μὲ τὴ συνειδησμένη του παιδακίσια ὀρμή, ποῦ λὲς κ' ἔβγαине πάντα μὲ τὴν ἀπόφασιν νὰ γκρεμισθῇ.

— Στάσου φρόνιμα. κ' ἐτοιμάσου νὰ δεχθῇς τὸν ξάδερφό σου, τοῦ εἶπε. Νὰ τὸ ξέρης, πῶς ἐσὺ θὰ τοῦ βαστάς συντροφιά, ὅσον καιρὸ θὰ μείνῃ μαζί μας.

— Τί ἔκαμε, λέει;.. ἐγώ;! ἐφώνησεν ὁ Μίμης. Ἐγὼ ἔχω τὸ σκολιό μου. Καὶ τί μὲ γνωρίζει ἐμένα; Καὶ πῶς σοῦ πέρασε τέτοια ἰδέα; Ὅριστ' ἐκεῖ! Ὁ Ἄγγελος, ψυχὴ μου, ἔρχεται γιὰ σένα...

— Γιὰ ὅλους μας ἔρχεται, ἀντεῖπεν ἡ Φωτεινὴ.

— Μπα! ἐγὼ τὸν καιρὸ ποῦ πρωτοῆλθε, δὲν ἤμουν οὔτε γεννημένος.

— Μὲ συμπαθᾷ ἡ χάρι σου... ἦσουν ἑστὸν βυζί.

— Χώ, χώ! πολὺ σπουδαία γνωριμία!... Ἀς εἶνε, σὺ πάντα ἔχεις τὴ μεγαλειότερη ὑποχρέωσιν, καὶ σὰ μεγαλότερη καὶ — μὴν τὸ ξεχνᾷς, σὲ παρακαλῶ, — σὰν κορίτσι...

Ἡ Φωτεινὴ ἔκλεισε τὸ ἕνα μάτι κ' ἔδειξε τὴν ἄκρην τῆς γλωσσίστας της.

— Ναί, ναί, ἐξακολούθησεν ὁ Μίμης καὶ κύτταζε νὰ μὴν τοῦ λὲς τίς συνειδησμένες σου κουαμάρες, μὴ σηκωθῇ ὁ ξένος ἄνθρωπος καὶ φύγῃ μιὰν ὥρα προτιότερα.

— Ἐσὺ νὰ κυττάξῃς, ποῦ ἡ γλωσσούλα σου τρέχει. Ἐγὼ τοῦλάχιστο ξέρω καὶ νὰ σωπαίνω. Ἐδῶ ἑστὴν ἐξοχή, εἶνε τὸ μόνον πρᾶγμα ποῦ μαθαίνει κανεὶς εὐκολά...

— Ἀ, μπράβο! ἐγέλασεν ὁ Μίμης νὰ τὸν ἀκούς, νὰ σωπαίνῃς, κ' ἔγνοια σου!

— Ὅμως ἡ Φωτεινὴ ἔγεινεν ἔξαφνα περιλυπη. Τί προαισθήματα νὰ τῆς ἐγέννησαν ἑστὴν ψυχὴ τάνομάτιστα χρώματα τοῦ δειλινοῦ μὲ τὰ ἀπερίσσια κάλλη, ποῦ ἐστεφάνωναν μελαγχολικὰ τ' ἀπέναντι βουνά; Καὶ γιατί ἐψιδύρισε, σὰ νὰ μιλοῦσεν ἀπὸ μέσα της;

— Ἐξέρω γὼ πότε νὰ μιλῶ καὶ πότε νὰ σωπαίνω.

ΤΗΝ ἴδιαν ὥρα ποῦ τὰ δυὸ χαριτωμένα παιδιὰ τοῦ κ. Σάντηρ φιλονεικοῦσαν ἑστὸν ἐπι-

θαλάσσιον μπαλκόνι, — παιδιὰ μὴ δὲν ἦταν κ' ἡ Φωτεινὴ, δεκαεπτὰ χρονῶν, μὲ τὰ κοντὰ φουστάνια; — ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ τῆς πλατειᾶς θάλασσας ποῦ τοὺς ἐχώριζε ἀκόμα, ὁ Ἄγγελος Μαρίνης συλλογιζόταν τίς καινούργιες γνωριμιὲς ποῦ θὰ ἔκαμνεν αὐτοῦ.

Ἦταν ἑστὸν δωμάτιον ἑνὸς ξενοδοχείου τῶν Πατρῶν. Τὸν εἶχαν καλεσμένο σὲ τραπέζιν ἐκεῖνο τὸ βράδυ, κ' εἶχεν ἀνέβῃ μιὰ στιγμή γιὰ νὰ λάλῃ. Τὸ βαπόρι θὰ ἔφευγε τὰ μεσάνυχτα. Εἶχε καιρὸ. Ὡς τόσο ἐμάζεψε τὰ πράγματά του κ' ἔκλεισε τίς βαλίτσες του, γιὰ νὰ εἶνε ἐτοιμὸς. Τὸν ἐβοηθοῦσεν ἕνας μικρὸς ὑπηρέτης τοῦ ξενοδοχείου, μὲ μουρίτσα μακρουλή σὰν ποντικοῦ, τόσο ἔξυπνη, ποῦ ὁ Ἄγγελος δὲν ἐβάσταξε νὰ μὴ τὸν ἐρωτήσῃ:

— Ἀπὸ ποῦ εἶσαι σὺ;

— Ἀπὸ τῆς Ζάκυνθο, ἀφέντη! ἀποκρίθηκε τὸ παιδί μὲ φανερὸ καμάρι.

— Μπρέ! καὶ δὲ μοῦ τὸ λὲς τόσην ὥρα πῶς εἶσαι ἀπὸ τὸ Τζάντε; Λεῖπεις καιρὸ;

— Ἐνα χρόνον καὶ κατὶ ἡμέρες, ἀφέντη.

— Δὲ μοῦ λὲς, ἔχεις ἀκουστὰ ἐκεῖ ἕναν κἄποιο κύριον Σάντηρ;

— Τὸ σιὸρ Ἀλφρέντο; ποῦχει τὴ φάμπρικα καὶ κάθεται ὅξω ἑστὸν Κόκκινον Βράχον; μπράβο! Τόνη γνωρίζω. Εἶνε καὶ φίλος τοῦ μπαρμπα μου.

— Πῆγες ἐσὺ ποτέ ἑστὸν Κόκκινον Βράχον;

— Μπράβο!

— Ὁραῖα κεῖ-πάνω, ἔ;

— Παράδεισος, ἀφέντη! Θάλασσα, βουνό, λειβάδι, ληροστάσι, ἀκρογιάλι, ἀέρας, πουλιά, κρὺο νερό, φλόγα, φρούτα... καὶ τί δὲν εἶνε!

Ἡ εὐγλωττία τοῦ μικροῦ Ζακυνθινοῦ, κατενθουσιασμένου μὲ τὴν ὀπτασίαν τῆς γλυκειᾶς του πατρίδας, ἐφαίδρυνε τὸν Ἄγγελο πολὺ.

— Κι' ἀπ' ὅλα τοῦτα, ἐρώτησε γελώντας, σένα τί σᾶρεσε καλλίτερα;

— Ἐμένανε; ἐμένανε μοῦ ἄρεσε καλλίτερα... μὰ νὰ σοῦ πῶ τὴν ἀλήθεια, ἀφέντη;

— Τὴν ἀλήθεια βέβαια!

— Ἡ θεγατέρα τοῦ σιὸρ Ἀλφρέντου!

Ὁ Ἄγγελος τὸν ἐκύτταζε ἔξαφνα ἐκπληκτός. Καὶ ὁ μικρὸς, σὰ νὰ ἐντράπηκε λίγο καὶ νὰ ἠθέλε νὰ δικαιολογηθῇ, ἐξακολούθησε μ' ἐνθουσιασμό:

— Ἐνα πλάσμα, ἀφέντη!... Δὲν ἤξερες... Ἄγγελος, νεράιδα, θεά! Εἶνε ἡ ὁμορφότερη κοπέλα τοῦ τόπου μας!

— Ἔτσι ἔ; χαίρω πολὺ. Σ' εὐχαριστῶ καὶ γιὰ τὸ κομπλιμέντο, γιατί εἶνε ξαδέλφη μου.

Ἡ φόρα τοῦ μικροῦ Ζακυνθινοῦ ἐκόπηκε μονομιᾶς. Καὶ κατασυγχισμένος, ὁ κακόμοιρος, κωμικώτατος, ἐψιδύρισε:

— Συμπάθειο, ἀφέντη! παναπὴ σκουζάτε...

Ἄν ἤξερα πῶς εἴσατε, παναπὴ, συγγενήδες, δὲ θάλεγα ἔτσι...

— Δὲν πειράζει, εἶπεν ὁ Ἄγγελος μετὰ βίας κρατώντας τὰ γέλια. Ἡ ἀλήθεια.

— Ἀα!! πάντ' ἀλήθεια! ἐφώνησεν ὁ μικρὸς μὲ τὴν καρδιά πιά ἑστὸν τόπο της.

ΩΣΤΕ ἡ ἐξαδέλφη του εἶχε γίνει εὐμορφη. Νὰ ἕνα πρᾶγμα ποῦ δὲν μπορούσε ποτέ νὰ τὸν δυσαρεστήσῃ: Λίγη Ζακυνθινὴ ἐξοχή, στολισμένη μ' εὐμορφο κορίτσι. Γιὰ ὅσο καὶ ὅπως τὸ ἠθέλεν ἡ καλλιτεχνικὴ φαντασία του, δὲν ἐπείραζε πῶς ἦταν ἐξαδέλφη του. Καλλίτερα μάλιστα! Μολοντοῦτο, εἶχε τὴν ἐλπίδα νὰ κάμῃ ἑστὴν Ζάκυνθο καὶ γνωριμιὲς οὐσιαστικότερες... Γιατὶ τίς γυναῖκες σὲ κανένα του διάβημα δὲν τίς ξενοῦσε ποτέ. Ἦταν, θάλεγε, γεννημένος γιὰ τὴν Ἀγάπην. Κι' ἀπὸ τὸν λίγο καιρὸ ποῦ εἶχε καθήσει ἄλλοτε ἑστὴν Ζάκυνθο, ἤξερε πῶς οἱ Ζακυνθινὲς ἔχουν τὴν εὐμορφίαν ποῦ τοῦ ἀρέσει.

Ἀλήθεια, θυμόταν ἀκόμα δυὸ-τρεις. Μιὰ ξανθογάλανη, ψηλόλιγνη, ἀερόπλαστη, σὰν ὄνειρο καὶ σὰν ψέμμα. Μιὰν ἄλλη καθαρομελάχρινη, παχουλὴ, ἀφράτη, μὲ κατὰμαυρα μάτια καὶ μὲ θαυμάσια ροδοκάλια. Μιὰν ἄλλη ἀκόμη μὲ πλούσιο στήθος, μὲ γοργὸ βῆμα, μὲ σῶμα ὅλο χυμὸ, μὲ βλέμμα ὅλο φλόγα... Θὰ τίς ξανάβλεπε; μπορεῖ. Μὰ ποῖος τὸ ξέρει τί θὰ εἶχαν γίνῃ, ὅσοι ἀπὸ δεκαετρία χρόνια...

Τόσον καιρὸ τὸν εἶχε τὸν ἦταν νὰ ξαναπάγῃ ἑστὴν Ζάκυνθο, — καὶ μόλις τώρα τὸ κατόρθωνε. Ὡς τὰ τοιαῦτα του σχεδὸν χρόνια ἦταν πτωχός. Ἐξοῦσεν οἰκονομικά μὲ τὴν ἐργασία του, — τραπέζιτικὸς μικροῦπάλληλος, — καὶ δὲν ἔκαμνε παρὰ τὰ ταξείδια τῆς ἀνάγκης. Ὅταν τὸν ἐπλούτισεν ὅσοι μὴ κληρονομία τῷ ἔδωκε πῶς ἔξω. Στὴν Εὐρώπῃ ἔπερνοῦσε τὸν περισσότερον καιρὸ, μὲ ταξείδια καὶ μὲ χαρές. Ἀπὸ κεῖ ἐκαταστάλαξε πάλι ἑστὸν Ἀθήνας, μ' ἀρετὴν ἀκόμη περιουσία, μὲ κάμποση βαργεσιτιά, καὶ μὲ τὴν ἀργογέννητη σκέψιν πῶς ἦταν πιά καιρὸς νὰ καλοπαντρευθῇ καὶ νὰ ἡσυχάσῃ.

Ἐνα κορίτσι ἀπὸ μεγάλῃν οἰκογένειαν καὶ μὲ καλὴ προικὰ, ποῦ τοῦ ἐπροξένευαν τώρα ὅσοι, ἡ Ἐλίσα Βλαστοῦ, τοῦ χαμογελοῦσε σὰν τύχη. Δὲν τὴν εἶχεν ἀγαπήσει ἀκόμα,

λίγο την ἐγνώρισε, τὸ περασμένο καλοκαῖρι 'στὴν Κηφισιά, — ἀλλὰ τοῦ ἔφτασε γιὰ νὰ κα-
ταλάβῃ πὼς μπορούσε νὰ γίνῃ κι' αὐτό.

Θλιβερὸ κάποιο περιστατικὸ, ὁ θάνατος τοῦ
πατέρα του, ἀδελφοῦ τῆς κυρίας Σάντρη, τὸν
ἔφεραν ἀπὸ πέρσιν σὲ στενότερη σχέσι μὲ τὴν
οἰκογένεια τῆς θείας του, σχεδὸν λησμονημένη.
"Ἀλλάξαν ἀρκετὰ γράμματα, γεμάτ' ἀπὸ ἀγάπη
στενῶν συγγενῶν κι' ἀπὸ ἀβροφροσύνη ἀν-
θρώπων ποῦ δὲν πολυγνωρίζονται. Μὲ τὰ δύο
αὐτὰ αἰσθήματα, ἡ θεία του τὸν ἐπροσκάλεσε
τότε 'στὸν Κόκκινο Βράχο. Κι' ὁ "Ἄγγελος, ποῦ
εἶχαν ξυπνήσῃ μέσα του τὰ καλοθύμητα νεα-
νικὰ χρόνια καὶ ποῦ ἐπλημύριζε τὴν καρδιά
του ἡ ὀψιμη τρυφερότης τῶν χορτασμένων ἀπὸ
ἀφρόντιστη ζωῇ, ἐδέχθηκε τὴν πρόσκλησι μὲ
χαρά. Κάτι εὐμορφο, ἀόριστο, παλὸ μὰ σὰν
ξανανειωμένο, τὸν ἐπερίμενε ἐκεῖ, καὶ μολο-
νὸτι ἄργησε πάλι νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ τα-
ξίδι, πάντα τὸ ἐποθοῦσε καὶ μάλιστα βιαζόταν
νὰ τὸ χαρῇ. Νὰ ἦταν τάχα προαίσθημα;

Καὶ ὅμως, τὴν ὥρα ποῦ ἐκύτταζε κι' αὐτὸς
τὴ θάλασσα, τὸν ὑγρὸ δρόμο ποῦ θὰ τὸν
ἔφευγε τὴν ἴδια νύκτα πρὸς τὸν Κόκκινο Βράχο,
ἡ μορφή τῆς 'Ελίζας ἐξεχώριζε καθαρὰ ἐμπρὸς
'στὰ μάτια του, γλυκεῖα ἀθηναϊκὴ ὀπτασία
μέσα 'στὰ θάμνη τοῦ πατρινοῦ δειλινοῦ. 'Ἡ
μεστὴ μαυρομμιά, μὲ τὸ βασιλικὸ παρὰστημα,
ποῦ ὄνειροπολοῦσε νὰ τὴν κάμῃ ταῖρι, ἦταν αὐτὸ
τὸν καιρὸ, ἡ μυστικὴ σκέψι τῆς μοναξιάς του.

ΤΟ πρωτὶ 'στὶς ὀκτώ, τὸ βαπόρι τῶν Πα-
τρῶν ἀγκυροβολοῦσε. Οἱ ζακυνθινὲς βάρκες,
φορτωμένες οἱ περισσότερες μὲ λουλούδια καὶ
μὲ φρούτα, — τὸ ἴδιο καλοθώρητα καὶ μυρι-
στικά καὶ τὰ δύο, — τὸ εἶχαν περιτριγυρίσῃ,
καὶ μαζί μὲ τοὺς πρώτους, ἀνέβηκαν ἐπάνω
ἕνας κύριος μ' ἕνα παιδί.

Ὁ "Ἄγγελος Μαρίνης ἐγνώρισε τὸν θεῖο του
κι' ἐμάντευσε τὸν ἐξάδελφό του.

— Θεῖε; . . .

— "Ἀγγελε! . . .

Ὁ κύριος Σάντρης τὸν ἔσφιξε 'στὸ πλατύ
του στήθος καὶ τὸν ἐφίλησε. Σοβαρὸ χαμό-
γελο, πατρικὸ, συγκινημένο, εἶχε διαχυθῇ 'στὸ
πρόσωπό του, — τὸ ἴδιο ροδοκόκκινο, αὐστηρὸ
κι' ἀγέραστο πρόσωπο, ὅπως τῷ ἔφερε καὶ τὸ
θυμόταν ὁ "Ἄγγελος ἀπὸ τὰ χρόνια ἐκεῖνα.
Καθόλου δὲν ἄλλαξεν ὁ θεὸς του. Μόνον τὰ
ξανθά του γένεια ἄρχισαν ν' ἀσπρογαλιάζουν.
Κι' ἡ φορεσιὰ ἡ παρδαλὴ μὲ τὰ τετράγωνα

ἡ ἴδια, καὶ ἡ ἄσπρη κάσκα μὲ τὴν πράσινη
φόδρα ἡ ἴδια, κι' ἡ χρυσὴ καδένα ἀπέξω 'στὸ
στενὸ, ὀλοκούμπωτο σακάκι, ἡ ἴδια.

Ὁ κ. 'Αλφρέδος Σάντρης ἦταν καταγωγῆς
ἀγγλικῆς. Τὸ ἐμαρτυροῦσαν τὸ ἡράκλειο σῶμα
του καὶ τ' ἀνθηρὰ χρώματά του. Ἰδνὸμά του
ὅμως εἶχεν ἐξελληνισθῇ, ὅπως μὲ τὸν καιρὸ κι'
ἡ οἰκογένειά του. Δὲν ἦταν πιά οὔτε Σάντρες,
οὔτε ἄγγλος ὑπῆκοος, καὶ οὔτε κἂν προτεστάν-
της. 'Αλήθεια συνείδηζε νὰ ξυρῖξῃ τὸ μουστάκι
του, — ἀλλὰ δὲν ἦταν κι' ὁ μόνος ζακυνθινὸς
ποῦ διατηροῦσε τὴν παλαιὰν αὐτὴ συνήθεια.

'Αφοῦ ἐφίλησε καὶ τὸν ἐξάδελφό του, ὁ "Αγ-
γελος ἐστάθηκε νὰ τὸν καμαρώσῃ. Τί εὐμορφο,
τί χαριτωμένο παλληκάρι! Στὴν κρᾶσι, ὁ Μί-
μης Σάντρης ἔμοιαζε τοῦ πατέρα του, μὰ εἶχε
τῆς μητέρας του τὰ κανονικὰ χαρακτηριστικά.
Τὸ σμίξιμο δύο αἱμάτων εἶχε κι' ἐδῶ θαυμα-
τουργήσῃ. Καστανόξανθος, ἀσπροκόκκινος, βα-
θυγάλανος, δροσερός, ὁ ἔφηβος εἶχεν ὅλη τὴν
εὐρωστίαν καὶ τὴν περηφάνειαν τῆς ἀγγλωσα-
ξονικῆς ράτσας, ἐνωμένη μ' ὅλη τὴν εὐγραμ-
μίαν καὶ τὴν εὐλυγισίαν τῆς ἑλληνικῆς. Δεκάξῃ
χρονῶν καὶ φαινόταν σὰν εἴκοσι. 'Αλλὰ πάλι
φαινόταν καὶ σὰ δέκα. Γιατὶ ἀπ' ὅλην ἐκείνη
τὴν ἀθλητικὴ κορμοστασιά, ἀπ' ὅλην ἐκείνη
τὴν ἀνδρική δύναμι, ἔσταζε μιὰ χάρι, κάτι τὸ
παιδικό, τὸ τρυφερό, τὸ παρθενικό. Τὰ κερα-
σένια καὶ πλαστικά χεῖλη μάλιστα, ποῦ ἦταν
πάντα μισανοικιά, — λὲς καὶ δὲν τᾶφινε νὰ
κλείσουν ἡ λεπτὴ μυτίτσα, ποῦ σὰ νὰ ἐτρα-
βοῦσε τὸ ἐπάνω, — ἐχάριζαν 'στὸ χνουδωτὸ
προσωπάκι μιὰν ἔκφρασι πραγματικῶς αἰθερία.

'Ἀν τοῦ μοιάζῃ ἡ ἀδελφή του, — ἐσυλλο-
γίσθηκεν ὁ "Ἄγγελος, — ἀλήθεια θὰ εἶνε πολὺ
εὐμορφη κόρη. Καὶ μ' αὐτὴ τὴ σκέψι, ἐμύρισε
καταγοητευμένος ἕνα μπουκετάκι ρεζεδά, ποῦ
τοῦ εἶχε προσφέρει ὁ Μίμης.

Ξεμπαρκαρίστηκαν. Στὴ σκάλα τοὺς ἐπερί-
μενε τ' ἀμάξι τοῦ κ. Σάντρη. 'Εφῆρτωνσαν τὶς
βαλίζες, ἀνέβηκαν καὶ ξεκίνησαν γιὰ τὸν Κόκ-
κινο Βράχο. 'Υστερ' ἀπὸ δέκα λεπτά τῆς ὥρας,
— δὲν τὰ ἐκατάλαβαν μὲ τὶς ὀμιλίες, — ἐφά-
νηκεν ἡ σκεπὴ τῆς βίλλας, κιτρινωπὲς πυραμί-
δες ὀπίσω ἀπ' τὰ ἐλαιόδενδρα ἑνὸς μικροῦ
λόφου.

'Ἡ γῆ τῶρ' ἄρχισε νὰ κοκκινίσῃ. Στὰ ληο-
στάσια, πέρα ὡς πέρα, τὸ χῶμα φαινόταν κόκ-
κινο σὰν αἱματόβρεκτο. Ὅσο προχωροῦσε τ'
ἀμάξι, τόσο ἐξωθήρεν ἡ κοκκινάδα. Καὶ τὰ
τρία χρώματα τῆς ἐξοχῆς ἐκείνης, τὸ κόκκινο
τῆς γῆς, τὸ ἀργυροπράσινο τῆς ἐληῆς καὶ τὸ

βαθυγάλαζο τοῦρανοῦ, ἐξυπνοῦσαν 'στὴν ψυχὴ
τοῦ "Ἀγγέλου μιὰ ζακυνθινὴν ἐνθύμησιν του,
ἀπὸ τὶς δυνατώτερες.

— Εἶνε θαυμασία ἡ ἐξοχή σας! εἶπε 'στὸν
θεῖο του.

— Γι' αὐτὸ καὶ μεῖς καθόμαστε χειμῶνα-κα-
λοκαῖρι, ἀποκριθῆκεν ὁ κ. Σάντρης.

— Πάντα θυμόμουν αὐτὴ τὴ γλυκεῖα φύσι
μὲ τὴν ἀρμονίαν τῶν χρωμάτων καὶ τῶν γραμ-
μῶν. 'Ἐχει φῶς, γαλήνη καὶ μυστήριο. Μά-
ρέσει νὰ φαντάζομαι πὼς ἔτσι θὰ εἶνε καὶ 'στὸ
'Ὅρος τῶν 'Ελαιῶν. . . Τὴν ἄλλη φορὰ ποῦ
ἤμουν ἐδῶ καὶ τριγυρίζα 'στὸ ληοστάσι, πολλὲς
φορὲς μοῦ φάνηκε πὼς θὰ κάμω ἔτσι δά, καὶ
θὰ ἰδῶ ἀπὸ μακρὰ τὸν Χριστὸ μὲ τοὺς μαθη-
τάς του. Μὰ ἕνα Χριστὸ, ὅπως τὸν ζωγραφί-
ζετε 'στὶς ἐκκλησιὰς σας: ξανθὸ, γαλανό, μὲ
κόκκινο στιχάρι καὶ μὲ γαλάζιο μανδύα. . .

Ὁ κύριος Σάντρης χαμογέλασε χωρὶς νάπαν-
τήσῃ. Κι' ὁ Μίμης ἐγύρισε κατὰ τὸ ληοστάσι,
σὰ νᾶθελε νάνακαλύψῃ 'στὰ μυστηριώδη βάθη
του τὴν ὀπτασία.

ΤΩΡΑ τ' ἀμάξι ἀνέβαινε σιγὰ σιγὰ τὸν
ἀνήφορο. Ὁ μακρινὸς λόφος εἶχε παραμερίσῃ,
καὶ 'ς ἕνα τρίγωνον ἀνοιγμα φαινόταν ἕνα
κομμάτι θάλασσα, ποῦ λὲς κι' ἀνέβαινε 'στὸν
οὐρανόν.

— Μαγεῖα! ἐφώναξεν ὁ "Ἄγγελος.

Ὁ Μίμης, ποῦ καθόταν ἀντίκρου του, ἀνα-
σχηθῆκε κι' ἐστράφηκεν ὅλως διόλου, γιὰ νὰ
ἰδῇ τὴ θάλασσα ἐμπρὸς. Κ' ἔξαφνα ἐφώναξε:

— Ἡ Φωτεινὴ!

— Ποῦ εἶνε; εἶπεν ὁ κ. Σάντρης. 'Ἦλθεν
ὡς ἐδῶ;

'Ἀπὸ τὸ βάθος τοῦ στενοῦ δρόμου, ἡ Φω-
τεινὴ ἔτρεχε, ξεσκούφωτη, νάπαντήσῃ τὴν ἄμα-
ξα. Ὁ "Ἄγγελος ἔσκυψε νὰ ἰδῇ. Κ' εἶδ' ἕναν
ἀνεμοστρόβιλο ἀπὸ χρυσὰ μαλλιά κι' ἀσπρο-
γάλαζα φουστάνια.

Ἡ Φωτεινὴ ἔφθασε, τ' ἀμάξι ἐστάθηκε.
Ὁ "Ἄγγελος ἀντίκρουσε τότε δύο μάτια μεγάλα,
γαλανά, γελαστά, νὰ κυττάζουν περιέργα, ἕνα
προσωπάκι μακρουλό, ἕνα στοματάκι λαχανια-
σμένο. . .

— Ἀνέβα! εἶπεν ὁ κύριος Σάντρης, κι'
ἀνοίξε τὴν πορτοῦλα.

Ἡ Φωτεινὴ ἐσαρκφάλωσε 'στ' ἀμάξι σὰν
πουλάκι, ἔδωσε τὸ χέρι τῆς 'στὸν "Ἄγγελο κι'
ἐψιθύρισε, — ἀπὸ τὸ τρέξιμο δὲν μπορούσε νὰ
μιλήσῃ, —

— Καλῶς ὠρίσατε! . . .

Ὁ νέος, καθὼς ἐπῆρε τὸ χέρι τῆς ἐξαδέλ-
φης του, τὴν ἐτράβηξε πρὸς τὸ στήθος του καὶ
τὴν ἐφίλησε θερμὰ 'στὸ μέτωπο. 'Εκείνη ὅμως,
γιὰ νάναποδώσῃ, ἐγύρειψε τὰ χεῖλη του, κι'
ἄλλαξαν ἕνα γρήγορο φιλὶ 'στὸ στόμα. 'Επειτα,
λαχανιασμένη πάντα καὶ πρόσχαρη, ἐκάθησεν
ἀντικρὺ του, δίπλα 'στὸν Μίμη, καὶ τ' ἀμάξι
ξεκίνησε.

«Κρίμα, ἐσυλλογίσθηκε ὁ "Ἄγγελος, δὲν
μοιάζει τοῦ ἀδελφοῦ τῆς!»

'Αλήθεια, μὲ τὴν πρώτη ματιά, δὲν φαινό-
τανε νὰ τοῦ πολυμοιάζῃ. Γιατὶ τὰ χρώματα
ἦταν διαφορετικά. Πιὸ ἀνοιχτὸ τὸ γαλανὸ τῶν
ματιῶν, πιὸ χρυσὴ τῶν μαλλιῶν ἡ ξανθάδα,
πιὸ θαμβή, σχεδὸν σιταρένια ἡ ἀσπράδα, καὶ
πιὸ βύσσινα, πιὸ σβυστὰ τὰ ροδοκάλια τοῦ
προσώπου. Καὶ τὸ σχῆμα του κάμποσο διαφο-
ρετικόν, τὸ περίγραμμα ἑλλειπτικώτερον, τὰ χα-
ρακτηριστικά πιὸ τραβηγμένα, πιὸ μακρουλά.
Ὅμως ὁ οἰκογενειακὸς τύπος δὲν παρᾶλλαζε,
καὶ ἅμα καλοκυττοῦσε, ἔβλεπε πὼς τὰ δέλφια
μοιάζουν σὰν ἀδελφία. Τὸ ἴδιο μεγαλόσωμη,
εὐρωστη, γεμάτη χυμούς, πλημμυρισμένη ἀπὸ
πρώιμη ζωὴ καὶ ἡ κόρη. Τὰ δεκαεπτὰ τῆς
χρόνια τὰ μαρτυροῦσε μόνο τὸ κοντὸ τῆς παι-
δακίσιο φουστάνι, ἡ ἀγνὴ ἀφέλεια τῶν τρό-
πων τῆς, ἡ ἀθῶα γαλήνη τῆς ματιᾶς τῆς, καὶ
τοῦ γέλιου τῆς ἡ ἀργυρόχρη τρέλλα.

'Ἦταν εὐμορφη; Ναι, χωρὶς ἄλλο. 'Αλλὰ ὁ
"Ἄγγελος τὴν ἐκύτταζε, ἐκύτταζε δίπλα τῆς
καὶ τὸν Μίμη, κι' ὁμολογοῦσε ἀπὸ μέσα του
πὼς ὁ ἔφηβος ἦταν πολὺ πιὸ εὐμορφος ἀπὸ τὸ
κορίτσι.

— Γρήγορα, Νιόνιο! ἐφώναξεν ἡ Φωτεινὴ
'στὸν ἀμαξά. Κτύπα!

Κ' εὐθὺς, γυρίζοντας πρὸς τὸν "Ἄγγελο,
ἐξακολούθησε:

— Ἡ μητέρα, ξέρετε, δὲ βλέπει τὴν ὥρα. . .
Φαντασθῆτε, ἤθελε νάλθῃ μαζί μου. Καὶ ξεμι-
νήσαμε οἱ δύο, μὲ τὴν ἰδέαν νὰ σᾶς περιμέ-
νουμε 'στὴ Βούση. 'Εγὼ ὅμως ὕστερα τῶβαλα
'στὴν τρεχάλα, καὶ ποῦ νὰ μὲ φθάσῃ ἡ μη-
τέρα!

— Ποῦ θὰ πῇ πὼς ἐσὺ περισσότερον δὲν
ἔβλεπε τὴν ὥρα! εἶπεν ὁ "Ἄγγελος.

— Μπορεῖ! εἶπεν ἡ Φωτεινὴ κι' ἐδάγκασε
μὲ χαμόγελο τὸ χεῖλι. Δοιπόν. . . πὼς ἐπερά-
σατε 'στὸ ταξίδι;

— Λαμπρά. Εἶχα τόσο καλὸ καιρὸ, ἡ θά-
λασσα ἦταν τόσο γλυκεῖα, ποῦ δὲ μοῦ ἔκανε
καρδιά νὰ κατεβῶ 'στὴν καμπίνα.

— Ναί; κ' ἐγὼ φοβόμουν, γιατί' οἱ καιροὶ δὲν ἔστρωσαν ἀκόμα. Προχτὲς εἴχαμ' ἐδῶ μεγάλη κακοκαιρία.

— Μπα! κάνει κ' ἐδῶ κακοκαιρίες; εἶπεν ὁ Ἄγγελος.

— Καλὲ τί λέτε! Ἄμα πιάσουν οἱ βροχές, κλεινόμαστε μέσα μερόνυχτα. Ἀμὴ ἐκεῖνοι οἱ ἀέρηδες; Καθὼς ἀκούω κάτω τῇ θάλασσᾳ νὰ μουνγγρίζη καὶ καθὼς τραντάζεται τὸ σπίτι μας σὰν ἀπὸ σεισμό, μοῦ φαίνεται πὼς εἶμαι σὲ καράβι καὶ θαλασσοδέρνω.

— Ἀλήθεια, ἐταξείδευες ποτέ;

— Ὡ! ναί. Ἀπὸ δῶ ἔστην Πάτρα. Κέρκυρα... Μπρίντζι. Ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα ὅμως ὅλο διὰ ξηρᾶς. Πρόπερσιν, ποῦ μέπηρε ὁ παπάκης ἔστην Ἰταλία.

— Ναί; Τὴν Ἀθήνα ὅμως.

— Δέν τη ξέρω... τί κρῖμα! Μὲ πέρνετε μαζί σας σὰν θὰ πᾶτε; Ξέρετε, ὑπάρχει ἓνα τέτοιο σχέδιο... Ἀλήθεια, παπάκη;

— Γιατί ὄχι; εἶπεν ὁ κύριος Σάντρης. Ἄν εἴχαμε κανένα νὰ σὲ φέρῃ πίσω.

— Ὁ Ἄγγελος! εἶπεν ἡ Φωτεινὴ. Δύσκολο εἶνε;

— Καθόλου, εἶπεν ὁ νέος. Ἄν ἔρχεται μάλιστα καὶ ὁ Μίμης, ἐγώ, γιὰ τὸν γυρισμό, μπορεῖ νὰ εἶμαι καὶ περιττός.

— Μπράβο! ἐφώναξεν ἡ Φωτεινὴ, κ' ἐκτύπησε τὰ χέρια μὲ χαρὰ. Τὸ ζήτημα τελείωσε. Θὰ ἔλθῃ μαζί μας καὶ ὁ Μίμης, κ' ἔπειτα θὰ γυρίσουμε οἱ δύο μας.

— Μακάρι! εἶπεν ὁ Μίμης, κυττάζοντας κατὰ μέρη τὸν πατέρα του.

Ὁ Ἄγγελος, μὲ τὴν κουβέντα, ἐκρυφοκύταζε τὰ πόδια τῆς Φωτεινῆς. Ἡ γάμπα τῆς τοῦ εἶχε κάμει ἐντύπωσι, ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή τοῦ ἀλαφροπάτησε ἔτι ἁμάξι. Καθὼς ἐφοροῦσε φουστάνι κοντό, — ἀπλούστατο φόρεμα, ἀπὸ λινὸ ριγωτό, ἄσπρο καὶ γαλάζιο, πτυχωτό ὡς κάτω, ἀνοικτὸ στὸν λαιμό, γαρνιρισμένο μὲ στενὴ κρητικὰ δαντέλλα — ἡ γάμπα φαινόταν σχεδὸν ὡς τὰ γόνατα. Πρῶτα, χωμένο σὲ γοβάκι κρεατί, ἓνα κομπὸ ποδαράκι, — ὄχι πολὺ μικρό, μὰ οὔτε καὶ ὀλωςδιόλου ἐγγλέζικο, στιβαρὸ ὅπωςδὴποτε ποδαράκι, — ἔπειτα ἓνα λεπτότατο σιγαγάκι ποῦ μποροῦσε νὰ τὸ ζώσης μὲ δυὸ δάκτυλα, καὶ ἀπὸ κεῖ καὶ πάνω ἡ γάμπα ψηλὴ, μὲ ὥραιες καμπύλες, μὲ κοιλία ποῦ μετὰ βίας ἐσφιγγε τὸ τορνευτὸ τῆς πάχος ἡ ἄσπρη μεταξωτὴ κάλτσα, τεντωμένη νὰ σχισθῇ. Τὴν ἐκύτταζε ὁ Ἄγγελος, τὴν παρακολουθοῦσε σὲ κάθε θέσι ποῦ

ἄλλαξε, γιατί τὸ σῶμα τῆς Φωτεινῆς ἦταν πολὺ ἀνήσυχο, καὶ ὁμολογοῦσεν ἀπὸ μέσα του πὼς ποτὲ του δὲν εἶδε γάμπα πὺ πλούσια καὶ ἀρμονική. Ἀλλὰ ἔτὸν ἴδιο καιρὸ ἐσυλλογίσθηκε, πὼς τὸ φουστάνι τῆς ἐξαδέλφης του ἦταν πάρα πολὺ κοντὸ γιὰ τέτοιο πρῶϊμο μέστωμα.

ΣΕ λίγο ἐπέρασαν ἀπὸ τὴ Βρύση. Τὸ νερὸ ποῦ ἔτρεχεν ἀδιάκοπα, ξεχειλίζεν ἀπὸ τὴν πέτρινη δεξαμενὴ καὶ ἐσχημάτιζεν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ αὐλάκια καὶ μικροὺς βάλτους, — καθρέφτες ποῦ ἀντανάκλουσαν τὰ δένδρα καὶ τὸν οὐρανόν. Ὅλη ἐκεῖνη ἡ περιοχή ἦταν ὑγρὴ, σκιερὴ καὶ πρασινισμένη ἀπὸ φυλλώματα καὶ ἀπὸ βρύα καὶ αἰσθανόσουν ἔξαφνα μιὰ δροσιὰ μέσα ἔστὸ ἀνοιξιάνικο λιопύρι.

— Τὴ θυμάστε τὴ βρύση μας; ἐρώτησεν ἡ Φωτεινὴ.

— Ἀκοῦς ἐκεῖ! εἶπεν ὁ Ἄγγελος. Θυμᾶμαι μάλιστα ποῦ εἶχε στροφὴν μιὰ μέρα, ἴσα-ἴσα τὴ στιγμή ποῦ σίμωσα τὸ στόμα μου στὴν κάβουλα γιὰ νὰ πιῶ. Κ' ἤμουν πολὺ διψασμένος, κ' εἶχα τρέξη γιὰ νὰ προφθάσω, λὲς καὶ εἶχα κανένα προαίσθημα.

— Πολὺ περίεργο αὐτό... ἐψιθύρισεν ἡ Φωτεινὴ συλλογισμένη.

— Καὶ γιὰ μὲν ἄχέχαστο. Μοῦ ἔκαμε τόσο βαθειὰ ἐντύπωσι!

— Λοιπὸν θὰ τὸ πιστέψης; εἶπε τότε ὁ κ. Σάντρης. Δύο χρόνια σχεδὸν ἡ βρύση ἔμεινε στροφεμένη. Ἐπειτα τὸ νερὸ ξανάλθε μονάχο του.

— Πὼς αὐτό;

— Μυστήριο!

Ἡ Φωτεινὴ ἐξακολουθοῦσε νὰτενίζῃ τὸν Ἄγγελο σκεπτικῇ. Ἰσως ἐξωγράφιζε μὲ τὴ φαντασία τῆς τὴν παραξενὴ καὶ μοιραίαν εἰκόνα ποῦ εἶχεν ἀκούσει. Κι' ὁ νέος ἀνακάλυπτε ἔστὸ πρόσωπό τῆς μὴν ἔκφρασι, ποῦ λίγες στιγμὲς προτῆτερα θὰ τοῦ φαινόταν ἀδύνατη. Τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς εἶχαν γαληνέψη. Τὰ μάτια, ἀκίνητα, μεγάλα, δλάνοικτα, εἶχαν τὴ γαλαζοπράσινη ἡρεμία τῶν μικρῶν βάλτων. Κ' ἡ εὐμορφία τῆς ἐκατακτικῆς κόρης ἦταν τώρα πὺ καθαρή, πὺ κυπλητή, πὺ φωτεινὴ.

«Δὲν ἔχει ἄσχημο πρόσωπο», ἐσυλλογίσθηκε ὁ Ἄγγελος. — καὶ ἀπόρησε μέσα του πὼς δὲν τὸ εἶδεν ἀμέσως.

Ἀλλ' αὐτὸ ἐβάσταξε λίγα δευτερόλεπτα. Μ' ἓνα τίναγμα ὥραϊο τοῦ κεφαλιοῦ, μ' ἓνα κλείσιμο γοργὸ τῶν ματιῶν, ἡ Φωτεινὴ συν-

ἦλθε, καὶ ὅταν ξανάνοιξε τὰ μάτια, ἔχυναν γέλια καὶ ἀκτίνες.

— Οὔτε ὡς τὴ βρύση δὲν κατόρθωσε νὰ φτάσῃ ἡ μητέρα! ἐφώναξε.

Ὁ ἀνηφορικὸς δρόμος προχωροῦσε ἔως τὴ στρογγυλὴ γωνία ποῦ ἔστεκεν ἡ βρύση. Ἀπὸ κεῖ ἔστρηβε ἀριστερᾶ, πὺ πλατὺς, πὺ ἴσιος, πλατανοφύτευτος, κ' ἔβγαζε σύντομα ἔστη μικρὴ πλατεία, ἔτ' ὁμαλὸν ὁροπέδιον ὅπου ἐβασίλευε ἡ καλὸκτιστὴ βύλλα τοῦ κ. Σάντρη, μὲ τὸν πλούσιο κήπο τῆς καὶ μ' ἓνα κομπὸ κίονοι παράπλευρα, ἔστη μέση τοῦ κήπου.

Ἡ κυρία Σάντρη ἀπὸ τὴν καγγελόπορτα ἐβγήκε ὡς ἔξω, κ' ἐδέχθηκε στὴν ἀγκαλιά τῆς τὸν Ἄγγελο μόλις κατέβηκε ἀπὸ τ' ἁμάξι.

Ὁ νέος ξανάβλεπε τὴ θεία του μὲ συγκίνησι ἀληθινή. Τοῦ θύμιζε τὸν πατέρα του. Ἀλλ' ἦταν κ' εὐχάριστη γυναῖκα, ἀνοικτόκαρδη, εὐγενική, μ' ἓναν ἀέρα φυσικοῦ μεγαλείου, ποῦ ἐγεννοῦσε σεβασμὸ μαζί καὶ ἐμπιστοσύνη. Κοντὰ τῆς ὁ Ἄγγελος, σὰ νὰ γίνονταν παιδί, αἰσθανόταν τόσην ἀσφάλεια καὶ ἐλευθερία, ὅση δὲν εὑρίσκει κοντὰ σὲ ἄλλους συγγενεῖς. Στὸν καιρὸ τῆς, ἡ κυρία Σάντρη ἦταν βέβαια καὶ εὐμορφῇ. Ἀλλὰ τὰ τελευταῖα χρόνια εἶχε παραπαχύνει, καὶ οἱ γραμμὲς τῆς ἔχασαν πὰ τὴ χάρι καὶ τὴν ἀναλογία.

Θεῖα καὶ ἀνεπιὸς ἔλεγαν, ἔλεγαν ἀτελείωτα. Ἐσταματοῦσαν κάθε τόσο ζευγαρωμένοι ἔστὸ προαύλιον, ἔστην εἴσοδο, ἔστους διαδρόμους, κουβεντιάζοντας, καὶ ἔκαμαν δέκα λεπτὰ τῆς ὥρας ὡς νὰ καταλήξουν ἔστην τραπεζαρία. Ἡ Φωτεινὴ ποῦ εἶχε προπορευθῇ, τοὺς ἐφώναζε ἀπὸ μέσα, ἀνυπόμονη: Ἐλάτε λοιπόν! Ἐπρεπε νὰ προγευματίσουν. Κι' ὁ κύριος Σάντρης ἐπεινοῦσε πολὺ καὶ ὁ Μίμης περισσότερο. Ὅταν ἐμπῆκαν ἡ κυρία Σάντρη καὶ ὁ Ἄγγελος, ἦταν καὶ οἱ δύο δακρυσμένοι. Εἶχαν μιλῆσιν γιὰ τὸν μακαρίτη... Ὁ κύριος Σάντρης ἐσοβαρεύθηκε, ἀμίλητος. Ἡ Φωτεινὴ καὶ ὁ Μίμης ἄλλαν βλέμμι ἀπορίας.

ΕΚΑΘΗΣΑΝ ἔστὸ τραπέζι. Καφὲς μὲ γάλα, παξιμάδια μὲ σταφίδα, μιλανέζικο βούτυρο, φράουλες καὶ σῦκα θανμάσια. Τῶστρωσαν ἔστὸ φαγι, — κανεὶς δὲν ἔκλαιγε πια, — καὶ ἔλεγαν ἀστεία. Ἡ Φωτεινὴ, μὲ μιὰ χαριτωμένη ἀδειότητα, ἄλειβε φέτες μὲ βούτυρο γιὰ τὸν ἐξαδέλφον καὶ τοῦ ἐδιάλεγε τὰ πὺ ὥριμα σῦκα. Ἐτρωγεν ὅμως καὶ ἐκεῖνη ἀλύπητα. Ὁ Ἄγγελος, ὄχι μὲ μεγάλη του ἐκπληξι, παρα-

τήρησε πὼς εἶνε φαγοῦ. Καὶ γελῶντας τὸ εἶπε.

— Σφάλλατε, κύριε. διαμαρτυρήθηκε ἡ Φωτεινὴ. Σὰς περιμέναμε νὰ πιοῦμε τὸν καφέ μαζί, ἀργήσαμε μιὰ ὥρα ἀπὸ τὸ συνειθισμένο, καὶ φυσικὰ πεινάσαμε. Ἐπειτα, βλέπετε, ἡ χαρά.

Κ' ἐτελείωσε μ' ἓνα μορφασμό, σχεδὸν ἐιρωνικό. Ὁ Ἄγγελος τώρα παραξενεύθηκε. Ἀλήθεια λοιπὸν τὴν παραμικρὴ χαρὰ δὲν τῆς ἔκαμνεν ὁ ἐρχομὸς του; Χαρὰ ἔστην εἰλικρίνεια!

Τὴν ἐκύτταζε ποῦ ἔτρωγε. Εἶχε κατὶ γοργὰ κινήματάκια ἔστὸ μᾶσσημα καὶ ἔστὸ ρούφηγμα, ποῦ παραμόρφωναν τὸ προσωπάκι τῆς, ἀλλὰ χωρὶς νὰ τὸ ἀσχημίζουν. Καὶ ὅταν ἐγελοῦσε, δυὸ λακκάκια ἀνοίγονταν ἔτὰ σφικτὰ καὶ παχουλὰ μάγουλά τῆς, μὲ τὸ χρῶμα καὶ τὸ χνοῦδι τοῦ ροδάκινου, — δυὸ λακκάκια τόσο βαθουλὰ, τόσο ἰδιότροπα καὶ τόσο καλὰ τοποθετημένα, ποῦ ὁ Ἄγγελος ἄρχισε νὰ τὴν κάμνῃ νὰ γελᾷ ἐπιτήδες, γιὰ νὰ τὰ καμαρόνῃ.

Ὑστερ' ἀπὸ τὸ πρόγευμα, ὁ κύριος Σάντρης, ἂν καὶ μὲ κακοφανισμό του, ἀναγκάσθηκε νὰ τοὺς ἀφήσῃ. Ἐπρεπε νὰ γυρίσῃ ἔστη χώρα. Στὶς ἐμπορικὲς τῆς ἐργασίαις ἀφιέρωνε τακτικὰ ὅλο του τὸ πρωί. Στὴ μία μετὰ τὸ μεσημέρι ἐγύριζε ἔστὸν Κόκκινο Βράχο, καὶ τὸ ἀπόγευμα ἐφρόντιζε γιὰ τὰ κτηματικά, ἡ ἦταν ἐλεύθερος νὰ διασκεδάσῃ μὲ τὴν οἰκογένειά του. Χειμῶνα-καλοκαίρι, ἔστην ἐξοχή. Οἱ κακὲς γλῶσσες ἔλεγαν, πὼς ἔστην ἀρχὴ τοῦ γάμου του ἐξήλθε φοβερὰ τὴ γυναῖκα του, καὶ γιὰ νὰ εἶνε ἡσυχος, τὴν ἀποτράβηξε ἔστὸν Κόκκινο Βράχο, μακριὰ ἀπὸ κάθε κίνδυνον καὶ πειρασμὸ τῆς χώρας. Οἱ πὺ κακὲς μάλιστα γλῶσσες ἐψιθύριζαν, ὅτι πραγματικῶς ἡ κυρία Σάντρη, στὰ νεῖατά τῆς, εἶχε κάμῃ κάποιον παραστράτισμα, καὶ ὁ περιορισμὸς ἐκεῖνος ἦταν ἡ τιμωρία... Ἀλήθεια, ψέμματα, κέρδος δὲν θὰ εἶχαμε νὰ τὸ ἐξακριβώσουμε. Τὸ βέβαιον εἶνε πὼς σήμερα τὸν Κόκκινο Βράχο ἐβασίλευε ἡρεμονία, καὶ πὼς ὅλοι ἐκεῖ-πάνω ἦσαν τόσο εὐτυχισμένοι, ὅσο μπορεῖ νὰ εἶνε ἄνθρωποι καλοὶ, ποῦ ἔχουν τὸν τρόπο νὰ ζοῦν ἄνετα σὲ μιὰν ὥραϊα ἐξοχή.

— Κι' ὁ Μίμης;... δὲν πηγαίνει σχολεῖο; ἐρώτησεν ὁ Ἄγγελος, τὴν ὥρα ποῦ ἐφευγε μόνος του ὁ κ. Σάντρης μὲ τ' ἁμάξι.

— Σήμερα γι' ἀγάπη σας τῶσκασε! ἐπρόλαβε νὰπαντήσῃ ἡ Φωτεινὴ. Τώρα θὰ βγοῦμε οἱ τρεῖς μας, ἂν θέλετε, γιὰ νὰ ἰδῇτε τὸ κτήμα. Ἡ μὴν εἶσθε κουρασμένος ἀπὸ τὸ ταξίδι καὶ προτιμᾶτε νὰναπαυθῇτε;

— 'Α μπᾶ! εἶπεν ὁ Ἄγγελος. Καὶ τὸ λέτε ταξεῖδι ἀπὸ τὴν Πάτρα ὡς ἐδῶ, μὲ τέτοια γαλήνη; Κοιμήθηκα ἐστὶ βαπόρι ἀπὸ τὶς δυὸ ὥς τὶς ἐπτάμισιν.

— Καλὰ λοιπόν, πᾶμε. Τὴ μητέρα... μὴν τὴν λογαριάζετε. Σὲ τέτοια, νὰ ξέρετε, εἶνε λιγάκι βαρετὴ.

Πραγματικῶς, ἡ κυρία Σάντη εἶχε θρονασθῆναι ἐπὶ πολυθρόνα τῆς καὶ φαινόταν ὄγκος

ἀσήκωτος. Τῆς εἶχε πέσει ὅλ' ἡ ζωηρότης ποῦ ἔδειξε μιὰ στιγμή ἐπὶ ἀρχή, καὶ ἀκόμα, σὰ νὰ εἶχε πῆ διαμιάς ὅλα ὅσα εἶχε μαζεμένα, ἐνόμιζες πῶς βαρυνόταν καὶ νὰ σκεφθῇ γιὰ νὰ μιλήσῃ. Ἀλλὰ χαμόγελο πλατὺ, γεμάτο εὐχαρίστησι καὶ καλοσύνη, ἐφώτιζε τ' ὀλοστρόγγυλο πρόσωπό τῆς μὲ τοὺς διπλοὺς λαιμούς, κ' ἔκουνουσε τὸ κεφάλι μὲ μισόκλειστα μάτια καὶ μὲ καμάρι μητρικό, ἐπὶ λόγια τῆς κόρης τῆς.

[Ἐπεται συνέχεια] ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΜΙΚΡΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

1

Πετᾶ τὸ ἀχνὸ τὸ συννεφάκι
Ποῦ μὴν αὐγὴ γλυκοροδίζει
Κὶ ἀνάλαφρο ξετρελλαμένο
Μὲς στὰ γαλάζια φτερουγίζει.

Περήφανο μὲ τοὺς ἀνέμους,
Ὅσο εἶνε ἡ μοῖρα του, θὰ ζήσει
Καὶ φλογισμένο ἀπὸ τὸν ἥλιο
Θὰ σκορπίσει...

2

Στὸ παραθύρι στέκει μοναχὴ
Βασιλοπούλα ὄνειρεμένη
Γροικᾷ τοῦ ἀνέμου τὴ βοή
Καὶ τὸ θλιμμένο δάσος ν' ἀνασαίνει.

Κάποιο τραγοῦδι μακρινὸ
Στὴ μάνητα τοῦ ἀνέμου διακρίνει,
Κάποιο τραγοῦδι μακρινὸ
Ποῦ μόλις ἔρχεται καὶ σβύνει.

Ἀπόμακρος τραγουδιστὴς
Τάχα γιὰ ποιά νὰ τραγουδοῦσε;
Ἀπόμακρος τραγουδιστὴς
Τάχα τὴ ρηγοπούλα λαχταροῦσε;

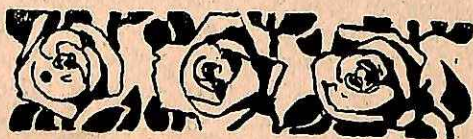
Στὸ παραθύρι στέκει μοναχὴ
Βασιλοπούλα ὄνειρεμένη
Γροικᾷ τοῦ ἀνέμου τὴ βοή
Καὶ τὸ θλιμμένο δάσος ν' ἀνασαίνει.

3

Ρυάκι πολυφλοίσβιστο
Νεραῖδομαγεμένο
Μοῦπε ἓνα μυστικό.
Ἀπόψε τὰ μεσάνυχτα
Μιὰ κόρη νὰ προσμένω
Σὲ τόπο ἔρημικό.

Ἐμπρός, σκοτάδι, τύλιγε
Τῆς λαγκαδιές, τὰ δάση,
Τὰ διάφανα νερά.
Θὰ σφίξω τὸ κορμάκι τῆς
Ὡς ὅτου ἀνατριχιάσει
Ἀπ' ἄγνωρη χαρά.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΑΥΡΟΥΔΗΣ

ΧΑΝ Κ. ΑΝΔΕΡΣΕΝ

[2 Ἀπριλίου 1805 — 2 Ἀπριλίου 1905].

Σήμερα, δηλ. τὴν 2αν Ἀπριλίου 1905 (v), ἐορτάζεται πανηγυρικῶς εἰς τὴν μικρὰν πόλιν Ὀδενσε τῆς δανικῆς νήσου Φύεν ἡ ἑκατονταετηρίς τῆς γεννήσεως τοῦ Ἄνδερσεν. Ἐγεννήθη υἱὸς πτωχοῦ ὑποδηματοποιοῦ καὶ ἐπάλαυσε πολὺ τὸν ἀγῶνα τὸν ἄχαριν τοῦ πορισμοῦ τοῦ ἄρτου. Ἀλλ' ἀπέθανε (4 Αὐγούστου 1875) ἔνδοξος, ὅχι μόνον ἀνὰ τὴν Δανίαν, ἀλλὰ καὶ ἀνὰ σύμπαντα τὸν κόσμον.

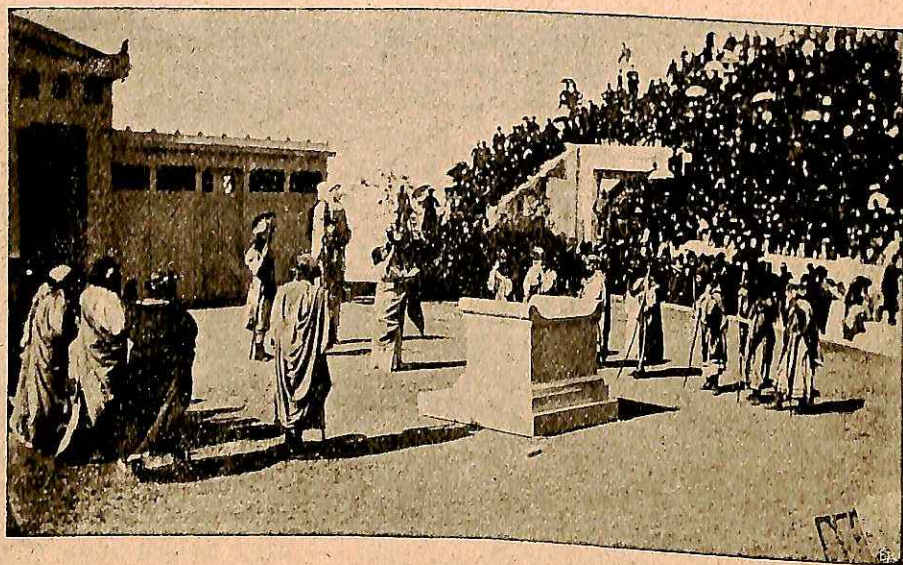
Ὁ Ἄνδερσεν ὑπῆρξε μυθιστοριογράφος, ποιητής, δραματικός καὶ παραμυθιογράφος. Τὰ μυθιστορήματά του («Ὁ αὐτοσχέδιος ποιητής» (Improvisatoren), «Ο. Τ.», «Ἐνας ἄπλοῦς μουσικός» (Kun en Spillemand), «Αἱ δύο Βαρωνίδες», «Υπάρχει ἢ μὴ ὑπάρχει») εἶνε ἀπὸ τὰ καλὰ ἔργα τῆς δανικῆς λογοτεχνίας ἡ ὁποία εἶνε μία ἀπὸ τὰς πλουσιωτέρας τοῦ κόσμου. Τὸ ἄριστον εἶνε βεβαίως «ὁ αὐτοσχέδιος ποιητής» (1835), ὅπου περιγράφει θανμασίως τὴν ἰταλικὴν ζωὴν, ὅπως ἡ ποιητικὴ του ψυχὴ τὴν ἡσθάνθη κατὰ τὴν ἐν Ἰταλίᾳ διαμονήν του, καὶ ὅπου συγχρόνως ἐκθέτει σχεδὸν καὶ τὰς ἰδικὰς του τύχας. Εἰς τὸ «Ἐνας ἄπλοῦς μουσικός» περιγράφει τοὺς ματαίους ἀγῶνας ἐνὸς πτωχοῦ ἀγοριοῦ ἀπὸ τὴν Φύεν νὰ γίνῃ κᾶτι μέγα εἰς τὸν κόσμον· ἐγίνε μόνον «ἄπλοῦς μουσικός». Ἀπὸ τὰ δραματικά του ἔργα (τὰ ὀλιγώτερον σπουδαῖα ἐν γένει ἐκ τῶν ἔργων του) εἶνε γνωστότερα ἡ κωμῆδία «Τὸ νέον δωμάτιον τῆς λεχοῦς», τὸ μελοδραματικὸν κείμενον «Ἡ μικρὰ Κίρστεν» (Λίδεν Κίρστεν). Ἡ φαντασμαγορία (Eventyrkomedie) «Ὁλε ὁ Ματοκλείστης» (Ole Lukøje) καὶ ἄλλα. Ἀλλὰ ἡ δύναμις τοῦ Ἄνδερσεν, ὁ κλάδος, τὸν ὁποῖον αὐτὸς ἴδρυσεν καὶ ὁ ὁποῖος τὸν ἐδόξασε καὶ τὸν ἔκαμε τὸν γνωστότερον συγγραφέα τῆς Δανίας ἀνὰ πάντα τὸν κόσμον, εἶνε τὰ «Παραμύθια» του (Eventyr og Historier). Τὸ 1835 ἐδημοσίευσε τὰ πρῶτα τὸν «Παραμύθια γιὰ τὰ παιδιά» (Eventyr fortalte for Børn). Εἰς τὴν ἀρχὴν μικρὰν ἔκαμαν ἐντύπωσιν, ἀλλ' ἐν τούτοις ἔφεραν τὸ ὄνομά του βαθμηδὸν ἔξω ἀπὸ τὴν Δανίαν, μεταφρασθέντα εἰς ὅλας τὰς γλώσσας. Διότι τὰ παραμύθια του δὲν ὁμοιάζουν διόλου μὲ τὰ ἄλλα γνωστά, τοῦ Γκρίμμι π. χ. καὶ τὰ ὅμοια. Εἶνε νέος κλάδος, ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ

εἰπῇ, τῆς λογοτεχνίας, εἰς τὸν ὁποῖον κυριαρχεῖ ἡ παιδικὴ ψυχὴ, μὲ τὰ ἀθῶά της αἰσθήματα, τὰς λύπας της, τὰς χαράς της, ὅλα μικρογραφία τῆς ψυχῆς τῶν μεγάλων, ἀλλὰ συγχρόνως μικρογραφία παιδική, χωρὶς κακίαν, πονηρίαν, μῖσος. Ὁ ἴδιος ἐξαγακτήρισε τὸ εἶδος τῶν παραμυθίων τοῦ ὡς ἑξῆς: «Μίαν ἰδέαν, ποῦ συνέλαβα γιὰ τοὺς μεγάλους, τὴν διηγοῦμαι εἰς τοὺς μικροὺς μὲ παιδικὸν ἔνδυμα, ἀλλὰ χωρὶς νὰ λησμονῶ, ὅτι καὶ ὁ πατέρας καὶ ἡ μητέρα, καὶ ὁ παπποὺς ἴσως καὶ ἡ γιαγιά, ἀκούουν καὶ αὐτοί. Καὶ πρέπει νὰ τοὺς δίδω ἀφορμὴν πρὸς σκέψιν». Τὸ βάθος τῶν παραμυθίων τοῦ δὲν εἶνε διόλου παιδαριῶδες, καθὼς εἰς τὰ συνήθη παραμύθια, ἀλλὰ πολλάκις σοβαρὸν καὶ τραγικόν, καθὼς εἰς τὴν «Ἱστορίαν μιᾶς μητέρας», τὴν «Ἐλάτην», τὴν «Καμπάναν» καὶ ἄλλα· ἐνίοτε ἔχει καὶ σατυρικὴν χροιάν. ἀλλ' ἀθῶαν καὶ αὐτὴν, κατὰ τῶν γελοιοτήτων τῶν ἰσχυρῶν, οὗς πρὸ πάντων περιφρονεῖ ὁ δημοκρατικὸς, ὁ λαϊκὸς Ἄνδερσεν, καθὼς π. χ. εἰς «Τὴν Περιγίλισσαν καὶ τὸ μιτζέλι» (Prinsessen paa Aerten) (ἡ ψευδὴς εὐγένεια) καὶ εἰς «Τοῦ Αὐτοκράτορος τὴν νέα φορεσιά» (Kejserens nye Klæder) (ἡ πνευματικὴ ἐξάρτησις), κτλ. Ἀλλοῦ εἶνε εὐθυμογράφος, καθὼς εἰς τὸν «Γουρουννοβοσκόν», (Svinedrengen). Εἰς τὸ «Ἀσχημο παπάκι» (den grimme Aelling) περιγράφει κᾶπως τὸν ἴδιον ἑαυτὸν του, μὲ τὸν δίκαιον ἐγωϊσμόν τῆς ἐσωτερικῆς σιωπηλῆς ἀξίας. Ἀπὸ τὰ μικρὰ λυρικά ποιήματά του εἶνε γνωστότερα «Τὰ δυὸ πουλιὰ» (De to Fugle), «Γκοῦρε», τὸ πατριωτικόν: «Στὴν Δανίαν γεννήθηκα» κτλ. (I Danmark er jeg født, der har jeg hjemme), «Τὸ παιδάκι, ποῦ πεθαίνει» (Det døende Barn), «Ἡ μητέρα μὲ τὸ παιδάκι» (Moderen med Barnet), καὶ ἄλλα. Ἐγεννήθη πτωχότατος καὶ κατ' ἀρχὰς ἐσκόπευεν νὰ γίνῃ ἡθοποιός, ἀλλ' ἀφ' ἐνὸς ἡ ἐλλειψίς φωνῆς, ἀφ' ἑτέρου ὁ χαρακτήρ του, πολὺ ἄπλοῦς καὶ ἀθῶος ἢ ὥστε ν' ἀρμόζῃ εἰς ἡθοποιόν, τὸν ἡμποδίσαν ν' ἀκολουθήσῃ τὴν πρώτην του κλίσιν, τὴν ὁποίαν ἤδη παιδί 10-12 ἐτῶν εἶχεν ἐκδηλώσει παριστάνων δράματα ἰδικῆς του ἐμπνεύσεως μὲ θεατρίδιον κουκλῶν. 14ων ἐτῶν μετέβη εἰς τὴν Κοπεγχάγην,

ἀλλὰ ἐκεῖ δὲν κατώρθωσε νὰ προσληφθῇ εἰς τὸ θέατρον. Ὑπεστηρίχθη ὅμως ὕλικῶς ἀπὸ τινος λογοτέχνης καὶ ἐφοίτησε κατ' ἀρχὰς εἰς τὸ σχολεῖον τῆς πόλεως Slagelse, ἔπειτα τῆς Helsingør, ὅπου ἔγραψε τὸ ἀριστουργηματικὸν «Det døende Barn» (Τὸ παιδάκι, ποῦ πεθαίνει), δημοσιευθὲν εἰς τὸ «Πετῶν Ταχυδρομείον» τοῦ Χάιμπεργ. Φοιτητὴς ἔγινε τὸ 1828 καὶ τότε ἐξέδωκε σατιρικὰς τινὰς ἐπιθέσεις κατὰ τῶν αἰσθητικῶν θεωριῶν τῆς ἐποχῆς του. Ἀλλὰ τὴν ὁδὸν αὐτὴν, τὴν ξένην πρὸς τὸν γλυκύν του χαρακτήρα, ἐγκατέλειψε ταχέως, ἰδίως ἀφ' ὅτου ἀτυχῆς ἔρως ἔστρεψε τὰ αἰσθήματά του πρὸς τὴν μελαγχολίαν καὶ τὴν ἐνδόμυχον γλυκύτητα, δι' ἣν ἡ ψυχὴ του ἦτο πλασμένη. Τὰ πρῶτα του ἔργα εὗρον ἐπικριτὰς διὰ τὴν «ἀτέλειαν τῆς μορφῆς», οὔτινες κατάκαρδα τὸν ἐπύκρναν καὶ τὸν ἠνάγκασαν νὰ ταξειδεύσῃ ἐπανειλημμένως μακρὰν τῆς προσφιλοῦς του Δανίας· μόνον δὲ ἀφ' ὅτου ἐδημοσίευσεν τὸν Αὐτοσχέδιον Ποιητὴν καὶ τὰ ἔργα του ἤρχισαν νὰ γίνωνται γνωστὰ καὶ εἰς

τὴν Γερμανίαν, ἐστρεώθη ὀριστικῶς ἡ φήμη του. Τόσον ἀληθεύει πανταχοῦ τὸ «οὐδεὶς προφήτης ἐν τῇ ἑαυτοῦ πατρίδι!» Ἀλλὰ «τὸ ἄσχημο παιδάκι» ἀνεγνωρίσθη τέλος ὡς «κύκνος» καὶ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του ἔζησεν ὁ Andersen τιμώμενος ἀπὸ ὅλην τὴν Δανίαν, ἐν μέσῳ περιποήσεων παρὰ γνωστῶν καὶ ἀγνώστων. Καὶ δικαίως ἦτο μία ἀπὸ τὰς δόξας τῆς μικρᾶς Δανίας, τὴν ὁποίαν καὶ περιπαθῶς ἠγάπα· εἰς ἐν ἀπὸ τὰ παραμύθια του τὴν παραβάλλει πρὸς φωλεὰν κύκνων, ποῦ πάντοτε παράγει νέους κύκνους μετ' ἡσυχίας. Ἕνας ἀπὸ αὐτοὺς, ἕνας ἀπὸ τοὺς καλυτέρους, ἦτο καὶ ὁ Andersen! — Εἰς τὴν γλῶσσαν μας ἔχουν μεταφρασθῇ πολλὰ ἀπὸ τὰ παραμύθια του, τὰ περισσότερα εἰς τὴν «Διάπλασιν τῶν Παιδῶν» ἀπὸ τὸν κύριον Κουρτίδην καὶ ἀπὸ τὸν τὰς γραμμὰς ταύτας γράφοντα· ἔχουν ἐκδοθῇ καὶ ἰδιαιτέρως 2-3 τομίδια, ἀλλὰ συλλογὴν πλήρη, εἰκονογραφημένην, καθὼς ὑπάρχουν εἰς ὅλας τὰς ἄλλας γλώσσας, δὲν ἔχομεν δυστυχῶς ἀκόμη.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Ι. ΧΑΤΖΙΔΑΚΗΣ
καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου

Ἡ ΠΑΡΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΑΝΤΙΓΟΝΗΣ Εἰς τὸ Στάδιον Ἀθηνῶν — Φωτογραφία Ε. Μ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗ

Ο ΡΩΣΣΟΣ ΠΡΟΣΚΥΝΗΤΗΣ

Αἰώνιον καὶ ἀκένωτον τὸ θρησκευτικὸν αἷσθημα παρὰ τοῖς Ρώσσοις καὶ ἡ πρὸς τὸν Ἅγιον Τάφον λατρεία των, μέχρι θεοληψίας καὶ μέχρις ἐκστάσεως. Κάθε Ρώσσος ἔχει ὡς ὄνειρόν του ἕξοχον, νὰ τὸν προσκυνήσῃ. Τοῦλάχιστον, ἀπαξ τῆς ζωῆς του. Ὅσοι δὲν ἐπῆγαν εἰς τὸ Προσκύνημα, δίδουν ἐπ' ὀνόματί Του εἰς τὸν ζητοῦντα. Χρήματα ἢ ἀφιερῶματα. Καὶ ὅσοι ἐπανήλθον, δίδουν πάλιν, μόλις τὸ ὄνομα τοῦ Ἁγίου Τάφου ἐκθρῶσθαι ὡς ὑμνωδία ἀπ' τὰ χεῖλη... «Ἄρτον καὶ θεάματα» οἱ Ρωμαῖοι. Χρήματα καὶ ἀφιερῶματα οἱ Ρώσσοι.

Πεζῇ, ἀπὸ τοῦ Ἀρχαγγέλου ἕως τῆς Κριμαίας καὶ ἀπὸ τῆς Φιλανδίας ἕως τῆς ἄκρας Σιβηρίας, πέραν, δι' ὅλων τῶν πάγων καὶ δι' ὅλων τῶν στεπεῶν, πεζῇ ταξειδεύουν οἱ Ρώσσοι μουζικοὶ κ' ἡ Ῥώσσαις χαχόλαι, διὰ νὰ συλλέξουν, καπῆκι πρὸς καπῆκι ἐπαιτοῦντες, ὅτι χρειάζεται διὰ τὸ προσκύνημα. Ἦγουν μνημόσυνα, ἁγιασμούς, λιτανείας, ἀγρυπνίας, λειτουργίας, ἀφιερῶματα, δῶρα, σταυρούς, κομβολόγια, εἰκόνας, σάβανα, λιβάνια, κανδήλας.

Ὁ ἐπιστρέφων ἐκ Σιών δὲν βλασφημεῖ εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα. Οὐδὲ βλασφημεῖται. Καὶ θεωρεῖται κατ' ὡσὲν προσκύνημα, ὡς ἐξωτικόν τι ὃν ἄλλου κόσμου.

Τοῦ Ἀγιοταφίτου φιλοῦν ὅλοι τὸ χέρι. Καὶ ὁ Ἀγιοταφίτης φέρεται μετ' ὄνομα: Προσκυνητής, εἰς ὅλων τὰ στόματα καὶ δι' ὅλου τοῦ βίου του. Ἐὰν πεθάνουν ἐκ τῶν κακουχιῶν στὸ ταξίδι, ἢ ἐν Παλαιστίνῃ, ἀφοῦ φθάσουν, καλῶς ἀποθνήσκουν! Ἀναπαύονται ἐν Κυρίῳ... Καὶ καλῶς ἀναπαύονται! Ποῦ νὰ γογγύσουν! Ποῦ ν' ἀθυμήσουν ἢ νὰ βαρεθοῦν γιὰ τοὺς κόπους καὶ μόχθους!

Μετὰ τὰ πόδια δὲ πάντοτε. Μετὰ τὴν ῥάβδον, τὴν ὡς ἐπισκόπου ῥάβδον, στὸ χέρι, διέρχονται τὴν Παλαιστίνην ὁλόκληρον, ὅπου προσκύνημα, ὅπου μονή, ὅπου ναός, ὅπου κελλί. Καὶ πεθαίνουν ἑκατοντάδες ἀπ' αὐτοὺς τὸ ἔτος. Στοιβαζονται ὡς ἀγέλαια στὰ βαπόρια καὶ μεταφέρονται ὡς πρόβατα ἐπὶ σφαγὴν. Καὶ ὕζουν ὅλοι καὶ ὅλαι πρὸ τοῦ Πάσχα. Καὶ καθαρίζονται καὶ ἀπαστρέπτουν ὅλοι καὶ ὅλαι μετὰ τὴ Λαμπρὴ. Καὶ ψάλλουν καὶ ὑμνοῦν ἀρμονικώτατα. Καὶ σταυροκοποῦνται ἐπὶ ὥρας θυμικώτατα. Τὴν πρώτην τυχοῦσα πέτρα, ἂν ὡς προσκύνημα τοὺς δεῖξετε, πέφτουν κατὰ

γῆς· εὐθὺς καὶ τὴν φιλοῦν μετὰ φίλημα π' ἀφρίζει!

Μένουν πολλοὶ των ἐπὶ μῆνας, ἐπὶ ἔτη, εἰς Ἱερουσαλήμ. Ὅσῳ μένουν, τόσῳ ἁγιαζονται, τόσῳ ἐξαγνίζονται. Καὶ ἔρχονται καὶ μένουν πολλοὶ γιὰ πάντα. Ὑπηρετοῦντες εἰς ἱερομένους ἢ εἰς Μονὰς. Ἀκόμη καὶ Ρωσσοὶδες, ἀδιάφορον δὲ ἂν κάποτε ἢ ἐκεῖ φαιδρὰ των παρουσία σκανδαλίσῃ κανένα ἐκ τῶν Ἑλλήνων προσκυνητῶν σεμνότυπον!

Ἐξομολόγησις δὲ μυστικὴ καὶ συγχὴ καὶ ἀπεριόριστος... Καὶ ἡ ἐξομολογηθεῖσα εἰς Ἱερουσαλήμ καὶ συγχωρηθεῖσα, δὲν ἐξομολογεῖται πλέον εἰς αἰῶνα. Διότι συνεχωρήθη ἐκεῖ δι' ὅλα τῆς τὰ ἁμαρτήματα. Τὰ τ' ἐόντα, τὰ τ' ἐσόμενα, πρὸ τ' ἐόντα...

Ὡς ἂν νὰ δραματίζονται, κἀκθηνται στὴν Ἐκκλησίᾳ. Κἀποια Οὐράνια τῆς ψυχῆς των καὶ κάποιους θόλους ἄλλους, ἀπὸ ἄστρα καὶ ἀπὸ Χερουβείμ ἀγνώστους. Πιέζονται δὲ ἕως ἀσφυξίας, χωρὶς οὔτε φωνὴν ν' ἀκούσῃς διαμαρτυρίας ἀπὸ κανένα, οὔτε δυσφορίας κἀν κανένα κίνημα νὰ ἴδῃς. Μία γαλήνη δικαία ἐφ' ὅλων τὰ πρόσωπα, πάντων καὶ πασῶν ὁμοίων εἰς εἶδος καὶ ὕψος καὶ σῆμα καὶ ἔκφρασιν καὶ χαρακτήρα, ὡς ἂν νῆαι ὅλοι ἀδελφοὶ ἢ ὅλαι ἀδελφαί, ἀπὸ τοὺς αὐτοὺς γεννήτορας ὅλοι καὶ ὅλαι, πρᾶγμα ποῦ σὲ καταπλήσσει ὡς ἀνεξήγητον, μία γαλήνη δικαίου, λέγω, ἐφ' ὅλων τὰ πρόσωπα πλανᾶται, καὶ μία ἡπιότης καὶ μία πραότης καὶ ἡρεμία τῶν πρώτων χριστιανικῶν χρόνων, ὅταν ἔζον ἀκόμη μετὰ τὰς Ἀγάπας οἱ ἄνθρωποι, διαχύνεται ἀπὸ τὸ ὅλον των γύρω σου.

Διανυκτερεύουν ἄγρυπνοι ἐπὶ μακρὰς νύκτας στὸν Ναὸν καὶ φεύγουν μόλις χαράξῃ, ὡς φαντάσματα. Τὸ Ἅγιον Φῶς, ποῦ πέρχουν τὸ Μεγάλο Σάββατο, κρατοῦν ὡς νὰ τοὺς ἐδόθη ἐξ Οὐρανοῦ. Μέχρι τῆς Ἰσκούσκης δύνανται νὰ τὸ φέρουν ἀσβεστον. Καὶ ἂν τοὺς τὸ σβύσῃς, δύνανται, ἀπλούστατα, νὰ σὲ σκοτώσουν. Διότι γι' αὐτοὺς θὰ ἦσαι, φυσικὰ, ὁ Διάβολος.

Καὶ καίονται μετὰ αὐτὸ πολλάκις. Καὶ τὸ κάψιμο δὲν τὸ αἰσθάνονται, ἂν καὶ καίονται. Τί κυανοῦν ποῦ εἶνε στὴν ἀρχή, καὶ τί γλυκὺ καὶ τί ἁγνόν! Εἴτε ἀπὸ τὸ Φῶς αὐτό, εἴτε ἀπὸ τὸ τῶν λαμπάδων των, τῆς ἄλλαις μέραις, φωτίζονται μέσα εἰς τὸν Ναὸν ὡς μετὰ

ποιο ἀκτινωτὸν οὐράνιον. Τόσῳ τοὺς πηγαίνει! Καὶ τὴν Ἀνάστασι ἀγάλλεται ἡ ψυχὴ τῶν ὅλων πράγματι, μέχρι τῶν μυθίων των. Σὰν νὰ τὸν εἶδον τὸν Θεὸν τῶν ἀναστάντων ἐκεῖ μπροστά των, πράγματι...

Τί ἱλαρότης δὲ καὶ τί εὐφροσύνη τὴν ἡμέρα ἐκείνη ἀποπνέεται ἀπ' ὅλους! Καὶ φιλοῦνται ὅλοι καὶ ὅλοι... Καὶ ἀγάλλονται... Καὶ πετοῦν... Καὶ φαίνονται σὰν ν' ἄγουν αἱ ψυχαὶ τῶν ἀναστάσεις τόσας μυριάδας, ὅσαι εἶνε αἱ ψυχαὶ των... Καὶ σὰν ν' ἀναβαπτίζονται εἰς κάποιον κόσμον πνευματικὸν καὶ ἀόρατον...

Τὰ τάματα δὲν γίνονται ἐφ' ἅπαξ μόνον στὴ ζωὴ των. Στὸν Πατριάρχῃ, στὸν παπᾶ ποὺ τοὺς ἐξωμολόγησε, στὸν παπᾶ ποὺ τοὺς ἐλειτούργησε, στὸν Ἅγιον Τάφο, σὲ Προσκυνήματα ἄλλα ἢ σὲ Μοναστήρια, σὲ Μοναστήρια ποὺ γίνονται τώρα, ποὺ διορθώνονται κ' ἐπισκευάζονται, ποὺ μεγαλώνουν εἰς κελιά καὶ Ἐκκλησίας, τῶν ὁποίων οἰκοδομεῖται κἄτι, ἢ αἵτινα στεροῦνται ἀμφίων ἢ σκευῶν ἢ σταυρῶν ἢ τρουλλῶν ἢ κωδῶνων ἢ χρυσώσεων, διαρκῶς, δι' ὅλης τῆς ζωῆς των, σ' ὅλα αὐτὰ καὶ σ' ὅλους αὐτοὺς στέλλουν, στέλλουν, στέλλουν. Ἀνακουφίζουν, συμπληρώνουν, συμβοηθοῦν μετὰ τὰς ἀνάγκας καὶ τὸ ἔχειν των.

Μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν των εἰς Ρωσίαν, καὶ οἱ ἐκ τῶν πλουσίων καὶ οἱ ἐκ τῶν ἀριστοκρατῶν ἀκόμη Ρῶσσοι διατηροῦν τοῦ Ἁγίου Τάφου τὴν ἀνάμνησιν, κἄτι ὡς ἔρμα ὅλης των πλέον τῆς ζωῆς, γίνεται αὕτη ιδεώδης τις πόλος τῆς υπάρξεώς των, πρὸς ὃν, εἰς κάθε περίστασιν καὶ περιπέτειαν βιωτικὴν, στρέφουν μετ' εὐλαβείας καὶ συντριβῆς τὰ βλέμματα.

Τί ἥσυχά δὲ καὶ τί ταπεινὰ καὶ τί πεθαμένα ὅλα των! Παντοῦ καὶ πάντοτε θεοκατανύξεως καὶ γλύκας μυστικῆς στολίσματα τοὺς περιδιέουν... Στὴν ἀδρά των χαρακτηριστικά, ὅπου γωνιά καμμιὰ δὲν βλέπεις, ἀλλ' ὅλη καὶ καμπύλας, ὅπου μὲ γωνίας πνεῦμα καὶ μετὰ τὸν ἴδιον ἔκφρασις καὶ μετὰ λάμπριν ὄμματα δὲν πάλλονται, ὀλισθαίνει πάντοτε μιὰ παγωνιά. Καὶ μιὰ λευκότης μονότονος στὸ δέρμα καὶ μιὰ ξανθότης στὰ μαλλιά στεγνὴ, σοῦ ξανοίγουν ἔτσι γιὰ μιὰ στιγμὴν ὅταν σὲ κυττοῦνε, ὅλη τὴν ἀπέραντη μονοτονία τῆς πατρίδος των, λευκὴ καὶ παγωμένη καὶ στυγνὴ... Μετὰ τὸν ποῦ σπάει σὲ κάθε τι ἀπάνω, ποῦ δὲν βάλλεται σὰν βέλος εὐθὺ τῆς Μεσημβρίας,

ποῦ κοκκινίζει στὸ κεφάλι σὰν ἀπὸ ντροπῆς, καὶ πρσιματοῦται γιὰ νὰ ζήσει καὶ ἀντιφεγγίζει κάποιον μόνον τῆς ζωῆς λοξὴ ἀντανάκλασις, χωρὶς κανένα τόνο καὶ χωρὶς ψυχὴ...

Ἄ! πὼς τριβεῖ ἡ Παλαιστίνη ἀπὸ χαρὰ τὰ χέρια της, ὅταν κάθε τὸν ἐκδήλωσις ζωῆς εἶνε καὶ ἀπὸ μιὰ φανατισμοῦ ἐκδήλωσις. Καὶ ὁ φανατισμὸς αὐτὸς πέρνει πάντα μιὰς τραγωδίας ἡρέρου τὴ μορφή. Δὲν εἶνε ὁ φανατισμὸς ποῦ ἐτραγωδοποίησε ὁ Βολταίρος. Θυελλώδης! Κασπία εἶνε, μετὰ ὅλη τὴν ἀπλότητα τοῦ θανάτου καὶ τῆς νέκρας...

Ἀκούσατε: Τ' ἀγιοταφικά ὡσὰν Παλλάδια τόσα φέρονται, καὶ ἡ ἀγορὰ των σὰν νὰ ᾔχη καὶ αὐτὴ κἄτι ἀπὸ λειτουργία φευγαλέο καὶ κἄτι ἀπὸ προσευχὴ ἄγνῳ. Ὅλα εἶνε καμπύλα ἐπάνω των καὶ ὅλα μονότονα... Νὰ μιὰ σκηνὴ φανατισμοῦ χωρὶς εὐθύτητα, καμπυλωμένη ἀπὸ προλήψεις ἀτλαντείου ἄχθους: Στὴν πλάκα τῆς Ἀποκαθηλώσεως ἀπάνω ξεδιπλώνουν σιγὰ σιγὰ ὅτι ἀγόρασαν ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἀγιοταφικό, ξανοίγουν κἄθε τὸν πτυχὴ, ἀναπεταννύουν στὰ μάτια ὅλων, χωρὶς νὰ τοὺς νοιάζῃ κἄν, εἰκόνας, σάβανα, μανδήλια, κομπολόγια, τ' ἀπλώνουν ἕνα ἕνα καὶ τὰ σύρουν εἰς ὅλη των τὴν ἔκτασι, ἀπὸ τὴν μία καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη ὅψι των, ἀπὸ τὴν ἀνάποδῃ καὶ ἀπὸ τὴν καλὴ, ὥστε καὶ τὸ ἐλάχιστον τῆς ἐπιφανείας των μόνον νὰ προσθλιβῇ εἰς τὴν πλάκα, ν' ἀρπάξῃ ὅση μπορεῖ ἀγιότητα, νὰ δρέψῃ ὅσα ἔχει φιλήματα, νὰ λείξῃ ὅσο ἔχει μυστήριο, καὶ ὕστερα σιγὰ-σιγὰ νὰ τὰ διπλώσουν πάλι καὶ νὰ φύγουν, ἀλλὰ μετὰ σὰν τὰ Οὐράλια τώρα πιστὴ μέσα των, ὅτι ὁ κόσμος ὅλος, τὰ Σύμπαντα εἶνε στὰ χέρια των ἐκεῖ, σ' αὐτὰ ὅπου στὴν ἀγκαλιά των σφίγγουν μετὰ φίλτρα καὶ ἀγάπη μάνας, στ' Ἀγιοταφικά των.

Ἀπ' τὸ βαπόρι ἀκόμη, μόλις ἀντικρύσουν τὴν Γιάφφα, τ' Ἅγια Χώματα, μέσα στὴν ὁμίχλη καὶ εἰς τὰ ἀπώτατα τοῦ ὁρίζοντος μόλις γλυκοχαράξῃ ἡ λευκὴ γραμμὴ τῆς Ἁγίας Γῆς, εἰς ἀπόστασιν μυλίων ἀκόμη, ἀπ' τὸ βαπόρι ἀρχίζουν ἢ μετανοοῦν, τὰ σταυροκοπήματα, αἱ προσευχαί, αἱ ζουν. Καὶ γίνονται θεοληπτότεροι ἐφ' ὅσον ἐγγίζουσιν, ἢ ὁμίχλη λύεται καὶ ἡ γραμμὴ ἐκείνη ἐφατεινότερα.

Τὰ μπαγάγια των ἔχει ἀναλάβῃ ἡ Παλαιστίνη, τὴν μεταφορὰν ἡ Παλαιστίνη, τὴν

ἀποβίβασιν ἡ Παλαιστίνη, τὴν ἀφίξιν ἡ Παλαιστίνη. Ἀντίκρυσαν τὸ Μοναστήρι; Τοὺς βλέπεις νὰ ὑψοῦν τὴν κεφαλὴν πρὸς τ' ἄνω, τὸ χέρι νὰ φέρεται μηχανικῶς στὸ μέτωπο, τὰ γόνατα μηχανικῶς νὰ κάμπτονται καὶ ὅλοι καὶ ὅλοι νὰ πίπτουν κατὰ γῆς πρηνεῖς καὶ νὰ φιλοῦν τὰ χώματα καὶ νὰ φιλοῦν τοὺς τοίχους καὶ νὰ φιλοῦν τῆς πέτραις, καὶ ὁ νοῦς των νὰ ἐκμεινὴ διαρκῶς εἰκόνας, σταυρούς, παπάδες, φῶτα, καὶ μόλις τ' ἀντικρύσουν, ἀνεβαίνοντας, ἄλλοι σταυροί, ἄλλα γονατίσματα, ἄλλα φιλήματα, ἄλλαι ἀνατάσεις τῶν ματιῶν πρὸς τ' ἄνω, ἔξω τοῦ κόσμου τούτου, πρὸς τὰ νέφη...

Βαγόνια ὁλόκληρα, φορητὰ ὁλόκληρα φορτώνονται ἀπ' αὐτοὺς. Καὶ ἅμα φθάσῃ ὁ συρμὸς στὰ Ἱεροσόλυμα, αὐτοὶ μὲν κατ' εὐθείαν εἰς τὸν Ἅγιον Τάφον, χωρὶς οὔτε ν' ἀναπνεύσουν κἄν, τὰ μπαούλα των δέ, ὀγκώδη καὶ στιβαρὰ καὶ βάνανσα, κατ' εὐθείαν εἰς τὰ κελιά των, πέραν, κελιά ποῦ ἔχει κτίση ἐπίτηδες ἡ Παλαιστίνη, καὶ ὅπου μπαούλα καὶ Ρῶσσοι συσσωρεύονται ἀναμῆς εἰς ἕνα χάος ἄμορφον...

Οἱ ἄνδρες, οἱ πλείστοι, οὐχὶ ἔλαττον τῶν 40 ἐτῶν. Αἱ γυναῖκες, αἱ πλείστοι, οὐχὶ ἔλαττον τῶν 30. Ἀλλ' αὐτοὶ καὶ αὗται μετὰ τὴν ἀτημελησίαν καὶ μετὰ τὴν βρώμα καὶ μετὰ τὴν γένεια καὶ μετὰ τὴν φτώχεια καὶ μετὰ τὸ φασματώδες ἐκεῖνο περιτύλιγμα προσώπων καὶ κορμῶν, φαίνονται ὡσὰν ἑκατοντούται, μυστήριον ἡλικίας ὅλοι ἀνεξιχνίαστον.

10% δὲ ἄνδρες καὶ 90% γυναῖκες. Ἀπὸ κάθε γωνίαν τῆς Ρωσίας. Γυναῖκες ποὺ ἄφησαν τοὺς ἄνδρας των στ' ἀλέτρι, καὶ ἄνδρες ποὺ ἄφησαν τῆς γυναῖκες των στὴν κούνια. Καὶ συναντῶνται μετὰ τῶν τὰ ἀνομοιότερα στοιχεῖα καὶ τὰ παραδοξότερα. Καὶ ἀδελφοῦνται ὅλοι καὶ συνέχονται ὅλοι ἀπὸ ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, τὸ τοῦ προσκυνήματος.

Ὅπως παντοῦ κ' ἐδῶ αἱ γυναῖκες, εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς ἀδυναμίας των, διὰ νὰ ᾔναι, ὅπως παντοῦ, αἱ ἰσχυρότεροι τῆς ζωῆς παρηγορήτριαι. Ἡ λάλος ῥωσικὴ των γλῶσσα δένεται ἐδῶ ὡς μετὰ δεσμὰ. Καὶ ὁ ἔρως των, ὁ πανηγυριζόμενος καταφῶρος στὴν πατρίδα των, ἐάν δὲν παύῃ ὁλότελα ἐδῶ, προσχηματίζεται εὐσχήμων καὶ μυστικὸς καὶ ἀθόρυβος.

Ὑπάρχουν ἄνθρωποι ποὺ βλέπουν ὅλαις αὐταῖς ὡς ἔμποροι, ὡς ἐθνοσκόποι, ὡς διπλωμάται. Ὑπάρχουν ἄλλοι ποὺ τῆς βλέπουν ἀφ'

ὕψηλῳ ὡς ποιηταί, ποὺ βλέπουν τὰ αἰώνια θῆλα καὶ σ' αὐταῖς, τὰ θῆλα, ποῦ, καὶ ἐάν δὲν ὑπῆρχε καμμιὰ θρησκεία στὸν νουνιᾶ, θὰ τὴν ἐφεύρισκον αὐταῖς μετὰ τὴν καρδίαν των, μετὰ τὰς μαντείας της, μετὰ ὅτι ἡ καρδία πετᾷ ἀπὸ μέσα τῆς θῆλυ, γεμάτο ἀπὸ πάθος καὶ ἔρωτα...

Ὅλαις εἶνε καταγεγραμμέναις στὰ βιβλία τοῦ Ἁγίου Τάφου καὶ εἰς τὰ βιβλία τῆς Παλαιστίνης δι' ὅσα ἔδωκαν. Καὶ ὅλαις ἐκ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας των ἔδωκαν, καὶ ὅτι ἔδωκαν, εἶνε ὁ αἰώνιος, ἀλλὰ καὶ ὁ δαιμόνιος τοῦ Εὐαγγελίου ὁβολὸς τῆς χήρας...

Τοὺς εἶδα τοὺς χατζίδες, τῆς εἶδα τῆς χατζίνας, τὰ Ρούσσικα αὐτὰ στίφη, ὅταν πηγαίνουν μετὰ τὰ πόδια ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα στὴ Ναζαρέτ. Δρόμος 50 ὥρων, δι' ἐρήμων καὶ βράχων καὶ ναπῶν δυσβάτων. Ὅλοι καὶ ὅλοι κρατοῦν τὴν ράβδον των μετὰ κάποιον ἀποκαλυπτικὸν κ' ἐπίσημον ὕψος. Μετὰ τὸ ὕψος μετὰ τὸ ὅποιον ἐκράτει ὁ Μωϋσῆς τὴν ἰδικήν του, ὅταν δι' αὐτῆς ὑπέτασσε τοὺς χυμούς τῆς Φύσεως. Φορτωμένοι πῆρας καὶ μετὰ τὸ βῆμα ρυθμικόν, κατὰ ζεύγη ἢ καθ' ὁμάδας ἢ κατὰ ἑκατοντάδας, χωροῦν μετὰ ὅλην τὴν ἡγεμονίαν εἰς τὴν ἐρημον, μετὰ τὴν ὁποῖαν χωρεῖ καραβάνιον ἐκ καμήλων.

Εἰς κάθε τί ἀνακαλύπτει ἡ πίστις των, μιὰ πίστις κληρονομικὴ, μιὰ πίστις ποὺ φέρουν μέσα των ἀπὸ αἰώνων, τὰ ἔχνη τῆς ἱστορίας τοῦ Ὁραίου των. Τ' ἀργοκίνητα ἐγκεφαλικά των κύτταρα κινοῦνται τότε ὑπὸ τὴν πίστιν αὐτὴν εἰς ὅλας τὰς μακαριότητας τῆς Παρουσίας Του, καὶ ἀπὸ ὧν ἀκόμη, ἀπὸ τῆς Γῆ, ἀναφαντάζονται ἀπὸ τοὺς μακαρίους αὐτοὺς γεμάτον τὸν Παράδεισον, καὶ σὰν νὰ σύρουν, τοὺς φαίνεται, ὑπὲρ τὰς κορυφὰς των, ἀπὸ τὰ βάθη τοῦ Ἀχανοῦς, κάποιον ὁδηγὸν ἀστέρα νέον εἰς τὸ βῆμά των, καὶ χωροῦν, χωροῦν, χωροῦν, σὰν φαντάσματα ὅλοι, σὰν σκιαί, σὰν τόσοι βρυκόλακες τῆς ἐπηγγελμένης Δευτέρας Παρουσίας, καὶ χωροῦν μέσα εἰς τὴν ἐρημον ἐκεῖ, τώρα εἰς τὰ ὄρη Γαλαὰδ, τώρα εἰς τὰ ὄρη Γελβοῦ, τώρα εἰς τὰ ὄρη Ἐφραΐμ, χωροῦν σὰν ἐρευνηταὶ μυστικοὶ κ' αἰώνιοι ἐνὸς Ἀγνώστου ποῦ τοὺς βασανίζει ἀπὸ παιδιὰ καὶ εἶνε ἡ συμφορὰ των ἡ παντοτεινὴ, ἕως θανάτου...

Πολλάκις παρέστην εἰς τὰς λειτουργίας των, τὰς ἀγρυπνίας των τὰς παννυχίδας, τὰ μνημόσυνά των. Περίεργον! Οἱ Ρῶσσοι προσκυνῶνται νομίζεις πῶς ἐννοοῦν κἄθε τι ποῦ τελετουργεῖται Ὁρθόδοξα. Πῶς ἐννοοῦν τὰ Ἑλλη-

νικά μας, πώς τὰ αἰσθάνονται, πώς τὰ μαντεύουν. Καὶ βλέπεις τότε κατὰ κόγχας νὰ διαστέλλονται μεγαλωστί, καὶ ἡ θρησκεία τῆς Πατρίδος τῶν νὰ εὐρίσκη νέας πύλας εἰσόδου εἰς τὴν καρδίαν τῶν, τὰ μάτια τῶν . .

Ἄλλ' ὅταν λειτουργῇται ἡ Ρώσσα πλέον εἰς τὴν γλῶσσαν τῆς, καὶ λειτουργῇται εἰς τὸν Ἅγιον Τάφον, εἰς τὴν Γεσθημανή, εἰς τὴν Βηθλεέμ, εἶνε εἰς τὴν ἀποθέωσιν τῆς τότε, καὶ εἶνε ὅλη ἀπόλαυσις καὶ εἶνε ὅλη ἔκστασις καὶ κάθε φθόγγος σλανωνικός, ποῦ ἀκούει, τῆς ξυπνᾷ κάθε ἔνστικτον ἡδονῆς μέσα τῆς, ἀπὸ τῆς ὑλικωτέρας ἕως τῆς πνευματικωτέρας, καὶ εἶνε τότε πανήγυρις αἰσθήσεων ἢ λειτουργία τῆς . .

Ἐχει μάθη ἐκ παίδων κάθε αἶνον καὶ κάθε τροπᾶριον λειτουργικόν. Τὰ πρῶτα βιβλία, ποῦ θὰ συλλαβίσῃ, θὰ ἴναι τὰ θρησκευτικά, καὶ θὰ ἴναι τὰ θρησκευτικὰ ἄσματα, τὰ πρῶτα ἄσματα ποῦ θ' ἀποστηθίσῃ. Ἐχει τὸ αἶσθημα τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς ὁρμέφυτον. Καὶ ψάλλει, ψάλλει, ψάλλει . . Οὔτε μίαν παρὰτονίαν μεταξὺ 1000 Ρώσων καὶ Ρωσίδων ἀναμίξῃ, ἐκ τῶν ἀνομοιοτέρων τῆς Αὐτοκρατορίας τόπων καὶ στοιχείων ὑμνωδούντων, δὲν θ' ἀκούσῃς. Τὰ χεῖλη παρακολουθοῦν ἄλληλα μὲ τοὺς αὐτοὺς τόνους, μὲ τὰς αὐτὰς ἄρσεις καὶ θέσεις τῶν φωνῶν, καὶ ἡ ἁρμονία μεταξὺ βαθυφώνων, μεσοφώνων, ὑψιφώνων, βαρυτόνων γίνεται ἔτσι αὐτομάτως, χωρὶς καμμίαν κἂν προσπάθειαν, καὶ ἡ διατονικὴ κλίμαξ λαμβάνει εἰς τὴν γλῶσσάν των τὰς θωπευτικωτέρας μελωδίας καὶ τὸ ἄσμα τῶν σοῦ φαίνεται τότε σὰν εὐλογία ἐξ Οὐρανοῦ χρυσῇ εἰς τόσα ἐκεῖ πλάσματα, ἄξεστα μὲν καὶ πρωτόγονα καὶ τρα-

χέα καὶ ἀγροῖκα, ἀλλὰ πιστεύοντα . . .

Ὑπὸ τὴν δυσφθογγωτέραν δὲ τῶν διαλέκτων, μὲ συλλαβὰς ὡς ρόχθον καὶ μὲ ὑφὴν δύσκαμπτον ὡς τὰ σώματά των, μὲ κατὰ τὸ παχὺ καὶ γεμάτον καὶ ὀγκῶδες καὶ στρογγύλον ὡς γλούγλισμα ἰνδιάνου ὀργῶντος . .

Αἱ φωναὶ τῶν, ὅλαι λυγριστικαὶ τῶν γυναικῶν σὰν γλυκονανουρίσματα, ὅλαι βαρεῖαι τῶν ἀνδρῶν σὰν μυκηθμοὶ Ρούσσικου Βοροᾶ, ἀρμόζονται μὲ μίαν ἡρεμίαν καὶ μίαν ἡσυχίαν ποῦ σ' ἐκπλήσσει. Θὰ ἐνόμιζες ὅτι προηγήθησαν δοκιμαὶ καταποντικώταται, διδασκαλῖαι παννύχιοι, ὅτι ὅλοι αὐτοὶ ἀπεφοίτησαν ἀπὸ τὰς μεγαλητέρας τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς Ρωσσικὰς σχολὰς. Τίποτε! Ἡ μουσικὴ αὐτὴ, τὸ αἶσθημα τῆς ἁρμονίας αὐτὸ εἶνε ἔνστικτον, ὡς εἶνε ἔνστικτον εἰς αὐτοὺς τὸ αἶσθημα τῆς πείνης, τῆς δίψης, τοῦ ὕπνου, τῆς δουλείας.

Καὶ ὅπου εὐρεθοῦν πέντε-δέκα Ρῶσσοι ἐπὶ ταῦτ' εἰς Ἐκκλησίαν, δὲν ἔχουν ἢ ν' ἀνοῖξουν ἔνστιγματικῶς τὰ στόματα οὕτω, διὰ νὰ λάμψῃ ὁ ὕμνος, ἢ ᾠδή, ὁ ψαλμός, διὰ ν' ἀρμολογήσῃ ἁρμονικώτατα τὰ δυσκολώτερα τῆς Ἐκκλησίας τῶν τροπάρια, ὥστε νὰ νομίσῃς πολλάκις, ἀκούων αὐτοὺς ἀπὸ μακρὰν, ὑπὸ τοὺς θόλους καὶ τὰ καταχθόνια καὶ τὰ ἀνώγεια τῆς Ἱερουσαλὴμ, ὅτι στρατιαὶ χερουβικά ὀλόκληροι ὕμνοῦν τὴν δόξαν τοῦ Ἰεχωβά εἰς τὰ Οὐράνια . . . Μὲ τόσον μυστικισμόν καὶ τόσην γλυκύτητα ἀναδύονται οἱ ἥχοι ἀπὸ τὰ ἄσματα, καὶ μὲ τόσην εὐπετῇ, ὡς ἀτμίδος κούφης, εὐροῖαν εἰς τὸ κενόν, πετοῦν πρὸς τὰ ὕψη, ἄνω, αἱ μελωδίαι των!

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΣ
Ο ΑΘΗΝΑΙΟΣ

Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΕΙΣ ΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΤΗΣ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Ἀπὸ τὴν ἀνακοίνωσιν τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Κολοσβάφ καὶ μέλους τῆς οὐγγρικῆς Ἀκαδημίας κ. Jean Csengeri, τὴν ὁποίαν εὐγενῶς μᾶς παρεχώρησε, ἀναδημοσιεύομεν ὀλίγα ἀποσπάσματα, διὰ τῶν ὁποίων καταδεικνύεται ἡ σημασία τοῦ θέματος τῆς διδασκαλίας τῆς ἀρχαιολογίας καὶ τῆς τέχνης εἰς τὴν μέσσην ἐκπαίδευσιν.

Σ. Τ. Δ.

Εἶνε γενικῶς ἀνεγνωρισμένον σήμερον ὅτι ἡ διδασκαλία τοῦ Ὁραίου δὲν πρέπει νὰ λείπῃ ἀπὸ τὴν μέσσην ἐκπαίδευσιν. Θὰ ἦτο λοιπὸν ἀνω-

φέλῃς νὰ θελήσω ν' ἀποδείξω εἰς τὴν ὁμήγουρυν αὐτὴν, τῆς ὁποίας τὰ μέλη κατέχονται ἀπὸ τὴν λατρείαν τοῦ Ὁραίου, ὅτι ἡ αἰσθητικὴ καὶ ἡ τέχνη, ἀνάγκη νὰ εἰσαχθῶν εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν.

Εἶνε φανερόν ὅτι διὰ τὴν γενικὴν ἐκπαίδευσιν τὴν ὁποίαν ἀναλαμβάνει νὰ δώσῃ τὸ γυμνάσιον, πρώτη καὶ οὐσιώδης σκέψις εἶναι νὰ μάθῃ ὁ μαθητὴς νὰ διακρίνῃ τὸ ὡραῖον εἰς τὰ καλλιτεχνικά ἔργα, ν' ἀνυπτυχθῇ δηλαδὴ

παρ' αὐτῷ τὸ αἶσθημα τοῦ καλοῦ. Τὸ σχολεῖον, τὸ ὁποῖον διδάσκει μόνον τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ἀγαθόν, τὸ δὲ ὡραῖον μόνον ἴσως εἰς τὰ πνευματικά ἔργα καὶ τὴν ποιήσιν, χωρὶς νὰ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν τὰς εἰκαστικὰς τέχνας, ὁμοιάζει μὲ λαχανόκηπον, ὁ ὁποῖος παρέχει τροφήν εἰς τὸ σῶμα μόνον, χωρὶς οὔτε ἓνα ἄνθος νὰ φαιδρύνῃ τὴν ψυχὴν.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες μᾶς δίδουν διαφορετικὸν παράδειγμα. Ὅπουδήποτε καὶ ἂν ἔστρεφε τὰ βλέμματα ὁ νέος Ἀθηναῖος, παντοῦ ἔβλεπε τὸ ὡραῖον, καὶ ἡ ψυχὴ του εὐχαριστεῖτο νὰ βλέπῃ ὡραῖα σχήματα. Ἡ τέχνη κατεῖχε τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν ἀγωγήν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Καὶ αἱ Ἀθῆναι οὕτω ἔγειναν ἡ διδασκαλὸς τῆς Ἑλλάδος, τῆς παγκοσμίου Ἑλλάδος. Ἡ ποίησις μόνη ποτὲ δὲν θὰ ἔφερε τὸ ἀποτέλεσμα αὐτό· ἀλλ' οὔτε ἔμεινε μεμονωμένη: ἀπ' ἐνὸς παρεῖχε τὸ θέμα καὶ τὴν ἔμπνευσιν εἰς τὴν τέχνην, ἐξ ἄλλου ἐδέχετο καὶ αὐτὴ τὴν ἐκ τῆς τέχνης ὠθησιν. Αἱ τέχναι ἔζων ἐν ἀδελφικῇ κοινωνίᾳ.

Δὲν ἐπιτρέπεται νὰ παραμεληθῇται ἡ φαντασία, ἡ ὁποία ἐνεργεῖ περισσότερον παρὰ ἡ διάνοια εἰς τὰ παιδιὰ. Ἀπεναντίας πρέπει νὰ ἀναπτύσσεται. Μάθετε τὰ παιδιὰ νὰ βλέπουν ὀρθῶς, ἀναπτύξτε τὴν αἰσθητικὴν κρίσιν καὶ τὴν καλαισθησίαν των: αὐτὴ πρέπει νὰ εἶναι ἡ σπουδαιότερα προσπάθεια τοῦ διδασκάλου. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι τοῦτο εἶναι ἀπαραίτητον δι' ὅλους τοὺς κλάδους τῆς διδασκαλίας· ἀλλὰ διὰ τὴν τέχνην, πρέπει πρὸ παντὸς νὰ βλέπῃ ὁ μαθητὴς.

Αἱ τέχναι ἔχουν μεγίστην σημασίαν εἰς τὴν ἀγωγὴν τῶν λαῶν. Τὸ παρὸν ἔχει πάντοτε τὰς ρίζας του εἰς τὸ παρελθόν: τὸ πῶς θὰ μορφωθῇ εἰς τὸ μέλλον, ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἀφομοιωτικῆς ικανότητος.

Ἡ ζωὴ λοιπὸν κρούει τὴν θύραν τοῦ σχολείου διὰ νὰ εἰσέλθῃ ἡ τέχνη. Ἡ ζωὴ ἔχει ἀνάγκην ἀνθρώπων μὲ καλαισθησίαν, καλλιτεχνῶν οἱ ὁποῖοι νὰ ἐκτιμῶν καὶ νὰ ἐννοοῦν τὰς τέχνας καὶ οἱ ὁποῖοι νὰ εἶναι ἱκανοὶ νὰ προσδώσουν ὠθησιν ἀποτελεσματικὴν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν των.

Διὰ τί εἰς τὴν τέχνην βλέπομεν σήμερον τόσην ἀμφιβολίαν; Διὰ τί βαδίζομεν σὰν εἰς τὰ σκοτεινά; Διότι ἔχασαμεν τὸ στερεὸν ἔδαφος τοῦ παρελθόντος: τὸ κοινὸν δὲν εἶνε πλέον ἱκανὸν νὰ κρίνῃ τὰ ἀριστουργήματα, ἀπεπλανήθη μὲ τὴν σημερινὴν τέχνην, καὶ μόνον εἰς τὸ παράδοξον ἀνεύρισκε τὰ πρῶτα γνωρίσματα ἐνὸς καλλιτεχνήματος. Ὅπου οἱ Μαικήναι δὲν ἔχουν τὸ αἶσθημα τοῦ καλοῦ, ἡ τέχνη ἐκπίπτει ἀργὰ ἢ γογγίζουσα.

Ἄλλ' ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι λόγοι οἱ ὁποῖοι ἀπαιτοῦν νὰ προσέξῃ τὸ σχολεῖον εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ζωῆς.

Ἡ γνώσις τῆς ζωγραφικῆς καὶ τῆς γλυπτικῆς εἶναι ἀπὸ τὰς μᾶλλον ἐνδιαφερούσας σπουδὰς. Ἡ διδασκαλία των ὄχι μόνον ἀναπτύσσει τὴν διάνοιαν, ἀλλὰ καὶ φαιδρύνει τὸ κουρασμένον πνεῦμα. Σήμερον δὲν ἡμπορεῖ νὰ νοηθῇ διδασκαλία τῶν Πυραμίδων, τῶν Σφίγγων, τῆς Ὀλυμπίας, τοῦ Παρθενῶνος, τῆς Νιόβης ἢ τοῦ Λαοκόοντος χωρὶς ὁ μαθητὴς νὰ ἔχῃ ἐμπρὸς του τὰ μνημεῖα αὐτὰ ἢ τὴν ἀναπαράστασιν τῶν μνημείων. Ἡ φιλολογία, δηλαδὴ ἡ μελέτη τῶν κλασικῶν λαῶν, θὰ ἐξηκολούθει νεκρὰ ἐπιστήμη χωρὶς τὴν ἐπίδειξιν τῶν μνημείων τῆς τέχνης. Δὲν ἀπατῶμαι νομίζω, ἂν σὰς εἰπῶ ὅτι ἡ ἀντικλασικὴ τάσις, ἡ ὁποία παρατηρεῖται σήμερον, ὀφείλεται εἰς τὴν ἀποστροφήν τὴν ὁποίαν ἐγέννησε εἰς πολλοὺς ἡ σχολαστικὴ διδασκαλία. Πόσον διαφέρει ἡ διδασκαλία π. χ. ἡ ὁποία περιορίζεται εἰς τὸ λεξιλόγιον τοῦ Ὀμήρου, ἀπὸ ἐκείνην ἡ ὁποία ἀποκαλύπτει εἰς τοὺς μαθητὰς τὸν κόσμον τοῦ Ὀμήρου, τὸ πραγματικὸν βάθος τῆς ποιήσεώς του!

JEAN CSENGERI

Τὸ ἀρχαιολογικὸν συνέδριον. Ἡ ἀφιξὶς τῆς Βασιλικῆς Οἰκογενείας εἰς τὴν Ἀκρόπολιν κατὰ τὴν ἐναρξιν τοῦ Συνεδρίου. Φωτ. Ἐμ. Τριανταφυλλίδη.

ΤΟ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΔΙΕΘΝΕΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΝ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ

Ουσπένσκυ, Κόνζε, Κολινιόν, Όμόλλ, Βιλλάμοβιτς, Καραπάνος, Μαρούκι, Καρβαδίας, Λάμπρος, Ρόμπερτ, Κάιλ, Στρογκόβσκι, Βαλδοστάιν, Δαϊρπελδ, Ράιχ, Γκάρνερ, Ούιλερ, Φουρτβαϊγγλερ, Σμιθ, Φόν Στέρν, Μπιζάρ, Φόν Ντούν, Χάμπελ.

ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΕΣ

Ο ΚΑΪΖΕΡ

Εάν, διὰ νὰ εἶνε κανεὶς μέγας ἀνὴρ, ἀρκὴ νὰ γίνεταί λόγος περὶ αὐτοῦ καὶ νὰ προκαλῇ νὰ γίνεταί λόγος περὶ αὐτοῦ, τότε ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας εἶνε μέγας ἀνὴρ. Εάν, μετὰ νὰ χειρίζεται τις οἰονδήποτε ὄργανον καὶ νὰ καταπιάνεται μετὰ κάθε τέχνην—ἔχων τὴν πεποίθησιν, ὅτι κατανοεῖ αὐτὰ καλλίτερον ἀπὸ τὸν καταστήσαντα τὴν τεχνικὴν αὐτῶν σκοπὸν καὶ ἀποστολὴν τοῦ βίου του—ἀρκὴ νὰ ἀναδειχθῇ μεγαλοφυΐα, τότε ὁ αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος εἶνε μεγαλοφυΐας. Εάν, μετὰ τὸ νὰ συγκινή, ταράσῃ καὶ διεγείρῃ τὴν κοινὴν γνώμην, εἰς δεδομένας δὲ στιγμὰς καὶ νὰ κυριαρχῇ αὐτῆς, ἀρκὴ ὅπως μονάρχης τις ἀναδειχθῇ

ισχυρότερος οἰονδήποτε ἄλλου, τότε ὁ Γερμανὸς αὐτοκράτωρ εἶνε ὁ ισχυρότερος τῶν μοναρχῶν τῆς ὑψηλότητος. Εάν, διὰ νὰ εἶνε τις θαυμαστὸς καλλιτέχνης, ἀρκὴ νὰ θέσῃ εἰς κίνησιν ὅσον τὸ δυνατόν περισσοτέρας πρωτοτύπους καὶ ἀουστάτους ιδέας, ὁ Γερμανὸς αὐτοκράτωρ εἶνε καλλιτέχνης ἀξιοθαύμαστος. Τέλος, εάν, διὰ νὰ εἶνε κανεὶς ἥρως, ἀρκὴ νὰ δεσπόζῃ τῆς φαντασίας τῶν πολλῶν, ὁ Γερμανὸς αὐτοκράτωρ δύναται νὰ ἀξιωσθῇ ὅτι ἀποτελεῖ ἥρωϊκῶς ιδεώδες πρόσωπον, πέραν τοῦ ὁποίου στρέφεται ἡ κοινὴ κατάπληξις καὶ ὁ κοινὸς θαυμασμός καὶ ἡμπορεῖ νὰ υπερηφανεύεται, ὅτι ἀριθμεῖ θαυμαστὰς καὶ ἐπικριτὰς ἐπίσης

πολυπληθεῖς καὶ ἀκουράστους ὅσον τὰ κύματα τῆς θαλάσσης.

Επὶ τοῦ ὁρίζοντος τῶν συγχρόνων γεγονότων, ἡ προσωπικότης τοῦ Καΐζερ διαγράφεται εὐθυτενῆς καὶ σαφῆς. Εἰς αἰῶνα, κατὰ τὸν ὅποιον οἱ ἄνθρωποι, μαθόντες τὰ πάντα καὶ τοὺς πάντας γνωρίσαντες, ἀπέβησαν ἀψίκοροι, εἶνε ἀπὸ τὰς ὀλίγας ἐκείνας προσωπικότητας, αἱ ὁποῖαι προκαλοῦν ἀκόμη ρίγος συγκινήσεως, ὅταν ἐμφανισθῇ κάποιος λέγων :

— Τὸν εἶδα πρὸ ὀλίγου Συνωμίλησα μετὰ τὸν αὐτοκράτορα Γουλιέλμον τὸν Β΄.

Ἡ διαρκὴς ἀλλαγὴ τῶν διαφορῶν πνευματικῶν ἐκφράσεών του, ὡς ἡ συνεχὴς ἀλλαγὴ τῶν ἐνδυμασιῶν του, κατέστησε τὸν αὐτοκράτορα ἴσως δημοτικώτερον ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας ιδιότητας τοῦ χαρακτῆρος του, αἱ ὁποῖαι εἶνε ὅλαι παράδοξοι, δὲν φαίνονται δὲ παράδοξοι, μόνον καὶ μόνον διότι ἀνήκουν εἰς αὐτόν. Μόνον ὁ Πρωτεύς εἰς τὸ βασίλειον τῆς μυθολογίας καὶ ὁ Σαῖξπηρ εἰς τὸ βασίλειον τῆς δημιουργικῆς συγκινήσεως, μᾶς συνείδισαν μέχρι τοῦδε εἰς τοιαύτας θαυμαστάς μεταπτώσεις, μεταβαλλούσας ψυχὰς καὶ σώματα εἰς ἀστράπας τοῦ χρονικοῦ διαστήματός. Ἄλλ' εἰς τὸν Πρωτεύς, μεταβαλλόμενος διαδοχικῶς εἰς ποταμόν, πυρακτοῦσαν φλόγα, θύελλαν ἢ θηρίον, ὑποτίθεται ὅτι ἐνσαρκώνει τὴν διάλεπτον δύναμιν τῶν στοιχείων τῆς φύσεως καὶ εἰς τὸν Σαῖξπηρ, εἰς τὸν ποικιλλόντα τύπον τῶν χαρακτήρων του, ἀναπαριστᾷ τὰ σύμβολα τῆς ὑπάρξεώς μας τοῦ Αὐτοκράτορος αἱ προθέσεις οὔτε τόσο διαλεπτοί, οὔτε τόσο βαθεῖαι εἶνε κατὰ τὴν δις ἢ τρις τῆς ἡμέρας, εἰς νέας στολὰς, ἐμφάνισιν του. Ἀνέκων εἰς ἐποχὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ὁρμὴ τῆς ἐνεργείας θεωρεῖται ἀρετὴ, ἡ ἐπιθυμία του εἶνε νὰ κατορθώσῃ πιστῶς νὰ ἐνσαρκώσῃ τὴν ἐποχὴν του. Τοῦ Γουλιέλμου Β΄ ἡ σταθερὰ καὶ διαρκὴς τάσις εἶνε, διὰ τῆς πιστῆς ταύτης ἐκπροσωπήσεως, νὰ ἐπιζήσῃ εἰς τὴν μνήμην τῶν ἀνθρώπων.

Εἶνε καὶ ὅλας τὰς ἐκδοχὰς τῆς λέξεως φιλόδοξος. Καὶ αἱ εὐρύτεραι φιλοδοξίαι του εἶνε πάντοτε ὑψηλόφρονες καὶ ἀγναί, ἂν καὶ κατέρχεται κάποτε μέχρι τῆς ταπεινῆς ματαιοδοξίας. Ποσάκις ὅμως δὲν βυθίζει τὸ βλέμμα πρὸς τὸ βωβὸν ἐκεῖνο πλῆθος, τὸ ὀνομαζόμενον «μεταγενέστεροι», ποσάκις εἰς τὴν σιωπὴν τῶν ἀνθρώπων νυκτῶν δὲν ψιθυρίζει πρὸς ἑαυτόν :

— Θὰ εἶμαι μετὰ ἐκείνων, τῶν ὁποίων ἡ μνήμη μένει πάντοτε ζῶσα καὶ πάντοτε σεβαστή; Θὰ ἐπιζήσουν αἱ πράξεις μου ἐπίσης

μεγαλόφωνοι, ὅπως ὁ τόνος τῶν λόγων καὶ τῶν προσταγμάτων μου;

Ἀναγινώσκων τις τὰς ἀναριθμήτους ἀγορεύσεις του βλέπει, ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ ἔχει ἀπόλυτον πεποίθησιν εἰς ἑαυτόν καὶ τὸ ἀλάνθαστον ἑαυτοῦ, καὶ τὴν πεποίθησιν ταύτην ἀνακηρύττει ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν. Ἐνῶ ὁμιλεῖ τὸ αὐτοκρατορικὸν βλέμμα ἀστράπτει, τὸ στόμα πτυχούται καὶ συσφίγγονται αἱ πυγμαί, ἡ φωνὴ του δ' ἀντηχεῖ μετὰ τὸν τραχὺν κρότον σιδηρᾶς σφίρας πιπτοῦσης ἐπὶ ἐκάστης συλλαβῆς. Εάν ποτὲ οἱ λόγοι του συνεκδοθῶσιν εἰς ὀγκώδη τόμον, ἡ παγκόσμιος φιλολογία θὰ προικισθῇ μετὰ ἀληθὲς ἀριστοτέχνημα αὐτοπεποιθήσεως καὶ διδακτικῆς ρητορικῆς. Αἱ μυστικοπαθεῖς καὶ πολεμῖαχοι ραψωδίαί τοῦ αὐτοκράτορος εἶνε τόσο πλήρεις κατὰ τὴν ἔκφρασιν, τόσο εὐκρινεῖς καὶ τόσο μεγαλόστομοι, ὅσον οἱ λόγοι τοῦ Βοσσοῦνέτου, τοῦ Σαῖξπηρου αἱ χίμαιραι, καὶ αἱ περιώνυμοι ἐρωτικαὶ ἐπιστολαὶ τῆς δεσποινίδος Λεσπινὰς. Ἄλλ' ὁ αὐτοκράτωρ, ἀντιθέτως πρὸς ὅ,τι ἔλεγεν ὁ Βοσσοῦνέτος πρὸ τοῦ λειψάνου τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ', βροντοφωνεῖ :

— Ἀδελφοί μου, μόνος ὁ Θεὸς εἶνε μέγας—καὶ προσθέτει— Ἐγὼ μόνος, ἐγὼ εἶμαι μέγας, λαέ μου!

Ὁ αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος εἶνε ἀληθὴς ἥρως καὶ πιθανῶς ἥρως θὰ παραμείνῃ. Δὲν γνωρίζει οὔτε κόπωσιν, οὔτε φόβον. Πᾶς ὁ παρακολουθῶν κατὰ βῆμα τὸν βίον του, κατανοεῖ ὅτι εἰς τὴν ζέσιν καὶ τὴν ὁρμὴν τοῦ πόθου τοῦτου, τοῦ μέχρι πάθους ἐξικνουμένου, ἔγκειται τὸ μυστήριον τῆς δυνάμεώς του. Διότι αἱ πράξεις ἀνθρώπου τινὸς ἀναδεικνύονται ἔξοχοι καὶ ἥρωϊκαί, ὅχι μόνον ὅταν πράττῃ πᾶν τὸ δυνατόν νὰ τὸν προσεγγίξῃ πρὸς τὸ ιδεώδες αὐτοῦ ἀνὰ πᾶσαν τῆς ἡμέρας ὥραν, ἀλλὰ καὶ ὅταν, ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν κορυφῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἔταξεν αὐτόν ἡ τύχη, ἀναπνέῃ τὸν ἐκεῖ ψυχρὸν ἀέρα, ἐπίσης ἐλευθέρως καὶ ἐπίσης ὀξέως, ὡς νὰ μὴ ἔφερνεν ἐπ' ὧμων τὸ δυσβάστακτον βάρος τῆς αὐτοκρατορικῆς πορφύρας. Πᾶς τις δὲ πρέπει νὰ συνομολογήσῃ, ὅτι ἥρως, ὅστις ἀντλεῖ ἡρωισμόν καὶ ἐκ τῶν μᾶλλον ἀσημάντων πράξεων τῆς καθημερινῆς ζωῆς, ἀποτελεῖ ποιητὴν, ἄξιον τοῦ ὀνόματος, ἂν καὶ μὴ ἔχοντα συναίσθησιν τῆς ἰδίας ιδιοφυΐας.

Ἐκάστην ἐκ τῶν πνευματικῶν ἀρετῶν τοῦ αὐτοκράτορος ἐκληρονόμησεν ἀπὸ τὴν μητέρας του. Καὶ ὅπως ὁ πατὴρ του, ὁ ἀλησμόνητος, εἶνε ἐπίσης ἐράσμιος καὶ παιδικῶς ἀφε-

λης εις κάθε λόγον και εις κάθε φέρεσμον του. Χαρακτηρίζων τις αυτόν, αναγκάζεται συχνά να καταφεύγει εις μυθολογικά παρομοιώσεις. Ο αυτοκράτωρ αναπολεί τον παράλληλον τύπον του Φαέθοντος, εις τον οποίον ο Απόλλων ενεπιστεύθη μίαν ημέραν να ήνιοχήση το άρμα του ήλιου. Όπως το άρμα του Φαέθοντος, και το άρμα, το οποίον ο Γουλιέλμος Β' οδηγεί με χαλινόν και βλέμμα επίσης σταθερόν, είνε και αυτό μεγαλοπρεπές και λαμπρόν. Άλλά του Φαέθοντος — Αυτοκράτορος αι χείρες δεν συσπώνται νευρικώς και το βλέμμα προσηλούται άπτότητον επί των ακτίνων του εκλάμποντος ήλιου. Εις την ιστορίαν των έθνών, όπως και εις την ιστορίαν των ατόμων, ή ανθρωπότης διαιρείται εις δύο μεγάλας τάξεις: τους σπορείς και τους θεριστάς — εκείνους, οι οποίοι μοχθούν και άροτριούν, εκείνους, οι οποίοι δρέπουν και απολαμβάνουν. Ο αυτοκράτωρ της Γερμανίας είνε θεριστής, όρμητικός και εύελπις θεριστής, μη αφήνων ούτε εν χειρόβολον εις την θέσιν του, μη αφήνων ούτε ένα κόκκον εις την αύλακα όπισθέν του. Αί δύο εικόνες, αι υπέρ την κεφαλήν του ανηρτημέναι, του σπορέως πάππου, όστις μεδιό διαρκώς, και του βλοσυρού καγκελαρίου, του διαρκώς συναφρωμένου, δεν κατώρθωσαν να τον αποσπάσουν από του έργου, του μετά σταθεράς αυτοπεποιθήσεως επιδιωχομένου.

Και ποίαν χώραν δεν γνωρίζει ο Αυτοκράτωρ της Γερμανίας; Υπό ποίον ουρανόν δεν έσκιασθη; Ποία πόλις δεν τον έδεξιόθη με σημαίας αναπεπταμένας και σάλπιγγας σαλπίζουσας; Ποία ιστορική πόλις δεν τον άνευρήμυσεν; Έπλανήθη ανά τους Άγίους Τόπους, ήκουσε τον Μουεζίνη να θορνή από του ύψους αιγυπτιακών πύργων, αντίκρυσε το ίοβαφές λυκόφως το χρωματίζον τους υπερβορείους όρίζοντας και χάριν αυτού τα δάση των φοινίκων της Άραβίας ενάνούρισαν την σελήνην να κοιμηθής μεταξύ των κλάδων των, μέσα εις την μελιχράν γλυκύτητα ήδυπαθούς νυκτός. Έστάθη υπό την σκιερήν δρόσον θόλων πολιών και σητοβρώτων πανεπιστημίων και ήλιάσθη εις το είδωλοατρικόν κάλλος της Φλωρεντίας, της Σικελίας και της Νεαπόλεως. Έβραδυπόρησε μεταξύ των θείων μαρμάρων του Παρθενώνος και το αιώνιον κάλλος της εύρυθμίας και της χάριτος αυτών ζή εις την ψυχήν του. Η Ρώμη τον είδε διερχόμενον τας όδους και τα προάστειά της...

Εις το ιστορικόν δραματολόγιον ο Γερμανός αυτοκράτωρ υπεδύθη όλα τα πρόσωπα. Υπήρξε διαδοχικώς ποντίφηξ άνευ καθιερώσεως, πολεμιστής χωρίς μάχας και έχθρούς, δραματουργός χωρίς δράματα. Άλλά εις πάσας αυτάς τας πολλαπλās και ποικιλομόρφους ενσαρκώσεις παρέμεινεν ή αυτή διάλεπτος και κυρίαρχος προσωπικότης. Κατέχει εις τον αυτόν βαθμόν την δύναμιν να θέλγη και να μαγεύη, όπως και να προσκρούη εις τα αισθήματα των ανθρώπων. Φαιδρότης και δυσθυμία δεν είνε εις αυτόν, όπως εις τον Ναπολέοντα, όργανα έτοιμα δια πάσαν στιγμήν, άλλ' ή διάθεσίς του ποικίλλει από στιγμής εις στιγμήν και τόσον άστραπιαίως, ώστε κατά την αυτήν στιγμήν ήμυρει να είνε συγχρόνως διαχυτικώτατος, και αίματηρώς σκληρός. Έμφανίζεται ούτως εις τινας ως έντελώς σκληρόκαρδος ή ως έντελώς αγαθός. Δεν είνε όμως ούτε το έν, ούτε το άλλο. Είνε ο Αυτοκράτωρ — δηλαδή όλίγον ανιπόμονος, υπερόπτης, πάντοτε έτοιμος να θέλξη και να καταπλήξη, επίμονος, παντοδύναμος και παντεπόπτης. Προς συμπλήρωσιν του κύκλου του χαρακτήρος του, εις έν και μόνον υπολείπεται: — εις το θέλγητρον του μυστηρίου, την μαγεϊάν εκείνην, την διαπλουμένην ως γοητείαν, ήτις έζη εις την μαγικήν δύναμιν των Σφιγγών των Φαραώνων και εις τον σιγκόν, όπου έλατρεύετο ή Ίσις, και ήτις περιέβαλεν ως ρομαντική άλλως την μορφήν μονάρχου ως ο Φίλιππος Β' της Ίσπανίας. Ο αυτοκράτωρ της Γερμανίας δεν κατέχει την ιδιότητα αυτήν. Έξ όλων των ζώντων μοναρχών είνε ο όλιγώτερον μυστηριώδης και ο όλιγώτερον άόρατος. Άρέσκεται εις τας έξωτερικάς και λαμπροφανεϊς τελετάς, ως εάν ήθελε να αποδείξη πόσον εύκολα άθροίζει γύρω του στρατούς και αίγλην.

Υπέρ πάν άλλο, ο Αυτοκράτωρ μισεί τας μικράς κοινοτοπίας της συνομιλίας, άκόμη και εις τους στενούς κύκλους της αύλης, όπου έκαστος συνομιλητής είνε υποχρεωμένος να έξενρίσκη κάτι το εϊφυνές και χαρίεν. Η προσωπικότης αυτού αίρεται ούτως υπέρ το κοινόν και υπέρ το σύνθηες. "Αν υπάρχουν και οι λέγοντες «καβοτίнос» ή «θεατρίνος», άλλ' ούδεις ήμυρει ν' άρνηθής ότι αυτός ο αιώνας μας έχει κάτι το θεατρικόν. Και ότι ο Αυτοκράτωρ γνωρίζει την θεατρικότητα αυτήν να περιβάλλη με κάτι το λεπτόν, το πρωτότυπον, το ιδιότυπον, το χαρακτηριστικόν, το οποίον της αφαιρεί κάθε χαρακτήρα χυδαιότητος και κοινοτοπίας.

Ούτως ο διασκευάζων τας γραμμάς αυτάς από τον χαρακτηρισμόν του Κάιζερ, υπό της δεσποινίδος Βακαρέσκο, ένθυμείται την εμφάνισιν αυτού, την πρώτην εμφάνισιν, εις τας Άθήνας. Φέρων την λευκήν των Ούσσάρων στολήν και την εκλάμπουσαν εις τον άπτικόν ήλιον περικεφαλαϊάν, την οποίαν έπιστέφει ο άργυρούς δικέφαλος, όμοιάζε προς εμφάνισιν τινα του Λόεγγριν, ή του Σειγφρείδον ή και του Πάρσιφαλ. Το πλήθος το συγκεντρωμένον εις την πλατείαν των Ανακτόρων τον είδε να διαβαίη ως λευκήν όπτασίαν. Ο μυθικός κύκνος προηγείτο νοητώς. Και ως έξ ένστίκτου αί έπνευμιαί και τα χειροκροτήματα άντεκλάγγασαν. Και ο Κάιζερ έξηλθεν εις τον έξώστην, έν μέσφ μοναδικού επιτελείου βασιλέων και πριγ-

κήπων. Άλλος θα έχαιρέτιζε το κάτωθεν άνευφημούν πλήθος. Εκείνος το πρώτον βλέμμα έστρεψε προς την Άκρόπολιν. Την στιγμήν εκείνην μία δόξα ήλιου, μία χαρμονή χρυσού και μία πανήγυρις ρευστού μετάλλου περιέβαλλε τον Παρθενώνα. Ολίγαι ακτίνες διελθούσαι από των στηλών των ήλεκτροχρόων του ναού, έπесαν μέχρι του άργυρού άετού και της περικεφαλαίας. Και όσει φωτοστέφανος περιέβαλε τον Λόεγγριν, τον Σειγφρείδον και τον Πάρσιφαλ. Ο Αυτοκράτωρ αυτομάτως ύψωσε την δεξιάν προς την περικεφαλαϊάν και έχαιρέτισε τον Παρθενώνα.

Τον έχαιρέτισε στρατιωτικώς!

Η στάσις, ή έκφρασις, ή έμπνευσις, το κίνημα αυτό, είνε όλος ο Αυτοκράτωρ!

Δ. Κ.

Η ΠΛΑΤΕΙΑ ΤΗΣ ΟΜΟΝΟΙΑΣ

Αυτό, το οποίον ήμεις καλούμεν *Πλατείαν της Όμονοίας*, δεν αποτελεί έν τη αρχιτεκτονική των πόλεων πλατείαν, αλλά square, εκ του άγγλικού.

Έν πάση περιπτώσει ή *Όμόνοια* είναι μία των ώραισιότατων τοποθεσιών της πόλεός μας, ή δε από διάφορα σημεία αυτής θέα αληθώς μαγευτική, ιδία από της όδοϋ Άγίου Κωνσταντίνου, όταν θεώμεθα τον Λυκαβητόν, και από της όδοϋ Άθηνάς, εις το τέρμα της οποίας εμφανίζεται ή θεία της Άκροπόλεως πέτρα. Το γραφικόν αυτής θα ήτο έτι ώραιότερον, αν έφηρμόζετο το αρχικόν σχέδιον, όπερ κατά το 1859 διέγραψεν ο παρὰ της Βασιλείσης Άμαλίας μετακληθείς, Γάλλος μηχανικός Δαυίδ.

Κατά το σχέδιον τούτο, όπως ή όδός Άθηνάς προεκτείνεται δια της όδοϋ Γ' Σεπτεμβρίου, ούτω και ή όδός Πειραιώς θ' αντίκρυζε μίαν ευρείαν, ως αυτήν, όδόν, ήτις θα ήγε προς τότε *Προάστειον* της πόλεως, την Νεάπολιν. Επίσης ή όδός Σταδίου θα προεξετεινέτο δια μίας όδοϋ, ήτις διερχομένη δια της θέσεως, έφ' ής νυν έγείρεται ή *Νέα Σικνηή* θ' απέληγεν εις τους σημερινούς σταθμούς των σιδηροδρόμων Πελοποννήσου και Λαρίσης. Έννοείται, ότι οι διάφοροι οικοπεδοϋχοι της εποχής εκείνης κατώρθωσαν να μη εφαρμολή το σχέδιον του Δαυίδ και μās επιφλοώρησαν την βρωμεράν και συχαιμένην όδόν Θεμιστοκλέους, έξ εύγνωμοσύνης βεβαίως προς

τον συμπολίτην των και μέγαν ναυμάχον. Ταυτοχρόνως όμως κατώρθωσαν και έν άλλο, ν' αποκλείσουν όλόκληρον τμήμα, το ΣΤ', να υποχρεώσουν τους Άχαρνείς να διέρχωνται δια στενωπών οίαι ή όδός Καματερού και να καταστήσουν προβληματικήν την μετά των δύο μεγάλων και πολυανθρώπων σιδηροδρομικών στραδμών συγκοινωνίαν.

Άλλά αι ψυχαί των δεν θα ήσυχάσωσι. Διότι ό,τι έκέρδισαν εκείνοι, θα το πληρώσωσι μυριοπλασίως οι απόγονοί των. Αί παρὰ του Δαυίδ προδιαγραφείσαι όδοι θ' ανοιχθώσι μίαν ημέραν αναγκαστικώς δια δαπάνης έκατομμυρίων. Ήδη, όπόταν ή Α. Μ. ο Βασιλεύς προέτεινε ν' ανοιχθής ή απαραίτητος προέκτασις της όδοϋ Σταδίου προς τον σιδηροδρομικόν σταθμόν Λαρίσης, τῷ παρουσιάσθη ή ένστασις, ότι θ' απαιτηθής δαπάνη, ήτις δεν θα είνε κατωτέρα του έκατομμυρίου!

Η Πλατεία της Όμονοίας έχει την ιστορίαν της.

Οί παλαιότεροι των Άθηναίων ένθυμούνται, ότι μέχρι του 1858 άπετέλει σειράν χαλασμάτων, μικρών λοφίσκων, και δι' αυτής διήρχετο ο χείμαρρος, ο από της όδοϋ Σταδίου ρέων. Ο χείμαρρος αυτός την εποχήν εκείνην συνεκαλύφθη δια της κατασκευασθείσης ύπονόμου, αλλά τα χαλάσματα έξηκολούθησαν να ύφίστανται.

Η ΠΛΑΤΕΙΑ ΤΗΣ ΟΜΟΝΟΙΑΣ — ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ Σ. ΚΟΚΚΥΛΗ

Περὶ τὸν νὰ σημειώσω, ὅτι ἦτο ἔρημος οἰκοδομῶν καὶ ὅτι μόνον εἰς τὴν γωνίαν τοῦ νῦν ξενοδοχείου « Η Ἑλλάς » ὑπῆρχε μία μάνδρα, ἐντὸς τῆς ὁποίας εὕρισκετο ὁ περίφημος καφενὲς τοῦ Χαῦτα. Περίφημος κατὰ τοῦτο, ὅτι εἶχε θαυμάσιον φορεάτιον ὕδωρ.

Τὸ ὕδωρ αὐτὸ ἦτο πολυθρύλητον ἀνὰ πάσας τὰς Ἀθήνας καὶ οἱ τολμηρότατοι τῶν Ἀθηναίων ἀπετόλμων, κατὰ τοὺς φοβεροὺς ἐκείνους χρόνους τῆς ληστείας, νὰ προεκτείνωσι τὸν περίπατόν των μέχρι τοῦ ἔξω τῆς πόλεως κειμένου τούτου καφενεδείου, γνωστοῦ ὄντος ὅτι ἡ πόλις ἔληγεν ἐκεῖ, ἔνθα νῦν κεῖται ἡ μικρὰ πλατεῖα τοῦ Ἱεροῦ Λόχου.

Ἐκ τῶν τολμηρῶν τούτων ἀνδρῶν εἰς ἦτο καὶ ὁ αἰμίμητος ἀρχιτέκτων Λύσανδρος Κανταντζόγλου, ὅστις συχνάκις μετὰ τοῦ Μάρκου Ρενιέρη ἤρχοντο καὶ ἔπινον τὸν καφέν των. Ὁ Χαῦτας περὶ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἦτοι περὶ τὸ 1858, εὐρέθη νὰ ὀφείλῃ περὶ τὰς 10,000 δραχμῶν, ἃς καὶ ἐζήτησε δανεικὰς παρὰ τοῦ Κανταντζόγλου, ὅστις ἀντὶ τοῦ δανείου τῷ ἐπρότεινε νὰ τῷ ἀγοράσῃ τὸ περίβολον τοῦ καφενείδου. Ὁ Χαῦτας ἐδέχθη καὶ ἐπώλησε τῷ Κανταντζόγλου ἀντὶ 18,000 δραχμῶν ὅλον τὸν χώρον.

Τῷ 1862 ἡ Πλατεῖα τῆς Ὁμονοίας, τότε Πλατεῖα Ὁθωνος, ἦτο ἤδη χαραγμένη, καίτοι δὲ στερουμένη οἰκοδομῶν, δὲν ἦτο παντελῶς ἔρημος, διότι εἶχε περίε 2 ἢ 3 καφενεῖα. Πρὸ ἐνὸς ἐξ αὐτῶν, ἀκριβῶς πρὸ τῆς θέσεως ἐν ἣ κεῖται νῦν ἡ οἰκία Σαρόγλου, ὁ Ἐπαμεινώνδας Δεληγέωργης, ἐπὶ τραπέζης, τῆς ὁποίας ὁ εἰς ποὺς ἔλειπε, συνέταξε τὸ ἐγγραφον τῆς προγραφῆς τῆς δυναστείας τοῦ Ὁθωνος. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ δὲ ταύτῃ μετωνομάσθη αὐτοστιγμὶ καὶ ἡ Πλατεῖα Ὁθωνος εἰς Πλατεῖαν Ὁμονοίας!

Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἡ Πλατεῖα ἤρχισε πλαισιουμένη δι' οἰκιῶν, καὶ κατὰ τὴν δημαρχίαν τοῦ Παναγῆ Κυριακοῦ κατεσκευάσθη ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς ἑξέδρα σιδηρᾶ, ἐφ' ἧς τρεῖς τῆς ἑβδομάδος ἐπαιζεν ἡ στρωτικὴ μουσική. Τὰς Κυριακάς περίε αὐτῆς ἦτο συνήθεια νὰ διέρχονται οἱ περιπατηταὶ ἐφ' ἀμάξης ἐπανακμπάτου καὶ νὰ ἀκροῶνται τῆς μουσικῆς.

Ἡ δὲ ἡ Πλατεῖα αὕτη κατέστη πολυανθρωποτάτη, τὸ ἀληθὲς κέντρον τῶν Ἀθηναίων, ὁ ὁμφαλὸς τῆς πόλεως, ἀφ' οὗ ἀκτινοβολοῦσι πάντα τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας πρὸς τὰς ἀποκέντρους τῆς πόλεως συνοικίας.

Ν. ΣΠΑΝΔΩΝΗΣ

ΤΟ ΠΑΣΧΑ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ ΚΑΤΑ ΤΟ 1772

Κατὰ τὰς προσφάτους ἐρεῦνας μου ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Σινᾶ εὗρον μεταξὺ ἄλλων πατριαρχικῶν ἐγγράφων καὶ τὸ ἐπόμενον, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ κατὰ τὸ ἔτος 1772 οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Θεοδόσιος ὁ Β' συνίστα καθ' ὑψηλὴν ἐπιταγὴν εἰς τοὺς χριστιανοὺς τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν προαστείων αὐτῆς ν' ἀποφύγωσι κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ Πάσχα πᾶσαν ἐκδήλωσιν χαρᾶς καὶ νὰ ἐορτάσωσι τὴν μεγίστην τῶν χριστιανικῶν ἐορτῶν μένοντες κατὰ κλειστοὶ ἐν ταῖς οἰκίαις αὐτῶν. Τὴν ἔκτακτον ταύτην αὐστηρότητα τῶν Ἀρχῶν προεκάλεσε βεβαίως ἡ μεγάλη τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀνωμαλία καὶ ἔξαψις τῶν πνευμάτων. Δὲν εἶνε δ' ἴσως ἀκαιρος ἡ δημοσίευσίς τοῦ ἱστορικοῦ τούτου μνημείου, καθ' ὃν χρόνον ἐπικεῖται τοῦ Σωτήρος ἡμῶν ἡ λαμπροφόρος Ἀνάστασις, τὴν ὁποίαν σύμπας μὲν ὁ χριστιανικὸς κόσμος πανηγυρίζει μετὰ πάσης μεγαλοπρεπείας ὡς τὴν βασιλίδαν τῶν ἐορτῶν, ἡ δὲ ὀρθόδοξος ἡμῶν Ἐκκλησία ὑμνεῖ ὡς «ἐορτὴν ἐορτῶν καὶ πανηγυριν πανηγύρεων»· διότι παρέχει εἰς ἡμᾶς τοῦτο εἰκόνα τινὰ τῆς τρομοκρατίας τῶν ζοφερῶν ἐκείνων χρόνων, καθ' οὓς οἱ ὁμογενεῖς ἡμῶν οὐδ' αὐτὰ τὰ θρησκευτικὰ αὐτῶν καθήκοντα ἠδύναντο ἐλευθέρως νὰ ἐκτελέσωσι.

Ἔπεται τὸ ἀκριβὲς κείμενον, τοῦ ὁποίου μόνον τὴν στίξιν διώρθωσα καὶ τῶν κυρίων ὀνομάτων τ' ἀρχικὰ γράμματα μετέβαλον ἀπὸ μικρῶν εἰς κεφαλαῖα.

† Ὁ Πατριάρχης

† Ἐντιμότατοι κληρικοὶ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ λοιποὶ εὐλαβέστατοι ἱερεῖς καὶ ὁσιώτατοι ἱερομόναχοι, οἱ ψάλλοντες ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Πόλεως, τοῦ Γαλατᾶ καὶ τοῦ Καταστένου, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ.

Γνωστὸν ἔστω πᾶσιν ὑμῖν, ὅτι σήμερον προσεκλήθημεν παρὰ τοῦ ἐνδοξοτάτου Σταυροῦ ἐφέντη καὶ ἀπελθόντες ἡκούσαμεν ἀναγνωσθέντος παρ' (ἡς) τοῦ ἐκδοθέντος βασιλικοῦ προσκυνητοῦ ὁρισμοῦ, ὁ ὁποῖος προστάζει, ὅτι κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς Λαμπρᾶς νὰ περάσωσιν ὅλοι οἱ χριστιανοὶ ραγιαδες μετὰ ἡσυχίαν καὶ σεμνότητα, χωρὶς χοροὺς καὶ τραγῳδία καὶ παιγνίδια, καὶ νὰ μὴν περιπατῶσι μαζομένοι εἰς τοὺς δρόμους, μήτε νὰ

πηγαίνωσιν εἰς τὸ Μπαλικλὶ καὶ τὸ Ἐγρίκαπι καὶ εἰς ἄλλα ἀγιάσματα, ἀλλὰ νὰ ἡσυχάζωσιν εἰς τὰ ὁσπήτια καὶ εἰς τοὺς ὀντάδες των. Πρὸς τούτοις νὰ μὴν φοροῦν καλπάκια ὑψηλά, γούναις μετὰ προφύλια μεγάλα καὶ ἄλλα φορέματα μπέτικα καὶ ὁποῦ ἀνήκουν εἰς τοὺς κρατοῦντας ἡμῶν, δηλαδὴ σαλβάρια καὶ μνηστάνια καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἐμποδιζόμενα φορέματα, ἀλλὰ νὰ φυλάττωσιν ἀπαρασαλεύτως τοὺς προεκεδομένους βασιλικούς προσκυνητοὺς ὁρισμοὺς περὶ τῶν ἐνδυμάτων ὁποῖος δὲ τολμήσῃ νὰ παραβῇ καμμίαν ἀπὸ τὰς προσταγὰς ταύτας, νὰ παιδεύεται μετὰ βαρυτάτην παιδείαν. Ὅθεν, ἀγκαλὰ καὶ πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν νὰ σᾶς ἐγράψαμεν καὶ νὰ σᾶς ἐσυμβουλεύσαμεν, ὅτι νὰ περάσετε κατὰ τὰς ἀγίας ταύτας ἡμέρας ἡσυχᾶ καὶ σεμνά, ἰδοὺ ὁμῶς καὶ τώρα, ὁποῦ σᾶς φανερώνομεν τὴν γενομένην σφοδρὰν προσταγὴν καὶ παραγγέλλομεν εἰς ὅλους τοὺς χριστιανούς, μικροὺς καὶ μεγάλους, νέους καὶ γέροντας, ἀνδρας τε καὶ γυναῖκας, ὅτι νὰ προσέχετε κατὰ τὰς ἀγίας ταύτας ἡμέρας, κατὰ τοὺς ἐκδοθέντας βασιλικούς προσκυνητοὺς ὁρισμούς, καὶ νὰ περάσετε ὅλοι μετὰ ἡσυχίαν καὶ εὐταξίαν καὶ μετὰ φορέματα πενιχρὰ καὶ ταπεινὰ εἰς τὰ ὁσπήτια καὶ εἰς τοὺς ὀντάδες σας, χωρὶς χοροὺς καὶ τραγῳδία (καὶ παιγνίδια), καὶ νὰ μὴν περιέρχεσθε μαζομένοι εἰς τοὺς δρόμους καὶ νὰ μὴν πηγαίνετε εἰς ἀγιάσματα, (ἀλλὰ νὰ φυλάττετε ἀπαρασαλεύτως τὰς ἀνωτέρω προσταγὰς, ὁποῦ περιέχει ὁ ἐκδοθεὶς προσκυνητὸς βασιλικὸς ὁρισμὸς διότι ὁποῖος ἀθετήσῃ καμμίαν ἀπὸ τὰς προσταγὰς ταύτας, ὁ τοιοῦτος νὰ ἡξεύρῃ ὅτι) θέλει παιδεύθῃ μετὰ βαρυτάτην παιδείαν. Καὶ λοιπόν, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά, νὰ φανῆτε καὶ τώρα εὐπειθεῖς εἰς τὰς προσταγὰς τῶν πολυχρονίων ἡμῶν ἀδέντων, καὶ νὰ περάσετε σεμνά καὶ ἡσυχᾶ δοξάζοντες τὸν ἅγιον Θεὸν καὶ εὐχαριστοῦντες τοὺς πολυχρονίους ἡμῶν ἀδέντας διὰ τὸ πρὸς ἡμᾶς μέγα ἔλεος αὐτῶν, (οὓς ὁ Κύριος πολυετοίη), διὰ νὰ ἀπολαμβάνωμεν πάντοτε καὶ παρ' αὐτῶν εὐσπλαγχνίαν καὶ εὐμένειαν. Στοχαζόμενοι λοιπόν ὅλοι, μικροὶ τε καὶ μεγάλοι, πόσον ἀπαράιτητον χρὸς ἔχομεν, νὰ ὑπακούωμεν εἰς τὰς προσταγὰς τῶν πολυχρονίων ἡμῶν ἀδέντων ὡς πιστοὶ ὑπῆκοοι καὶ ῥαγιαδες, καὶ

» ὅτι, ἂν κανένας τολμήσῃ νὰ παρακούσῃ, ὅχι
» μόνον ἐκεῖνος θὰ παιδευθῇ μὲ βαρυτάτην
» παιδείαν, ὃ μὴ γένοιτο, ἀλλὰ θέλει προξε-
» νηθῇ κοινὸν ὄνειδος εἰς ὅλον τὸ Γένος μας,
» νὰ φυλλάττετε μὲ μεγάλην προσοχὴν ὅλας
» τὰς ἀνωτέρω προσταγὰς τόσον εἰς τὰ φορέ-
» ματα, ὅσον καὶ εἰς τὰ ἄλλα, ὅπου εἴπομεν.

» Ὁ δὲ τὰ φρικτὰ καὶ σωτήρια πάθη ὑπὲρ
» ἡμῶν καταδεξάμενος καὶ τριήμερος ἐκ νεκρῶν
» ἀναστὰς Σωτὴρ ἡμῶν νὰ σᾶς ἀξιώσῃ ὅλους,
» μικροὺς τε καὶ μεγάλους, νὰ ἐορτάσετε τὴν
» κοσμοσωτήριον Ἀνάστασιν Αὐτοῦ καὶ εἰς ἄλ-
» λους πολλοὺς χρόνους, οὗ ἡ χάρις καὶ τὸ
» ἄπειρον ἔλεος σὺν τῇ παρ' ἡμῶν εὐχῇ καὶ
» εὐλογίᾳ εἴη ὑμῖν. *Ἀποβ.*

Κωνσταντινουπόλεως.

Ἡ γενικὴ «Κωνσταντινουπόλεως» ἀποδοτέα
εἰς τὴν ἐν ἀρχῇ τοῦ ἐγγράφου ὀνομαστικὴν «ὁ
πατριάρχης». Αἱ λέξεις αὗται ἐγράφησαν ἀντί

ὑπογραφῆς ὑπὸ τῆς πατριαρχικῆς, ὡς φαίνεται,
χειρὸς, παραλειφθέντος τοῦ πατριαρχικοῦ ὀνό-
ματος. Εἶνε ὁμως γνωστὸν ἀλλαχόθεν, ὅτι κατὰ
τὸ ἔτος 1772 ἦτο οἰκουμενικὸς πατριάρχης
Θεοδόσιος ὁ Β'.¹

Τὸ ἔγγραφο εἶνε γεγραμμένον ἐπὶ λεπτοῦ
φύλλου χάρτου, ἔχοντος διάστασιν 49×35 ἐκα-
τοστομ. Διάστασις τῆς γραφῆς: 27,5 26,5 ἐκα-
τοστομ. Ὁ χάρτης εἶνε πολλαχού ἐφθαρμένος, μά-
λιστα δὲ κατὰ τὸ μέσον. Ἐκ δὲ τοῦ κάτωθεν
τῆς γραφῆς κενοῦ χώρου ἔχει ἀποκοπῇ διὰ ψαλί-
δος, ὡς φαίνεται, τεμάχιον διαστάσεως 16,8 - 9,5
ἐκατοστομ., τὸ ὁποῖον πιθανῶς περιεῖχε ση-
μείωσιν τινα.

Διὰ τῶν σημείων < > ἐδήλωσα τὴν συμπλή-
ρωσιν τῶν ἐκ τῆς φθορᾶς τοῦ χάρτου κενῶν
καὶ τῶν συγκακομένων λέξεων.

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ ΒΟΛΙΔΗΣ

¹ Ἡ προχειροτέρα μαρτυρία παρὰ *Μ. Γεδεών*,
Πατριαρχ. Πίν. σελ. 661 κ. ε.

ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΝ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ
Η ΕΝΑΡΞΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΕΝΤΟΣ ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΩΝΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ 25 ΜΑΡΤΙΟΥ

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

Αἱ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ ΤΩΝ «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ».

Τὴν Κυριακὴν τῆς 27 Μαρτίου ὁμίλησε εἰς τὰ γρα-
φεῖα τῶν «Παναθηναίων» ὁ κ. Α. Μάτεσις, κινή-
σας πολὺ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀκροατηρίου.

Τὸ θέμα ἦτον ἀπ' ἐνὸς ἡ ιστορικὴ ἐκτύλιξις τῆς δε-
καετιαστοῦ βασιλείας (474 - 491) τοῦ Ζήνωνος, τοῦ
πολυμήχανου Ἰσαύρου αὐτοκράτορος, ἐξ ἄλλου ἡ ἀνά-
λυσις καὶ μελέτη τῆς ὁμωνύμου κρητικῆς τραγωδίας.
Συνεπλέκοντο οὕτως ἐντέχνως δύο ἐνδιαφέρονται σε-
λίδες τῆς ἐθνικῆς μας ἱστορίας ἀπέχουσαι ἀλλήλων
δώδεκα ὁλοκλήρους αἰῶνας.

Ἡ τραγωδία «Ζήνων» δημοσιευθεῖσα ὑπὸ τοῦ
τοῦ Σάθα ἐν τῇ «Κρητικῇ Θεάτρῳ» εἶνε ἔργον τοῦ
δεκάτου ἐβδόμου αἰῶνος ἐγγραφή δ' εἰς τὴν Κρητι-
κὴν διάλεκτον τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὑπὸ Κρητὸς ποιη-
τοῦ, τοῦ ὁποῖου ἀγνοεῖται τὸ ὄνομα. Ἰδοὺ ἡ ὑπόθεσις
τοῦ ἔργου.

Ὁ αὐτοκράτωρ Ζήνων εἶχε καταβάλει τὸν ἀντίπα-
λόν του Βασιλίσκον διὰ τῆς συνδρομῆς τοῦ στρατη-
γοῦ Ἀρμάτου — ἡ τραγωδία τὸν ὀνομάζει Ἀρμάκιον
— καὶ πρὸς ἀμοιβὴν τῆς ἐκδουλεύσεως εἶχεν ἀναγο-
ρεῦσαι καίσαρα τὸν υἱὸν τοῦ συμπολεμιστοῦ τούτου,
Βασιλίσκον ἐπίσης καλούμενον. Ὁ Ζήνων ἐπωφελοῦ-
μενος τῆς ἀπουσίας τοῦ Ἀρμάκιου, καθαιρεῖ καὶ προ-
πηλακίζει τὸν νεαρόν Βασιλίσκον καὶ ἀποφασίζει νὰ
στείλῃ αὐτὸν καίσαρα τὸν ἴδιον ἀδελφόν — ἐξά-
δελφον κατὰ τὴν τραγωδίαν — Λογγίνον. Ἀλλ' εἰς
τοῦτο ἀντιτάσσεται ὁ πατριάρχης Πελάγιος. Ἡ τρα-
γωδία ἐκτυλίσσεται εἰς πέντε πράξεις διὰ σειράς ἐγ-
κλημάτων τοῦ Ζήνωνος καὶ Λογγίνου πρὸς κατὰπνιξιν
πάσης ἀντιδράσεως. Ὁ Ἀρμάκιος ἐπανελθὼν ἐπὶ κε-
φαλῆς τοῦ στρατοῦ, πείθεται διὰ ῥαδιουργιῶν τοῦ αὐ-
τοῦ Ἀναστασίου νὰ προσέλθῃ εἰς τ' ἀνάκτορα καὶ
σφάζεται κατὰ διαταγὴν τοῦ βασιλέως. Ὁ πατριάρχης
Πελάγιος διὰ σκευωρίας τοῦ Λογγίνου κατηγορεῖται
ὡς εἰδωλολάτρης καὶ θανατώνεται. Ὁ Ζήνων θεωρεῖ
ἐαυτὸν εἰς τὸ ἀπόγειον τῆς ἰσχύος του καὶ ἐπὶ τῇ εὐ-
καιρίᾳ τῆς στέψεως τοῦ Λογγίνου παραδέτει πολυτε-
λες συμπόσιον εἰς τὰ ἀνάκτορα. Ἐξαφνὰ ὁ διὰ τῶν
ραδιουργιῶν τοῦ Ἀναστασίου στασιάσας στρατὸς ἐπι-
πίπτει κατὰ τῶν ἀνακτόρων. Ἡ κἀθαρις ἐπέρχεται
ραγδαία. Ὁ Λογγίνος φονεύεται ὁ Ζήνων ἐν ἐσχάτῃ
μέθῃ ἐνταριάζεται ζῶν καὶ ὁ Ἀναστάσιος ἀναγορεύε-
ται αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου.

Ἀναλύνων τὸ ἔργον σκηνὴν πρὸς σκηνὴν καὶ ἀνευ-
ρίσκων πολλὰς λυρικὰς καὶ δραματικὰς ἐξάρσεις, ὑπέ-
δειξεν ὁ ὁμιλητὴς παράδοξον ὁμοιότητα πλείστων
σκηνῶν τοῦ «Ζήνωνος» πρὸς τὰς Σαίξπηρειους τρα-
γωδίας. Ὅπως εἰς τὸν «Ἀμλετ», οὕτως ἐν ἀρχῇ τοῦ
ἐλληνικοῦ δράματος, παρουσιάζεται τὸ φάσμα τοῦ
δολίως θανατωθέντος αὐτοκράτορος Βασιλίσκου Ζη-
τοῦ ἐκδίκησιν. Ὅπως εἰς πολλὰς σκηνὰς τοῦ Σαίξ-
πηρ, ὁ Λογγίνος βαρυνθὼν ζητεῖ ἀνακούφισιν εἰς
πνέοντα τύραννον, ὅπως παρελαύνουσι πρὸ τῆς τελευ-
ταίας μάχης εἰς τὸν ὕπνον τοῦ Ριχάρδου Γ'. Ἀλλὰ τὴν
μεγίστην ὁμοιότητα ἀνεῖρεν ὁ κ. Μάτεσις μετὰ τοῦ
«Ζήνωνος» καὶ τοῦ «Μάκβεθ». Τὸ οἰκτρὸν τέλος τοῦ
αὐτοκράτορος ἀγγέλλεται πρὸς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ ἀστρο-
λόγου, ὅπως τὸ προλέγουσιν αἱ μάγισσαι πρὸς τὸν

Μάκβεθ. Τὸ πρόσωπον τοῦ Λογγίνου ὑποκινητοῦ
τῶν ἐγκλημάτων, ἔχει μεγάλην ἀναλογίαν πρὸς τὸ
τῆς Λαίδης Μάκβεθ. Ἰδίως ὁμως ἐκπλήττει ἡ σκηνὴ
τοῦ συμποσίου. Τὸ φάντασμα τοῦ Βάγκου, τοῦ δολο-
φονηθέντος συναγωνιστοῦ, ἐμφανίζεται πρὸς τὸν τύ-
ραννον καθ' ἣν στιγμὴν ὑψώνει τὸ κύπελλον καὶ ἡ
σκιὰ τοῦ ῥημαζίου ὀρθοῦται πρὸ τοῦ Ζήνωνος εἰς
αὐτὸν μόνον δρατὴ Ὁ Λογγίνος ὅπως ἡ Λαίδη Μάκ-
βεθ, τὸν ἐπιτιμᾷ διὰ τὴν δειλίαν καὶ ὁ τύραννος δίδει
τὰς αὐτὰς σχεδὸν ἀπαντήσεις.

Τὰς ὁμοιότητας ταύτας δὲν ἀπέδωκεν ὁ κ. Μάτεσις
εἰς ἄλλην σύμπτωσιν. Αἱ ἐρευναι τοῦ κ. Σάθα ἀπεκά-
λυψαν ὅτι τὸ ἐλληνικὸν ἔργον εἶνε μίμησις μιᾶς
ὁμωνύμου τραγωδίας γραφείσης λατινιστὶ ὑπὸ τοῦ
Ἀγγλου Ἰησουΐτου Σίμωνος καὶ δημοσιευθείσης τῷ
1648 Μολονότι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὰ ἔργα τοῦ
Σαίξπηρ ἐλησιμονοῦντο καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Ἀγγλίαν,
ἐν τούτοις εἶνε πολὺ φυσικὸν νὰ δεχθῶμεν ὅτι ὁ Σί-
μων ἔγραψεν ὑπὸ τὴν ἐπὶ τῇ ἐκείνου τοῦ μεγάλου τραγικοῦ.
Καὶ ἰδοὺ πῶς διὰ τοῦ ἀγωγοῦ τούτου μεταγγισθὲν τὸ
σαίξπηρειον πνεῦμα ἀντήχει ἐν ἐλληνικῇ γλώσσῃ ἀπὸ
τῶν θεάτρων τῆς Κρήτης πρὸ δύο καὶ ἡμισσεως περὶ-
που αἰῶνων.

ΔΙΕΘΝΕΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΝ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ

Ἡ τέχνη τοῦ πλέειν παρ' ἀρχαίους. — Ἀνακοίνω-
σις τοῦ κ. Περ. Ρεδιάδην ἀνθυποπλ. τοῦ Β. Ν. κα-
θηγητοῦ παρὰ τῇ Σχολῇ τῶν Δοκίμων.

Ὁ συνεργάτης τῶν «Παναθηναίων» κ. Ρεδιάδης,
εἰς τὴν συνεδρίαν τῆς 29ης τ. ἐνώπιον τοῦ Γεω-
γραφικοῦ καὶ Τοπογραφικοῦ τμήματος τοῦ Ἀρχαιο-
λογικοῦ Συνεδρίου ἀνεκοίνωσε τὰ ἀποτελέσματα μα-
κρᾶς ἐργασίας αὐτοῦ ἐπὶ τῆς τέχνης τοῦ πλέειν παρ'
ἀρχαίους, ἡ ἐρευνα τῆς ὁποίας πρῶτην ἤδη φασὶν
τίθεται ἐπὶ τάπητος, γνωστοῦ ὄντος ὅτι οὐδὲν εἰδικόν
ἔργον διεσώθη ἐκ τῆς ἀρχαιότητος.

Ἡ ἀνακοίνωσις του ἐν συνόψει εἶχεν ὡς ἑξῆς:
Θεωρῶν ἐν πρώτοις ἐκτὸς πάσης ἀμφισβήτησεως,
διὰ πάντα τοῦλάχιστον ὅστις ἔλαβεν ἀμυδρὰν ἰδέαν
τοῦ ἀρχαίου κόσμου, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἔπλεον ὄχι μόνον
παρὰ τὰς ἀκτὰς καὶ ἐν καιρῷ ἡμέρας, ἀλλὰ καὶ ἐν
καιρῷ νυκτός καὶ μακρὰν τῶν ἀκτῶν, παρουσιάζει
ἀναπόφευκτον τὴν ἀνάγκην παραδοχῆς συστήματος τι-
νὸς ναυτιλιακῶν μεθόδων παρ' ἀρχαίους. Ἐπὶ τῇ βά-
σει δὲ διαφορῶν πληροφοριῶν ἐγκυκλοπαιδικῶν ἐδῶ
κ' ἐκεῖ εἰς τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς, ἀποδεικνύει ὅτι
οἱ ἀρχαῖοι ἔπλεον κατὰ στοιχειώδες τι σύστημα ναυ-
τιλίας ἐξ ἀναμετρήσεως, τὸ ὁποῖον ἐξάγει ἐκ τῆς Γεω-
γραφικῆς Ὑψηλῆς τοῦ Κλαυδίου Πτολεμαίου καὶ
ἄλλων ἀρχαίων γεωγράφων.

Καὶ τὴν μὲν γωνίαν τῆς πλεύσεως ἐμέτρουν κατὰ
τὸν κ. Ρεδιάδην ἀρχαιότερα οἱ μὲν πλέοντες ἐν ταῖς
βορείαις θαλάσσαις ἀπὸ τῶν περιτολῶν ἀστέρων, τῆς
μεγάλης δηλαδὴ καὶ ἑπειτα καὶ τῆς μικρᾶς ἀρκτου,
οἱ δὲ ἐν ταῖς νοτίαις ἀπὸ τοῦ Κανώβου ἀστέρος
(α τῆς ἀργούς). Ὁ κ. Ρεδιάδης ὁμως νομίζει ὅτι
βραδύτερον καὶ ὀργανον ὑπῆρξεν ὅπερ, τῇ βοηθείᾳ
τῶν ἀστέρων, παρείχεν ἐνδὸν τὴν διεύθυνσιν τοῦ βορρᾶ
τοῦ κόσμου, ὡς σήμερον ἡ μαγνητικὴ βελόνη, καὶ

τὸ ὄργανον τοῦτο ἦτο ὁ ἀστρολάβος, πρὸς μέτρησιν τῆς γωνίας τῆς πλευσεως. Τὰς οὕτω θεωρουμένας γωνίας τῆς πλεύσεως ἐλόγιζον ἐπὶ ἀνεμολογίῳ διαφόρου ἀκριβείας κατὰ τὴν ἐποχὴν, τὰ ὅποια ἐτελειοποιήσαν ὁ Τιμοσθένης, ναύαρχος Πτολεμαίου τοῦ Β' καὶ συγγραφεὺς τοῦ περιπολοῦντος ναυτικοῦ συγγράμματος ἀπολεσθέντος ἀτυχῶς καὶ κατόπιν οἱ Ῥωμαῖοι ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Αὐγούστου.

Η δὲ ταχύτης ἐμετρούτο κατ' ἐκτίμησιν, παραδεκτοῦ γενομένου ὅτι τὰ ἑμπορικά πλοῖα διήνουν περὶ τὰ 500 στάδια καθ' ἡμέραν καὶ ἰσάριθμα κατὰ νύκτα κατὰ μέσον ὅρον καὶ κατὰ τὰς συνήθεις περιστάσεις. Καὶ εἶδος ὁμως τεχνητοῦ δρομομέτρου ἦτο ἐν χρήσει παρ' ἀρχαίους, ὅπερ περιγράφει ὁ Βιτρούβιος· δὲν πρέπει δὲ νὰ ἀποκλεισθῇ καὶ ἡ ἰδέα ὑπάρξεως καὶ δρομομέτρου ὁμοίων πρὸς τὰ κοινὰ δρομομέτρα τῆς σήμερον, ἀφοῦ καὶ τὰ ἀμμοτά, ἅτινα εἶνε ἀπαραίτητα διὰ τὰ κοινὰ δρομομέτρα, ἦσαν γνωστά ἀρχαῖοτατα.

Ὡς σπουδαιότατον ὅμως βοήθημα εἶχον, κατὰ τὸν κ. Ρεδιάδην, οἱ ἀρχαῖοι ναυτικοὶ εἶδος ναυτιλιακῶν ὁδηγῶν, ἀναλόγων πρὸς τὰς σημερινὰς Instructions Nautiques ἢ Sailing directions οὕτως ἦσαν γνωστοὶ εἰς τὴν ἀρχαιότητα ὑπὸ τὸ ὄνομα Περίπλοι καὶ κοινότατοι διαφόρων συγγραφέων. Οἱ περίπλοι οὗτοι, ὡς ἐπίσης καὶ ἄλλα γεωγραφικώτερα ὁμοίας φύσεως βοηθήματα, ἦσαν τέλεια ναυτικά ἐγγεγραμμένα, παρέχοντα ὄχι μόνον πολυτιμωτάτας πληροφορίες περὶ τῶν ὑφάλων τῶν παλαιοῦν κλπ, ἀλλὰ καὶ τὰς σχετικὰς πρὸς ἀλλήλους θέσεις τῶν διαφόρων τόπων καὶ τὰς ἀποστάσεις αὐτῶν. Τὰ βοηθήματα ταῦτα ἀνεπλήρου ἔν τινι μέτρῳ τὴν ἀτέλειαν τῶν χαρτῶν περὶ ὧν ἐν τοῦτοις δὲν δύναται τις ἀσφαλῶς νὰ εἴπῃ ὅτι ἦσαν εἰς χρῆσιν τῶν ναυτικῶν ἀκόμη ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος ἐποχῆς.

Ἀπὸ γενικωτέρας ἐν τέλει ἀπόψεως ἐξετάζων τὰ κατὰ τὴν ναυτιλίαν τῶν ἀρχαίων δ.κ. Πεδιάδης, νομίζει ὅτι ἡ ἐννοία τῆς σοφῆς εἰσησεως τοῦ Gosselin λέγοντος ὅτι l'homme ne sait et ne fait que reproduire d'anciennes decouvertes, que le fruit de ses peines est destiné à se perdre, δὲν πρέπει νὰ περιορίζεται μόνον ἐν τῇ γεωγραφίᾳ, ἀλλ', ὅτι δέον νὰ κυριαρχῇ ἐν τῇ σπουδῇ πάντων τῶν ἀφορῶντων τὸν ἀρχαίον κόσμον, ἰδίᾳ δὲ τὴν ναυτιλίαν κατὰ τὰς διαφορὰς ἐποχὰς.

Τμήμα βυζαντινῆς ἀρχαιολογίας.

Τὰς δοξασιμένας ἀναμνήσεις τῆς τέχνης καὶ τοῦ πνεύματος τῶν προγόνων μας, αἱ ὁποῖαι ἀπλώνονται μὲν σιωπηλῶν σεμνότητα ἐπάνω εἰς τὴν πόλιν τῶν ἠθῶν, ἤλθον τὰς ἡμέρας αὐτὰς εὐσεβεῖς προσκυνῶνται ἀπὸ τὸν κόσμον ὅλον νὰ ἐξυπνήσουν ἀπὸ τὸν ἡγεμον καὶ προαμύνον ὕπνον των. Καὶ ἡ καρδιά μας ἐδονήθη μὲ παλμόν γεμάτον ἀπὸ κατάνυξιν, καὶ ἡ ψυχὴ μας εὐφράνθη μὲ τὸ γλυκὺ ἄκουσμα τῆς φωνῆς τῶν περασμένων αἰώνων. Ἐπετρεύσιν δ' ἐπὶ τὸ συνέδριον καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ μυστηριώδους Βυζαντίου, τὸ ὁποῖον ἐξωκόνησεν τὴν μεσαιωνικὴν Εὐρώπην καὶ Ἀνατολήν, καὶ παρήγαγε τὸν νεώτερον πολιτισμὸν τῆς ἀνθρωπότητος.

Καὶ ἐπεὶ τὰ πράγματα τὸν νεωτέρον πολιτισμὸν
τῆς πατρίδος εἶνε ὀλιγοτερον γνωστὰ καὶ μᾶς ἐνδια-
φέρον ἀμειωτέρων, θὰ δώσωμεν ἐνταῦθα βραχείαν,
ἀλλ' ἀκριβῆ περιλήψιν τῶν ἀνακαλύψεων καὶ συζη-
τήσεων τοῦ τμήματος τῆς βυζαντινῆς ἀρχαιολογίας.

Συνεδρία της 26 Μαρτίου.—Ο κ. Θεόδωρος Ουσπένσκις, διευθυντής της ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑρσσι δαχαμολογικῆς Σχολῆς, ὤμειλε περὶ τῆς «Βιβλιοθήκης τοῦ Σεραγίου καὶ τῆς ἐν αὐτῷ εἰκονογραφμένης Ὀκτατεύχου». Ἀπὸ τοὺς παρευθόντας αἰα-

νας ἡ προσοχὴ τῶν ἐρευνητῶν ἐστράφη μὲ ὑπερβολικὰς ἐλπίδας πρὸς τὴν σεραφικὴν ταύτην βιβλιοθήκην, ἀλλὰ μόλις κατὰ τὸ δεύτερον ἡμῶν τῆς ιδ΄. ἐκ. ἐγγνώστησαν τὰ κατ' αὐτὴν ἀκριβέστερον καὶ κατεγράψαν τὰ ὑπάρχοντα χειρόγραφα, τὰ ὅποια ὁμῶς οἱ κατὰ καιροὺς Σουλτᾶνοι ἐποχόριζον ὡς δῶρα εἰς τοὺς ξένους ἡγεμόνας. Τὸ σπουδαιότατον εἶναι, ὅτι τοῦ Σεραγίου ἡ βιβλιοθήκη ἔχει τὴν ἀρχὴν της εἰς ἀπομεικρομένον χρόνον, συνισταμένη ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον ἐκ τῶν βιβλίων τοῦ Ματθία Κορβίνου βασιλέως τῆς Οὐγγαρίας τῶν ιε ἐκ. καὶ υἱοῦ τοῦ Ἰωάννου Οὐνάδου ταῦτα δὲ πάλιν προήρχοντο ἐκ τῆς βιβλιοθήκης τῶν Παλαιολόγων. Ὁρισμένως δ' ἐκ τῆς της προέρχεται πολυτελής Ὀκτάτευχος, ὅτ' ἀρ. 8 ἀναγεγραμμένη, ἐπὶ περγαμνῆς τῆς ιβ΄. ἐκ περιέχουσι συλλογὴν σχολίων τῶν πατέρων εἰς τὴν ὁκτάτευχον. Ἡ Ὀκτάτευχος αὕτη εἶναι σπουδαιότατὴ ἀφ' ἑνὸς μὲν διότι εἶναι εἰκονογραφημένη, περιέχουσα περὶ τὰς 300 μικρογραφίας ἀρίστης τέχνης ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι ὁ πρόλογος της μᾶς γνωρίζει ἕνα νέον συγγραφεῖ ἐν τῇ βυζαντινῇ λογοτεχνίᾳ τὸν Ἰσαάκιον τὸν Πορφυρογέννητον υἱὸν τοῦ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ. Τὸ πολύτιμον τοῦτο χειρόγραφον. μᾶς δίδει ὀριστικωτέρας ἐνδείξεις περὶ τῆς προελεύσεως ἑνὸς μέρους τῶν χειρογράφων τῆς Σεραφικῆς βιβλιοθήκης ἀπὸ τῆς βιβλιοθήκης τῶν Κομνηνῶν.

Ο. Ζ. Ιωσηφ. Στουγκόφσκις καθηγητὴς εἰς τὸ πα-
νιστήμιον τοῦ Gratz τῆς Αὐστρίας, ἐκφράζει εὐ-
συνεθῆ. "Ἐπειτα δὲ μὲ θαυμασίαν εὐροίαν λόγον
περὶ τῆς σπουδαιότητος τῆς εἰκονογραφίας τῶν βυ-
ζαντινῶν ἀποκαθάρσων. Θὰ εἰγίνοντο γνωστοὶ διὰ
τῆς δημοσιεύσεως μᾶς συλλογῆς τοιαύτης αἱ ἱστορί-
αὶ καὶ μορφαὶ τῶν αυτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου, ἐνίοτε
ὅπως τοῦ οἴκου τῶν μελάν ἐνὸς αυτοκρατορικοῦ οἴκου,
ἐνθαυμασία τῶν καὶ τᾶλλα παρὰσημα τῆς ἀρχῆς τῆς
πάντα δὲ ταῦτα θὰ μᾶς ἐφώτιζον καὶ περὶ τοῦ βυ-
ζαντινοῦ βίου καὶ περὶ τῆς σχέσεως τοῦ Βυζαντίου
τὸ ἔνδυμα τῶν βυζαντινῶν αυτοκρατόρων πρὸς περσι-
κάς ἐπιδράσεις. Εἶναι δὲ τὸ ὑλικόν, τὸ ὁποῖον θὰ
πλουσιώτατον, διότι ἔχομεν παραστάσεις βυζαντινῶν
αὐτοκρατόρων εἰς μικρογραφίας χειρογράφων, εἰς
τοιχογραφίας, εἰς ψηφιδωτὰ καὶ εἰς ἄλλα μικρότερα
συνήγαγεν ὁ κ. Μιλλὲ εἰς τὴν Σχολὴν τῶν ἀνωτάτων
Σπουδῶν ἐν Παρίσις. Προτείνει δὲ τὴν σύστασιν
Οὐστένσκη. Λάμπρον, Μιλλὲ, ἡ ὁποία νὰ μελετή-
σῃ τὸ ζήτημα καὶ νὰ ἐξεύρῃ τὰ μέσα δημοσιεύσεως
μᾶς Συλλογῆς εἰκονογραφίας τῶν βυζαντινῶν αυτοκρα-

Ὁ δὲ κ. Σπ. Λάμπρος ἐπέδειξε τὴν ἀνάγκην τῆς συλλογῆς ταύτης, τὴν εὐρύτητα τοῦ θέματος καὶ τὸν μέγεθος τοῦ ἔργου. ἀναλόγου πρὸς τὸ *Σύστημα ἑλλητικῶν παρασκευάσεων* ὑπὸ τὴν ἐπιστάσιν τῆς Ἰατροπολὺ καὶ τὴν ἡδὴ συνεπιλεγμένον εἶν ἐπαρκὲς ἵνα ἐπὶ τῶν αὐτοκρατορῶν, τὸ ὅποιον θὰ εἶναι σπουδαῖον διὰ τὴν γνῶσιν τῶν ἐπιτρίτων καὶ σκευῶν, τῆς ἱματιολογίας (ἢ ἐνδυμασιολογίας, ὥς λέγει ὁ κ. Λάμπρος) ὁποῖου ἀγνοοῦμεν ὅποιον ἦτο τὸ σχῆμα καὶ ὁ κόσμος εἰς ὠρισμένην καὶ ἐποχὴν. Εἰς λεύκωμα τοιούτων θὰ χρησιμεύσωσιν καὶ εἰκόνας ἐκκλησιαστικά, διότι τοὺς ἁγίους τῶν οἱ Βυζαντινοὶ περιέβαλλον με

στολήν αυτοκρατορικήν. Πλούσιον ὕλικόν εὐρίσκεται
εἰς τὸ πολύτιμον χειρόγραφον τοῦ Σκυλίτση ἐν Μα-
δρίτῃ, τὸ ὁποῖον περιέχει πολυαριθμούς ἱστορικής μι-
κρογραφίας

Πάντα ταῦτα ὑπερβαίνει ὡς πρὸς τὸ ποσὸν τὸ ὑλικὸν ἐνὸς χειρογράφου τῆς Μοδένης, τοῦ ὁποίου αἱ *ιστορίαι* εἶχον μείνει ἀπαρτιζομένηι ἕως τώρα. Ἐἵνα κωδῆς τοῦ Ζωναρᾶ μετὸς εἰκόνων εἰς τὰ περιθώρια ὅλων τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀτεχνοὶ μὲν ἀλλ' ἀξιόλογοι· διότι ἐν ἐν' ἐξωγραφισμέναι κατὰ τινα γενικὸν τύπον ἀλλ' ἐνέχουσιν καὶ τι τὸ εἰκονικόν, εἶναι διδαχὴ πορτραῖτα Αἱ μικρογραφίαι αὗται ἀνερχόμεναι εἰς 100 περίπου + μερικῶν δὲ αὐτοκρατόρων ὑπάρχουσιν εἰκόνες περισσότεραι τῆς μᾶς, — φαίνεται, ὅτι προέρχονται ἀπὸ ἐπισήμου εἰκόνας, διὰ τῶν ὁποίων ἦσαν στολισμένα, καθὼς γνωρίζομεν τὰ παλάτια τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπάρχει δὲ καὶ εἰκὼν ἐπὶ στήλης, ἥ ὁποία δεικνύει. ὅτι προήλθον καὶ ἀπὸ ἀγάλματα τῶν βυζαντινῶν βασιλέων, τὰ ὁποῖα ἐλέγοντο *σῆλαι* καὶ κατέληξεν ὁ κ. Λάμπρος εἰς τὸ σπουδαῖον τοῦτο συμπέρασμα, ὅτι αἱ εἰκόνες τοῦ χειρογράφου τῆς Μοδένης προέρχονται ἀπὸ κανὲν ἐγγεγεῖδον. *compendium*, ἐπίσημον, μὲ εἰκόνας αὐτοκρατόρων.

Συνεδρίασις τῆς 29 Μαρτίου. — Ὁ Ἀμερικανὸς κ. Α. Φρότιγγαμ ἔκαμε σπουδαιότητα ἀνακοίνωσιν περὶ ἐνὸς «Συντάγματος βυζαντινῆς τέχνης πρὸ τῆς ἐπὶ ἐποχῆς «Συντάγματος βυζαντινῆς τέχνης Ἐποβερζέ, συγγραφῆς τῆς μεγάλης Βυζαντινῆς Ἐποποιίας, ὁ ὁποῖος δὲν ἠδυνήθη ἀπὸ τῆς λάθρᾳ μέρους εἰς τὸ Συνέδριον, ἐκφράζει τὴν εὐχὴν νὰ γίνῃ προκαταρκτικὴ ἐργασία διὰ τὴν δημοσίευσιν ἐν τῷ συντάγματι βυζαντινῶν μνημείων τέχνης. Σκόπιμος δὲ ἀρχὴ τοῦ ἔργου θὰ εἶναι ἡ σύστασις μικρᾶς ἐπιτροπῆς ἐπιστημῶν, οἵτινες θ' ἀναλάβωσιν νὰ καθορίσωσι τὸ στάδιον καὶ τὰ ὅρια τῆς βυζαντινῆς τέχνης. Ἡ διαφωνία, ἣ ὁποία ἐπικρατεῖ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ὑπῆρξεν ἡ κυριότης ἀφορμῇ τοῦ ὅτι πολλοὶ ὄλγιον ἐπρόδεδυνεν ἡ δημοσίευσιν μνημείων τέχνης. Ἀνάγκη νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ἡ βυζαντινὴ τέχνη εἶναι μία γενικὴ κίνησις τῆς ἀνατολικῆς καὶ ἐλληνικῆς συγκροτήσεως χριστιανικῆς τέχνης, ὁμοιάζουσα πρὸς τὴν χρόνως χριστιανικῆς τέχνης, ὁμοιάζουσα πρὸς τὴν γοτθικὴν τὴν ῥωμανικὴν ἢ γοτθικὴν, καὶ εἰς περιλαμβανέται σκολὰς κατὰ τόπους καὶ παραλλαγὰς πολλαῖς οὐσιοδεστώσας. Ἐκτός δὲ τούτου πρέπει εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς νὰ ληθῇ καὶ τὸ ζήτημα ὁποῖα τις εἶναι ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῶν καθ'αυτὸ βυζαντινῶν μνημείων καὶ τῶν ἰταλικῶν καὶ τῶν μνημείων, τὰ ὁποῖα εἶναι ἐκ τῆς ἰταλικῆς, μαθητῶν Ἑλλήνων διδασκάλων. Εἰς αὐτὸν ἰταλὸν βλέπομεν, ὅτι ἡ βυζαντινὴ παιδεία τὴν τὴν Ῥώμην βλέπομεν, ὅτι ἡ βυζαντινὴ παιδεία προσκτάται τὴν τὴν ἐπίδοσιν, τὴν ἐπικράτησιν, ὥστε δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἀνέστησε μίαν νεκρὰν πόλιν. Διότι βάρβαρος καὶ νεκρὰ ἦτο ἡ Ῥώμη μετὰ τὰς καταστροφὰς μάλιστα τῶν Γότθων, καὶ εἰς τὴν ἀναζωογόνησιν αὐτῆς συνέτειναν κυρίως τὰ ἑλληνικὰ βασιλειανὰ μοναστήρια τὰ ὁποῖα ἰδρύθησαν εἰς τὴν ἰταλίαν. Τὸ πλεῖστον μέρος τῶν παπῶν, τοῦ κλήρου, τῶν μοναχῶν, τὸν ἐμπόρων κατήγοντο ἐκ τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς καὶ ὅλοι τῆς τέχνης οἱ κλάδοι ἀνεμοφώδην ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν. Αἱ πρόσφατοι δὲ ἀνακαλύψεις τοιχογραφιῶν τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐν Ἀγίᾳ Μαρίᾳ τῇ Παλαιᾷ (Santa Maria Antiqua) καὶ Ἀγίᾳ Μαρίᾳ τῇ Κοσμεδινῇ (S. Maria in Cosmedin) καὶ ἀλλὰ ἀποκαλύπτουσι μεγάλην σχολὴν Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν, ἣ ὁποία οὐδέποτε ἔπαυσε νὰ δεσπόζῃ καὶ νὰ ἐπιδράῃ ἐπὶ τῆς τοπικῆς τέχνης τῆς ἰταλίας. Ἐξετάθημεν μακροτέρως εἰς τὴν ἀνακοίνωσιν τοῦ κ. Φρότιγγαμ διότι μᾶς παρουσιάζει μίαν ἐντελῶς νέαν καὶ πολυστῆ μαντον ἄψοφιν διὰ τὴν πνευματικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν πύκνισιν τοῦ βυζαντινοῦ κόσμου.

Διάφορος καὶ κατὰ τινὰ τρόπον ἀντίθετος ἦτο ἡ ἀνακοίνωσις τοῦ κ. Στρουγγόφσκη, «ἐκείνῳ ἀρὰ γε ἡ Ἑλλάς, (ἡ κυρίως δηλαδὴ Ἑλλάς) κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας αὐτὴν ἀπαρκοῦν τέχνην»; Μὲ προβολὰς φωτεινῶν εἰκόνων ἐπέδειξεν ὁ διαπρεπὴς βυζαντινολόγος μέλη ἀρχιτεκτονικῶν τῶν ἐν Ἀθήναις βυζαντινῶν ναῶν, κεκοσμημένα διὰ κοσμημάτων ἐν εἰδὶ *κουφικῶν* (παλαιῶν ἀραβικῶν) γραμμάτων καὶ ἄλλων σχημάτων δεικνυόντων σαφαρανικὴν ἐπίδρασιν. Μεταξὺ τῶν κοσμημάτων τούτων ὑπάρχουσι καὶ καθαυτὰ *κουφικά* γράμματα, δεικνύουσι δὲ πάντα ταῦτα, ὅτι κατὰ τὸν μεσαιῶνα ἐξήρκασεν ἐπίδρασις ἐπὶ τῆς τέχνης τῆς κυρίας Ἑλλάδος ἡ τέχνη τῶν Σαραζηνῶν ἥτοι τῶν ὀραβῶν.

Ὁ κ. Λάμπρος εὐχαριστεῖ τὸν διαπρεπεῖς βυζαντινολόγον διὰ τὴν σπουδαιότητα ταύτην ἀνακοίνωσιν, δὲν νομίζει ὅμως, ὅτι τὰ κοσμητήματα ταῦτα δεικνύουσιν ἐπίδρασιν ἀβασίλιν. Ὁ δὲ κ. Καρολίδης δὲν εὕρισκε ταῦτα παράδοξα διότι ἡ ἑλληνικὴ τέχνη ἐπέδρασε μεγάλως ἐπὶ τὴν Ἀσιατικὴν καθόλου, πιθανὸν δὲ ἡ Ἀραβικὴ τέχνη ἐνέχουσα στοιχεῖα ἑλληνικὰ, νὰ ἐπανήλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τὰ δὲ κουφικὰ γράμματα δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἅπλᾳ κοσμητήματα. τὰ ὅποια δὲν ἔχουν μεγάλην σημασίαν, ὅπως καὶ σήμερον βλέπομεν εἰς τοὺς τάμπτας διάφορα κοσμητήματα ἐν εἰδεί γράμμάτων. Εἰς τὸ ἐπόμενον τεύχος τῶν «Παναθηναίων» θὰ ὁμιλήσωμεν περὶ τῶν ἄλλων βυζαντινῶν ζητημάτων, περὶ τὰ ὅποια ἡσχολήθη τὸ Συνέδριον.

A. A.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

Ἡ Ἑλληνικὴ Βουλὴ. — Τὸ Κρητικὸν ζήτημα. —
Τὸ Μαρόκον. — Ὁ Ρωσοῖοπωνικὸς πόλεμος.

ΑΙ ἐξελέγεις τῶν ἐλλογῶν κατὰ τὰς τελευταίας βουλευτικὰς περιόδους ἐπερατῆρας νὰ γίνωνται μὲ πνεύμα πολλῆς ἐπιεικειᾶς. Ὀλίγοις εἶνε αἱ ἀκουούμενα ὑπὸ τοῦ Κοινοβουλίου ἐλλογὰί χωρὶς, δυστυχῶς, αἱ ἀκουρούμεναι νὰ εἶνε καὶ αἱ περισσότερον ἀμαρτωλαί. Τὸ γεγονός τῆς ὁμαλοτέρας διεξαγωγῆς τῶν ἐλλογῶν ἀπέδωκε εἰς τὸν ἐπικρατοῦντα ὅλον ἐν ἰσχυρότερον βαθμὸν πολιτισμοῦ. Ἡμεῖς ὁμολογοῦμεν ὅτι ἡ ὀξύτης τῶν κοιμματικῶν παθῶν ἀρχίζει ἐπαισθητῶς νὰ κοπᾷ ἀλλ' ἀνευρίσκουμεν ὅτι ἄλλο στοιχεῖον πανίσχυρον καὶ θαυματουργὸν προσετέθη εἰς τὴν πάλιν, — τὸ χρήμα. Τὰ πράγματα ἀρχίζουν νὰ διεξάγονται μὲ τὸν ἡγεμονικὸν ἐπιτακτικὸν τρόπον τοῦ παντοδυναμοῦντος τούτου μέσου. Ἡ βασιλεία τῶν κληρονομικῶν κοιμματικῶν πνέει τὰ λείψια. Ἡ κυρίαρχος δύναμις τοῦ αἰῶνος ἐμβῆκε καὶ εἰς τὴν πολιτικὴν τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ἐμβῆκε μὲ τὴν ἄνοιαν καὶ ἀφελειαν ὥστε οὔτε παρενεῦθι κανεῖς, οὔτε διανοήθη νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν παρανομίαν τῆς

Ἡ Βουλὴ ἐξῆλγε σποηροδρομικῶς τὰς ἐκλογὰς καὶ ἐσταμάτησεν αισθηματικῶς εἰς τὰς ἐκλογὰς Καρδίσσης καὶ Σάμης· τὰς ἠκούσας μερικῶς μετὰ τὴν ἐλπίδα τοῦ κυβερνητικοῦ κομματός, ὅτι θὰ ἐπανίδῃ του ἀποκλεισθέντας φίλους του. Τὸ θλιβερώτερον εἶνε ὅτι ἡ συζήτησις ἐπροκάλεσε δυσάρεστους καὶ ἀκόμους σκηνὰς. Ἀφρηεὺθ ὁ λόγος ἀπερῶς καὶ ἀδίκως ἀπὸ ἐπιλεκτοῦ πολιτευτὴν ἀμυνόμενον ἐαυτοῦ, περὶ ἐκ τοῦ βήματος ἐπανελήφθη τὸ παλαιὸν κοινωβουλευτικὸν ἀγώνισμα τῆς ραβδομαχίας. Τὴν ἐπιποῦσαν τῶν δυσάρεστον τούτων σκηνῶν ἡ πλειονοψηφία ἀνέστησεν τὸ γοητρὸν τῆς διὰ τῆς ἐκλογῆς τοῦ προέδρου τῆς Βουλῆς. Εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦτο ἀνέδειξεν ἄνδρα ὅποιός ἔχει τὰ χαρίσματα τῆς ἱλατικότητος καὶ ἀπροσωποληψίας, ὥστε νὰ μὴ ὑπάρχῃ φόβος ὅτι θὰ

εκτραπή ή Βουλή και θα καταπνίγη ή φωνή του δικαίου εν μέσω της βοής των παραφόρων φωνασίων. Η Κυβέρνησις συνεκέντρωσεν εις την προεδρικήν εκλογήν 140 ψήφους άλλ' εάν ληφθούν υπ' όψην και οι άπουσiasάντες φίλοι ή κυβερνητική πτέρυξ αριθμεί άνω των 150 μελών. Η δύναμις εινε πραγματικώς ισχυρά και απόκειται πλέον εις την Κυβέρνησιν ή χρησιμοποίησις πλειοψηφίας τόσον κραταιάς και συμπαγους προς το καλόν της χώρας. Μετά τας εορτάς του Πάσχα θα εμφανισθή ή Κυβέρνησις με το νέον πρόγραμμά της εις την Βουλήν. Δεν γνωρίζομεν και δεν προδικάζομεν άλλ' αναμένομεν πρόγραμμα ουσικωτέρον και συστηματικώτερον μεταρρυθμίσεων ανάλογον προς το κρίσιμον των εσωτερικών και εξωτερικών περιστατών.

Η εν Κρήτη κατάστασις εξακολουθεί ανώμαλος. Το σύνθημα της ενόσεως συνήνωσε πάντας. Επισήμως από της αιθούσης της Κρητικής Βουλής και ανεπισήμως διά των στομάτων όλων άπαιτεί ή Ένωσις. Εινε ή μόνη λέξις, ο μόνος πόθος, ή μόνη ενέργεια ή όποια πάντοτε, και σήμερον όπου τα κομματικά πάθη ευρίσκονται εις δξύτητα, συνενώνει άδιακρίτως όλους και παρουσιάζει την νήσον εξεγειρομένην μιᾷ ψυχῇ.

Κατά την έναρξιν των εργασιών της Κρητικής Βουλής ο πρίγκιψ εξέφώνησε πολιτικόν λόγον μεστόν φιλοπατρίας και συνέσεως. Υπέδειξεν άφ' ενός ότι ή επιμονή εις το κήρυγμα της Ένώσεως δεν πρέπει να υπερβῇ τά όρια του ζωηρός και εντόνως εκδηλουμένου πόθου και υπεσχέθη άφ' ετέρου μεταρρυθμίσεις διά της νομίμου οδοῦ. Οι ένοπλοι του Θερίσου μόλις ευρέθηον άπέναντι ώρισμένης και κατηγορηματικής δηλώσεως των προστατίδων Δυνάμεων δεν έχουν λόγον άλλον να παρατείνουν την ένοπλον διαμαρτυρίαν των. Διαλυόμενοι, μόνον υπό τον όρον ότι υπεΐκοντες εις το θέλημα των Δυνάμεων προσωρινώς αποσύρονται και επανέρχονται εις τά ειρηνικά έργα, θα έχουν όχι μόνον ευπρεπή διέξοδον της ανωμάλου καταστάσεως αλλά και την ικανοποίησιν ότι εξυπηρέτησαν τον ιερόν πόθον της Ένώσεως.

Ο ευρωπαϊκός τύπος σχολιάζει ζωηρός το μαροκινόν ζήτημα, το όποιον, λανθάνον, έφερεν εις την ήμερησίαν διάταξιν ή επίσκεψις του γερμανού αυτοκράτορος εις το Τάγγερ του Μαρόκου. Εις το ανεξάρτητον τουτο Σουλτανάτον επροκλήθησαν από εσωτερικάς στάσεις ταραχαί. Η Γαλλική Κυβέρνησις διαμαρτυρηθείσα διά τας ταραχάς αυτές, αι όποιαι είχαν άπήχσιν εις τα σύνορα της Άλγερίας, προσεφέρθη να παράσχη στρατιωτικήν δύναμιν προς καταστολήν. Αφ' ετέρου συνεννοηθείσα με την Άγγλίαν συνωμολόγησε με τον Σουλτάνον του Μαρόκου έμπορικήν σύμψασιν προστατεύουσιν το εμπόριον των χωρών τουτων μετά του Μαρόκου. Τοϋτο εγενεν άφορμῇ των διαμαρτυριών της Γερμανίας ή όποια επί πλέον υποπτεύει περαιτέρω βλέψεις της Γαλλίας επί του Μαρόκου. Ο Αυτοκράτωρ Γουλιέλμος προς τους Γερμανούς άποίκους της Ταγγέρης ειπεν ότι θα προστατεύσῃ τά γερμανικά συμφέροντα. Αι συζητήσεις διεξάγονται μετά ζωηρότητος αλλά κα μετά πνεύματος πειθόντος ότι ή διευθέτησις θα κατορθωθῇ διά της διπλωματικής οδοῦ.

Εμπιστοτέρον κινούν πάντοτε το ενδιαφέρον τα διαδραματιζόμενα εις την Άπω Ανατολήν. Αι κατά ξηράν πολεμικαί ενέργειαι εκόπασαν και αναμένεται έναγωνίως το αποτέλεσμα της συναντήσεως των έχθρικών στόλων, των όποιων έντελώς άγνοοῦνται αι κινήσεις. Όπως δήποτε αι ήμέραι εινε κρίσιμαι και τα μεγάλα γεγονότα δεν θα βραδύνουν ίσως επί πολὺ να αναγγελθούν.

ΑΓΡΙΠΠΑΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΙΣ το γαλλικόν περιοδικόν «*Mercure de France*» ο κ. Δ. Άστεριώτης δημοσιεύει μελέτην υπό τον τίτλον «*Η γλώσσα των Ελλήνων*», εις την όποιαν δίδον το ιστορικόν της ελληνικής γλώσσης εκφράζεται υπέρ της δημοτικής, ζωγραφίζει δε την σημερινήν μεταβατικήν κατάστασιν κατά την οποίαν εις εν και το αυτό περιοδικόν από σελίδος εις σελίδα βλέπεις διαφόρους τύπους κλίσεων ονομάτων ή ρημάτων. Θα ήτο κράμα, προσθέτει ο συγγραφεύς, να μὴν ήμπορῇ ο δημοκρατικώτερος λαός της γῆς να διαβάξῃ τροχάδην και αυτές τας εφημερίδας του. Αι ιδέαι δεν ήμποροῦν να φθάσουν μέχρι του λαοῦ παρὰ μόνον με την γλώσσαν που όλοι όμιλοῦν και αἰσθάνονται. Η γλώσσα δεν κατασκευάζεται, οὔτε ξαναγίνεται. Φέρεται εις τά χείλη του λαοῦ.

Υπό το όνομα του συγγραφέως του άρθρου αυτού κρύπτεται νομίζομεν φίλος ελλικρινής της Ελλάδος, ο έλληνομαθής κ. Philéas Lebesgue. Όμιλεῖ μετριωπαθῶς με λογικήν και με αγάπην προς την Ελλάδα, την όποιαν αγαπᾷ. Η σημερινή Έλλάς υπό έποψιν γλώσσης, λέγει εις το τέλος της τελέτης του ο γάλλος λόγιος, ομοιάζει με την γαλλίαν του 16ου αἰώνος. Άς αἰσθανθῇ με πάθος την ζώην και το ώραϊον, και θ' ανατε�λῃ δι' αὐτήν νέα Αναγέννησις. Και θα φυλάξῃ από την Άρχαιότητα πᾶν ό,τι ήμπορεῖ να την πλουτίσῃ. Τους αρχαίους ναούς δεν τους αναστηλώνουν, άλλ' εμπνέονται από την αρχιτεκτονικήν των, διά να ανεγείρουν νέους σύμφωνα με την νέαν ζωήν.

ΜΟΥΣΙΚΗ

Η μουσική, που κρύβεται τρομασμένη από τον θόρυβον των παράφωνον της Αποκρηάς, ξανακούεται πάλιν μέσα εις την ήρεμίαν της Σαρακοστής, και πάλιν τα τελευταία και γλυκύτερα τραγούδια της, πριν την διώξῃ το καλοκαίρι με το καυτερόν μαστίγιόν του από τας αἰθούσας των συναυλιών και την εγκαθιδρύσῃ εις τας διαφόρους πλατείας προστυχευμένης και γυμνωμένης από τα όραιοτερα στολίδια της. Οὔτως εις τας αρχάς της Σαρακοστής είχαμεν δύο συναυλίας πολὺ ενδιαφερούσας. μίαν υπό των μαθητῶν του Ὁδείου και μίαν υπό του κ. Βάσσην-Χόφεν, κατηγητοῦ του πιάνου εις το Ὁδεϊον. Εκείνο το όποιον μᾶς ευχαρίστησεν ιδιαίτέρως ήτο το ενδιαφέρον του κοινου, το καταφανές πλέον. Διότι ναι μεν ή εργασία αὐτῇ της μουσικοποιήσεως—ας το εἴπομε ἔτσι—του κοινου, έγινε ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐπὶ πολὺν χρόνον, εν τούτοις ταποτελέσματά της εφάνθησαν διά κόμην κατά την διάρκειαν μιᾶς συναυλίας, οἱ μισοί σχεδόν μεγαλοφώνως. Εφ'ετος το μεγαλειότερον μέρος ήδονήν, αλλά και ἔδειχνε καταφανώς ότι έννοοῦσεν από πέρυσιν εισαχθεῖσαι προῖναι συναυλίαι μ' ἔλευαι όποιαι συνεκτρώνουν πλῆθος κόσμου.

Η μεγαλειτέρα επιτυχία της πρώτης συναυλίας ήτο αναντιρρήτως το συμφωνικόν ποίημα του κ. Σουαζύ. Με το έργον αυτό προσπαθεῖ ο συνθέτης να εκφράσῃ εις ποταμόν, ο όποιος ὀλίγον κατ' ὀλίγον εξογκούται και πλατύνεται εως ότου χύνεται τέλος μεγαλοπρεπώς εις τον Ὁκεανόν, και παραλλήλως με αὐτήν την αὔξησιν του ποταμοῦ, συμβολίζεται και ή ζωῇ του αν-

θρώπου και ή εξέλιξις των αἰσθημάτων του από της παιδικῆς ηλικίας εως την άνδρικήν. Το έργον εινε παλόν εν τῷ συνόλῳ, μεταδίδον αρκετά καλά την έντύπωσιν την όποιαν επιζητεῖ ο συνθέτης. Βεβαίως εἴμποροῦσαν να λείρουν χωρίς καμίαν ζημίαν, μερικὸι τεχνητοὶ άνεμοστρόβιλοι και κάτι κουνουνάκια πολύ επιδεικτικά εις την αρχήν. Επίσης λείπει και ή πρωτοτυπία από τας μελωδίας, ιδίως εις τὰ σόλα του βιολιου και του βιολοντσέλλου. Αφ' ετέρου όμως ή αρχική φράσις του δευτέρου μέρους, ή όποια εἴμπορεῖ να θεωρηθῇ και ως το leitmotiv των φωνῶν του ὄκεανου, εινε ἐξόχως γοητευτική και κρύβει ἄπειρον πάθος μέσα εις την ἀπλότητά της.

Διά τον κ. Βάσσην-Χόφεν εἴμπορεῖ κανεὶς να εἰπῇ πολλά. Έχει πολὺ μουσικόν αἶσθημα, φαίνεται ὅμως ἀκόμη δεσμευμένος από την αντίληψιν του διδασκάλου και δεν ἀφίνει την ιδικήν του προσωπικήν κόπην να φανῇ. Εἰς την Σονάταν του Μπετόβεν, εις το Allegretto και το Presto, εφάνητο ὡς αν να υπή-κουε διαρκῶς εις ἑνα επιτακτικόν διδασκαλικόν χάρακα, ο όποιος εκτυποῦσε τον χρόνον με καταπληκτικήν ταχύτητα, ἀντὶ ν' ἀφήσῃ ὅλον το πάθος της ψυχῆς του να ξεχειλίσῃ μεγαλοπρεπῶς τραγικόν εις το Presto, τρυφερῶς χαριεν εις το Allegretto.

Το μεγαλειότερον πλεονέκτημα του κ. Βάσσην-Χόφεν εινε ή ποιικιλία του ήχου, πράγμα σπανιότατον. Ητο μαγευτική ή εκτέλεσις του των μικρῶν τεμαχίων του Sauer. Χαριτωμένα, ελαφρά, με ἀπειρούς μεταπτώσεις. Επίσης ωραία ή αντίληψις του εις τον Μπάχ Κλασσικῶς ήρεμη, και ἀπλή, και καθαρώτατα διαγεγραμμένη.

—υ.

ΘΕΑΤΡΟΝ

Η «*Αντιγόνη*» εις το Στάδιον.

Ο κ. Θεόδωρος Reinach, ο γάλλος ελληνιστής και αρχαιολόγος, παρενθεθείς μετά των συναδέλφων του του Συνεδρίου εις την παράστασιν της «*Αντιγόνης*» του κ. Μιστριώτη, άπόρησε πολὺ διά ποιους λόγους ελτάχα εδόθη αὐτῇ ή παράστασις. Διά τους ξένους ελταχα εδόθη αὐτῇ ή παράστασις, διότι αὐτοὶ δεν έννοουν την ληνιστάς, όχι βέβαια, διότι αὐτοὶ δεν έννοουν την αρχαίαν ελληνικήν, παρὰ με την προφοράν του Ἑρά-σμους. Διά τον ελληνικόν λαόν, όχι βέβαια, διότι αὐτός δεν έννοει την αρχαίαν ελληνικήν με καμίαν τὸς δεν έννοει την ελληνιστάς, τὸς καθηγορίας και τους φοιτητάς της φιλολογίας, που ήξευ- ρουν την «*Αντιγόνην*» ἀπ' ἑξῶς, αλλά πόσοι εινε αὐτοὶ, ὡστε να γίνῃ ἀνάγκη να χρησιμοποιηθῇ ή σφενδόνη του Σταδίου με 15,000 θέσεις διά την παράστασιν;

Ο κ. Reinach έχει την ἀφέλειαν να νομίζῃ ότι κάθε παράστασις θεατρικοῦ έργου, διά να εκπληρώσῃ τον σκοπόν της, πρέπει πρό παντός να δίδεται εις την γλώσσαν της πλειονοψηφίας του ακροατηρίου. Και διά τοϋτο ο ξένος σοφός ξεπλάγῃ πῶς ή Ἑταιρία προς διδασκαλίαν κλπ. ή αποτελούμενη από σοφούς και λογικούς ανθρώπους εφάντασθη να διδῇ φους και λογικὸς ἀνθρώπων δημοσίας, και μά- λιστα λαϊκάς, εις την ἀκατάληπτον γλώσσαν του πρωτοτύπου.

Ο κ. Reinach θα ξεπλήσσετο ὀλιγώτερον, αν εγνώριζε μερικά πράγματα, τά όποια ήμπορεῖ μεν να φαίνονται ἀλλόκοτα και ἀπίστευτα εις τους ξένους, άλλ' εις ήμᾶς, οἱ όποιοι το εἰσυνειδήσαμεν πλέον, εἴπωσαν να κάμουν κεραυνοβόλον έντύπωσιν. Ἴ προσε- δηλάδην να γνωρίζῃ ότι οἱ νεώτεροι Ἑλληνες κατη- γησάμεν εἰδωλολάτραι. Νομίζομεν, ότι αν ανακαλυ- φθῇ ότι δεν έννοοῦμεν την γλώσσαν των προγόνων, θα μᾶς εἴπουν ότι δεν καταγόμεθα από τον Περικλέα και ότι ο Παρθενών δεν εινε ιδική μας κληρονομία.

Και ο φόβος αὐτός μᾶς κάμνει να ισχυρίζομεθα και να το πιστεύομεν και οἱ ίδιοι, ότι έννοοῦμεν και αἰσ- θανόμεθα την «*Αντιγόνην*» εις το πρωτότυπον, ένῳ πράγματι δεν την έννοοῦμεν οὔτε εις την μετάφρασιν του κ. Βουτυρά. Η παράστασις λοιπόν της «*Αντι- γόνης*» εις το Στάδιον ήτο πράξις καθαρῶς εἰδωλο- λατρική, ὡς τόσαι άλλαι παραστάσεις μας και τό- σαι άλλαι πράξεις μας, — έννοίσαμεν δε ότι θα κατα- πλῆξομεν τους ξένους μας και ότι θα τους γελάσωμεν, ἀποδεικνύοντες ότι εἴμεθα τάχα εις θέσιν να παρακο- λουθώμεν την «*Αντιγόνην*» ὡς δῶμα, και όχι ὡς παντομίαν ὡς εινε ή σκληρά και πικρά ἀλήθεια. . .

Φαίνεται όμως ότι αὐτήν την φορὰν την ἐπάθα- μεν. . . Οἱ ξένοι αὐτά δεν τὰ χάπουν τόσον εύκολα, και ἀπόδειξις αὐ παρατηρήσεις του κ. Reinach. Τί θα κάμουν ἀρά γε οἱ υπεύθυνοι και οἱ ενδιαφερόμε- νοι; Θα συνέλθουν από την εἰδωλολατρικήν των μέ- θην, ή θα περιφρονήσουν και τον κ. Reinach και θα τον κατατάξουν εις την χορείαν των περιφήμων ἐχ- θρῶν του Ἑλληνισμοῦ, των πληρωνομένων από τους πανσλαυιστάς ὡς και τον κ. Κρουμβάχερ; . .

Η ἀλήθεια εινε ότι εύρισκόμεθα ἐντὸς φαύλου κύ- κλου, και το συμπέρασμα εινε τόσον δύσκολον. Όταν λέγωμεν ήμεῖς προς τους εἰδωλολάτραις, — εἴμεθα ἄσσοφι, ἄμαθεις, ἀνόητοι. Όταν τους τὰ ψάλλουν οἱ σοφοὶ ξένοι. — εινε μισέλληνας.

Όπωσδήποτε, ή παράστασις της «*Αντιγόνης*» εις το Στάδιον, ανεξαρτήτως της γλώσσης, και ὡςον ήμ- ποροῦσε με αὐτήν την γλώσσαν, ήτο επιτυχημένη. Οἱ ήθοποιοὶ όλοι, προπάντων ή κυρία Θεωνή Παπᾶ («*Αντιγόνη*»), ο κ. Κυπαρίσσης (Κρέων), ο κ. Ζήνων («*Άγγελος*») εἴπαιξαν ωραιότατα. Το ἀνάκτορον του Κρέοντος, κατά σχέδιον του κ. Δαιρπεφελδ, εκτείνόμε- νον καθ' ὅλον σχεδόν το πλάτος της σκηνῆς, και ἀπο- τελούν την σκηνογραφίαν, αἱ ένδυμασία, ή μουσική του κ. Σακελλαρίδου, όλα ἔκαμαν έντύπωσιν πλέον ή εὔαρεστον. Λέγουν ότι ήμποροῦσε να λείπῃ ο λόγος του κ. Μιστριώτη εις το τέλος. Ἄλλά εις μίαν παρ- άστασιν αρχαίου δράματος, εις το πρωτότυπον, και αὐτός, φαίνεται, ήτο ἀπαραίτητος.

Γρ. Ε.

ΔΙΑΦΟΡΑ

Η ΕΙΚΟΣΤΗ ΠΕΜΠΤΗ ΜΑΡΤΙΟΥ εορτάσθη ζωηρότατα. Το αρχαιολογικόν Συνέδριον προσ- ἔδωσε και αὐτό ἑνα τόνον ζωῆς εις την μεγάλην ήμέ- ραν. Εἰς τον Παρνασσόν, εις την Μητροπολιν, εις το Πανεπιστήμιον, παντοῦ πλημυροῦ ο ένθουσιασμός. Ένας παλμός εν τούτοις ἀνησυχίας, συνέχει τὰς ψυ- χάς. Το αἰσθάνεσαι μέσα εις τους ήχους της μουσι- κῆς, κάτω από τας ἀπλουμένας παντοῦ σημαίας. Όταν ὀλίγοι Κρητικοὶ παρεκάλεσαν, και ἐπέβαλαν ὅπου δεν εἰσκηκούσθησαν, να καταβιβασθῇ ή Κρητική ση- μαία από τὰ σηματοστολισμένα καταστήματα της πό- λεως, ὑπῆρχε εις την πράξιν αὐτήν, την αὐδαίρετον, ἑνας πόθος γενικός, αλλά και ἑνα συναίσθημα φόβου. Το πλῆθος ήτο έτοιμον να χαιρετίσῃ με ζήτωκραν γὰς την πράξιν των ὀλίγων Κρητικῶν, αλλά την ὁρ- μὴν ἐκείνην την στιγμιαίαν ἐπνίξε ή σκέψις, και ἐνε- κρώθη ή φωνή μέσα στα στῆθη.

Το αρχαιολογικόν Συνέδριον

ΑΙ Ἀθηναὶ συνεκέντρωσαν τὰς κορυφὰς της αρ- χαιολογικῆς ἐπιστήμης. Εἰς την ἀθηναϊκὴν ἀτιο- σφαίραν κυριαίνει κατὶ ἀσύνθηδες με το πλῆθος των σοφῶν οἱ όποιοι προσήλθον εις την πνευματικὴν αὐ- τήν εορτήν. Ο Βιλαμόβιτς, ο Μασπερό, ο Μαχάφφ, ο Όμολλ, ο Μοντέλιος, ο Κόντς και τόσοι ἀκόμη. Η

πρώτη δεξίωσις τῶν ξένων ἐπιστημόνων γίνεται τὴν παραμονὴν τῆς ἐνάρξεως τοῦ Συνεδρίου 24 Μαρτίου εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τοῦ Πανεπιστημίου τὴν 9.30 τῆς ἑσπέρας. Τοὺς ξένους ὑποδέχονται ὁ πρύτανης κ. Σ. Λάμπρος μετὰ τῆς κυρίας Λάμπρου καὶ οἱ καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου μετὰ τῶν κυριῶν των. Ἡ αἴθουσα εἶναι πλημμυρισμένη ἀπὸ τὴν ἀνταύγειαν τοῦ ἡλεκτρικοῦ, τοῦ ποτεῖν ἀπλάνεται ἐρωτύλον ἐπάνω εἰς τὸ χρυσοῦν καὶ τὸ κυανοῦν τῆς ὁροφῆς. Εἰς τὰς 10 προσέρχονται ὁ Βασιλεὺς ὁ Διάδοχος μετὰ τῆς πριγκίπισσας Σοφίας, καὶ ὁ πρίγκηψ Νικόλαος μετὰ τῆς πριγκίπισσας Ἑλένης.

Τὴν ἐπαύριον, 25 Μαρτίου, ἡμέραν τῆς Ἑθνικῆς Ἑορτῆς, εἰς τὰς 2.30 μ. μ. γίνεται ἡ ἑναρξίς τοῦ Συνεδρίου ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἐντὸς τοῦ Παρθενῶ-
 νος. Τί ὥραϊον, τί ἀνεφικτον πλαίσιον διὰ τὴν ἑορ-
 τὴν ὁ ἐρεικτομένος ἀνὴρ τῆς θεᾶς.

Ὁ Παρθένος είναι κατὰ τὰ δύο τρίτα κενός ! Ὁ-
λοι ἀντιπροσωπεύονται ἐπὶ τῶν λογίων καὶ τῶν
καλλιτεχνῶν. Ἡ μόνη τάξις ἣ ὁποία δὲν ἔπρεπε νὰ
λησμονηθῇ.

Πράντων οὖν οἱ Βασιλεῖς. Ὁ Διάδοχος ἐπὶ μικροῦ βα-
θροῦ κηρύττει τὴν ἑναρξιν τοῦ Συνεδρίου καὶ χαιρε-
τίζει τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς ἐπιστημῆς: «Ἐπὶ τοῦ
ἱεροῦ τῆς Ἀκροπόλεως βράχου, εἰς ὃν ἡ ἀπελευθε-
ρωθεῖσα Ἑλλάς ἀπέδωκε μετὰ μακροῦς αἰῶνας τὴν
γαλήνην καὶ τὴν ἡρεμίαν, τὴν προσήκουσαν εἰς τὴν
αἰώνιον Τέχνην, ἐντόχος τῶν περικαλλῶν λειψάνων τοῦ
ναοῦ τούτου τῆς Ἀθηνᾶς, τῆς συμβολιζούσης τὴν σο-
φίαν, ἡ σεμνὴ ὕμῶν συνέλευσις σήμερον εἶναι σύνο-
δος ἱεροφαντῶν, φερόντων ἀπὸ τῶν περάτων τοῦ κό-
σμου τὸν φόρον τοῦ θαυμασμοῦ πρὸς τὴν δόξαν καὶ
τὸ κάλλος τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος.»

Μετά τον Διάδοχον ὁ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας κ. Καραπάνος προσφωνεῖ τὰ μέλη τοῦ συνεδρίου γαλλιστί, κατόπιν ὁ γενικός ἑφορος τῶν ἀρχαιοτήτων κ. Καβαριάς· οἱ διευθυνταὶ τῶν ἐν Ἰλθίνας ἔξων σχολῶν κ. Δαϊοπούλῳ, Μπόζεντιν, Έρουαν καὶ Οὐλῶ.

Κατόπιν ὁ Διάδοχος ἀναγγέλλει τὸν διορισμὸν τῶν προέδρων τῶν τμημάτων καὶ ἡ ὥρα ἵνα ἐξορτή λήγῃ. Τὴν νύκτα ἀπὸ τὰς ἐπτὰ, ἡ πόλις εἶναι φωταγωγημένη καὶ ἡ Ἀκρόπολις πλέει εἰς ἓνα φῶς ὀνειρωδές.

Τὸ Σάββατον πανηγυρικὴ συνεδρίασις εἰς τὸ Πανεπιστήμιον καὶ ἑναρξεις τῶν συνεδριάσεων τῶν διαφόρων τμημάτων. Οἱ ξένοι μας ἐνθουσιασμένοι ὅλοι.

Εκ Κωνσταντινουπόλεως :

Ἡ δεσποινὶς Θάλεια Φλωρὰ προσεκλήθη εἰς Βάι-
μαρ, διὰ προσωπογραφίας, καὶ διερχομένη ἐκ
Μονάχου, μικρὰν τοπογραφίαν ἐκθεσίου, ἐκ τῆς ὁποίας ἡγο-
ράσθη μία μιῶν τοπογραφίαν τοῦ *Ἑσκή Σεχλό*. Τὴν
δεσποινίδα Γύξη ἐξωγράφησε μὲ φρουσανέλαν καὶ
φρέσι, καὶ γράφει μὲ πόνον ὅτι μένουσι ἀπώλητα, ἡ
Δόξα τῶν Ψαῶν καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Πόνου Ποίος
ἔλλην Μαυρίνας θὰ σπένῃ καὶ τὰ ἀγοράσῃ διὰ τὴν
πτωχὴν Πινακοθήκην τῶν Ἀθηνῶν;

Ἀπὸ πέντε ἢ ἑξ ἑτῶν εἰς τὴν αἰθούσαν τοῦ Ζαπ-
 πείου παρθεναγωγείου, παίζονται μετὰ πολλῆς ἐπιτυ-
 χίας ἀρχαία. Ἑλληνικά δράματα. Συγκινεῖσι αἱ νεα-
 ραὶ Ἑλληνίδες μὲ τὰς εὐγενεῖς αὐτῶν κατατομὰς. Ο-
 λίγον ἄρωμα ἀρχαίου κόσμου μέσσα εἰς τὸ πεζὸν περι-
 βάλλον

Εὐχαριστοῦμεν τὴν διευθύντριαν κ. Ἀδάμ, διὰ τὴν ἰδέαν.

Ἡ γδῆς δοθεῖσα Ἰφιγένεια ἐν Ταύροις, ἦτο ἡ μεγαλύτερα ἐπιτυχία τῆς ὅλης σειρᾶς. Αἱ στολαὶ ἐμελετήθησαν εὐνοειδῶς καὶ ἡ ἐπέτεσις ἀπέδειξε πόσον ἡ δεσποινὶς Στρούβαλη ἐκοπίασε καὶ πάλιν.

ΕΙΝΕ ὁμι μόνον ἄξιον παρατηρήσεως ἀλλὰ καὶ θαυμασμοῦ τὸ πῶς ἀντιλαμβάνονται εἰς τὴν Ἱαπωνίαν τὰ πράγματα. Καὶ ἡ σοβαρότης καὶ τὸ καθήκον καὶ αὐτὴ ἡ ἱκανότης ἔχουν ἄλλην ὄψιν ἐκεῖ. Ἐπὶ πλέον οὐδεμία πρόληψις ἢ δεσμός ἢ καὶ κανονισμός ἀκόμη ἐμποδίζουν τοὺς Ἰάπωνας μετὰ χειρισθόντων πᾶν μόνον ὑπὸ τῆς ἀνάγκης καὶ τῶν περιστάσεων ὑπαγορευόμενον, διὰ ἐπιτύχουν τὸν κύριον σκοπὸν τῆς ἐνεργείας των.

Ἀναφέρονται δύο χαρακτηριστικώτατα ἐπεισόδια τοῦ ἐξακολουθοῦντος πολέμου.

Ἄγων σκοποβολῆς.—Ο στρατηγὸς Κουρούκι διοικη-
τὴς τῆς 1ης ἰαπωνικῆς στρατιάς, ἐσχάτως διωργάνωσε
ἄγωνα σκοποβολῆς εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ πρὸς τι-
μὴν τῶν συνοδευόντων τὸν ἰαπωνικὸν στρατὸν ξένων
στρατιωτικῶν ἀκολούθων. Εἰς τὸν ἄγωνα τοῦτον, δι'
εὐνόητον ἡθικὸν λόγον, ἔγινε χρῆσις μόνον ὅλων κυ-
ριευθέντων παρὰ τῶν Ρώσων. Τὰ βραβεῖα ἦσαν κυ-
βώτια σαμπάνιας, οὐίσκυ, δοχεῖα κονσερβῶν καὶ ποῦρα
Ἀβάνας.

Οἱ διαγωνιζόμενοι ἦσαν ἰάπωνες στρατιῶται, ἀξιωματικοὶ καὶ . . . στρατηγοί. Παρακινηθέντες ἔλαβον μέρος εἰς τοῦτον καὶ τινες ἐκ τῶν ξένων στρατιωτῶν ἀκολούθων.

Εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον συμμετέσχε καὶ ὁ ἴδιος
στρατάρχης Κουρούκι καὶ ὁ ἀρχηγὸς τοῦ ἐπιτελείου
τοῦ στρατηγὸς Φουζι

Ὁ Κουρόκι πρηνὴς ἐπάνω εἰς μεγάλην ψάθαν ἔβαλλε παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ μικροῦ Ἰάπωνος στρατιώτου διαμρισθητῶν πρὸς αὐτὸν τὴν τιμὴν τοῦ

Μὴ νομίζετε ὅτι, ματαίᾳ φιλοδοξίᾳ ἐπιδειξέως τῆς
τρόπον τοῦτον παρώρμησε τὸν στρατάρχην εἰς τὸν
κῶν ἀκολουθῶν τῆς δεξιώσεως τῶν ξένων στρατιωτι-
τοῦ ἐπιτελεῖον του . . . ἀπέτρυχον εἰς τὸν ἀγῶνα. Φαν-
τάσιως, οἵτινες ἔβλεπον τὸν στρατάρχην των πρηνῶ
καὶ διεκδικοῦντα τὰ πρωτεῖα εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς σπο-

Προσβολή θέσεως. — Ἐσχάτως τμήμα ἰαπωνικοῦ στρατοῦ εὐρέθῃ εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ κυριεύσῃ ὠχυρωμένην θέσιν τῆς ὁποίας αἱ προσβάσεις εἰς μέγα διάστημα ἐβάλλοντο εὐχερὲς ὑπὸ τῶν ἰαπωνικῶν.

Ο διοικητής του 1ου τάγματος του 21ου ιαπωνικού συντάγματος ανέλαβε να κυριεύσει την

Διηγερεσε το τάγμα του εις μικράς ομάδας. 12-20
σιν των αξιοσημειωμένων και υπαξιωματικών του. Εις εκά-
στην ομάδα ωρίσθη τὸ σημεῖον εἰς τὸ ὁποῖον ἔπρεπε
10' οἱ Ἰάπωνες στρατιῶται τοῦ τάγματος τούτου ἀ-
πέλθαι. Ὅλαι αἱ ομάδες διὰ τροχάδην βηματισμοῦ, ἀνευ
τιζόν μόνον πῶς νὰ φθάσουν, ἐνῶ οἱ ἄνδρες ἐφρόν-
τουσαν ἐπὶ τινὰ θέσιν πρὸς το καχύτερον εἰς προ-
τοῦ ἐχθροῦ. Ἐκεῖ ἐπανεκκινῶν τας δυνάμεις των πυρῶν
ἐρρίπτοντο πάλιν ταχεῖς εἰς τὴν ἐφοδον. Διὰ τοῦ τρέ-
που μόνου των διαδοχικῶν ἄλματων, διέτρεξαν τὰ
900 μέτρα τὰ ὁποῖα τοὺς ἐχώριζαν ἀπὸ τῶν Ἰαπωνι-
κῶν ἐπιβροθημάτων τῆς ὀχρωαμένης θέσεως των
Ρώσων, χωρίς, ὥς εἶχον διαταχθεῖ, οὔτε μίαν βολὴν
νὰ ρίψουν ἐναντίον τοῦ πυροβολούντος ἐχθροῦ.
Ὅταν, ὅσοι ἐναπέμειναν ἐν τῇ ἐφοδῇ, ἔχθρουν
μυρσάντων, ἐξοβλίσθησαν ἐκ τῆς ἐφοδῆς.

τῶν Ρώσων, ἔδωσαν εἰς 100 μέτρων ἀπόστασιν ἀπὸ
παρὰ πάντων ἐπαναληφθεῖσαν ζητωκραυγὴν βαυδαί

τοῦ ταγματάρχου των ἐρρίφθησαν οἱ ἀτρόμητοι ἐντὸς
τῶν ἐχθρικῶν ὀχυρωμάτων καὶ διὰ τῆς λόγχης κατέ-
λαβον αὐτά. . .

T. I. K.

ΦΛΑΒΑΜΕΝ τὴν ἐπομένην ἐπιστολὴν :

Ἀθῆναι, τῇ 2 Ἀπριλίου 1905.

Ἀξιότιμε Κύριε Κ. Μιχαηλίδη,

Ἡ Ἐφορεία τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς, ἣν ἀντιπροσωπεῖ ἐνταῦθα, παρακαλεῖ ὑμᾶς ὅπως εὐαρεστηθῆτε ν' ἀναγγεῖλετε διὰ τοῦ ἀξιολόγου ὑμῶν περιοδικοῦ εἰς τοὺς συγγραφεῖς τῶν νέων ἐκδιδομένων ἔργων ὅτι ἐν γνωμῶνας θὰ ἐδέχετο ἐν ἀντίτυπον τούτων πρὸς πλουτισμὸν τῆς τῶσον χρησίμου διὰ τὴν Ἀνατολίην καὶ τῆς ἡμέτερον Γένος βιβλιοθηκῆς αὐτῆς, ν' ἀναλάβετε δὲ τὴν εὐγενῆ φροντίδα τῆς τοιαύτης περισυλλογῆς, ἐπ' ὥφελειαν τῆς κοινῆς ἡμῶν πνευματικῆς μητρὸς.

Ἡ ἐφορεία εὐχαριστοῦσα ὑμᾶς ἐπὶ τούτῳ παρακα-
λεῖ ὑμᾶς νὰ δεχθῆτε τὴν ἐκδήλωσιν τῆς ἐξαιρέτου
ποὺς ὑμᾶς ὑπολήψεως της, μεθ' ἧς διατελεῖ.

ΜΙΧΑΗΛ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

*Εφορος καὶ ἀντιπρόσωπος τῆς ἐφορείας
τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς.

Σ. Π.—Οἱ κ κ συγγραφεῖς, οἱ ὅποιοι ἐλπίζομεν ὅτι
θα φανοῦν πρόθυμοι εἰς τὴν ἀποστολὴν τῶν ἔργων
τῶν, παρακαλοῦνται νὰ σημειώσουν ἐπὶ τῶν βιβλίων
ὅτι ἀποστέλλονται διὰ τὴν Εὐαγγελικὴν Σχολήν.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Περιοδικά:

Περιέρχους λεπτομερείας περί τῶν ἀστρονομικῶν γνώσεων τῆς ἀρχαίας Κίνας, δίδει ἡ **"Ἑρμυνα"** τῆς Ὁξφόρδης διὰ τὸν τευχὸς της τοῦ Ἀπριλίου. Ἐν Κίνᾳ, λέγει τὸν δωδέκατον αἰῶνα, ὑπῆρχεν ἀξίωμα ἀρχιαστρονόμου, καλουμένου Φούγκ-Σιάγκ-Τσί καὶ ὑπερτασμένου ὑπὸ πολυαριθμὸν ὑπασπισμένων. Ἐργον τῆς ἀστρονομικῆς ταύτης ὑπηρεσίας ἦτο νὰ παρατηρῇ τὸς ἀστέρας διαβαίνοντας τὸν ἰσημερινὸν καὶ τηρεῖν τὸς ἀστέρας διὰ τὰς θέσεις των ἐν τῷ στερεώματι. οὗτο προσδιορίζῃ τὰς θέσεις των ἐν τῷ στερεώματι. Ἐτερον ἀστρονομικόν, οὕτως εἰπεῖν, ὑπουργεῖον ἦτο τὸ ὑπὸ τῆς διευθυντικῆς τοῦ καλουμένου Πάβ-Τσάγκ-Τσί. Οὗτος μετὰ τοῦ πλυαριθμοῦ ἐκ τμηματάρχων ἐπιτελεῖον τὸν εἶχεν ἔργον νὰ συζητῇ τὰς παρατηρήσεις τοῦ Φούγκ-Σιάγκ-Τσί, ἰδὼς ὅσον ἀφορᾷ τὸν πλανήτην Δία, καὶ νὰ ἐξάγῃ συμπεράσματα κοινωνιολογικῆς καὶ μετεωρολογικῆς φύσεως, καθὼς ἐπίσης καὶ διὰ νὰ προλέγῃ ἐκλείψεις καὶ ἀναφῆρῃ αὐτὰς τῷ αὐτοκράτορι. Ἀπὸ τοῦ 7 αἰῶνος οἱ σῖναι ἀστρονόμοι ἤρξαντο νὰ ἀναγράφωσιν ἐμφανίσεις κομητῶν καὶ διατιτόντων. Εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦ ἀστρονόμου Μά-Τουάν-Λίν, συγκαίμενον ἀπὸ ἐκατὸν τόμους, ἀναφέρονται 45 παρατηρήσεις κηλίδων τοῦ ἡλίου ὁρατῶν διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ. Εἰς αὐτὸ ἐπίσης ἀναγράφονται τριάκοντα ἐπτά παρατηρήσεις τοῦ Ἑρμοῦ ὡν τὴν ἀκρίβειαν πιστοποιεῖ ὁ γάλλος ἀστρονόμος Λεβερριέ.

Εἰς τὸ ἀγγλικὸν περιοδικὸν «Strand» ἀναγ-
φονται τὰ ἀγαπτότερα ἔργα τῆς Ἑθνικῆς Πινα-
κοθήκης τοῦ Λονδίνου. Ὁ γράφων ἐβασίσθη ἐπὶ
πληροφοριῶν τὰς ὁποίας ἐξήτησε ἀπὸ τοὺς διαφόρους
φύλακας τῆς Πινακοθήκης· ποταὶ εἰκόνες προκαλοῦν
περισσότερον τὴν προσοχὴν τοῦ κοινοῦ καὶ σταματοῦν
τοὺς ἐπισκέπτας, καὶ ποίων αἱ φωτογραφίαι ποιοῦνται
περισσότερον.

Ἡ μᾶλλον προσφιλέης λοιπὸν εἰκὼν εἶναι τὰ Ἀγ-

γελᾶται τοῦ Ρέινολδς. Περί τοῦ ἔργου αὐτοῦ ὁ Διευθυντής τῆς Βασιλικῆς Ἀκαδημίας σιρ Ἐδουαρδ Πόιντερ, ἀναγνωρίζων αὐτὸ ὡς τὸ ἀριστοῦργημα τοῦ Ἀγγλοῦ ζωγράφου, λέγει ὅτι τὸ κάλλος τῶν μορφῶν. καὶ ἀπόδοσις τῆς παιδικῆς τρυφερότητος, τὸ σχέδιον καὶ ἡ ἔκφρασις εἶναι ἴσως τὸ τελειότερον δείγμα εἰς τὴν ζωγραφικὴν τῆς παιδικῆς φυσιογνωμίας. Τὸ ἔργον αὐτὸ ἐξέτε ἡ πρώτην φοράν εἰς τὴν Βασιλικὴν ἡμεδαυτὴν τὸ 1788.

Τὸν ἰδίῳ καλλιτέχνῳ: ὁ Σαμουήλ, δὲν θεωρεῖται ἐφάμιλλον τοῦ προηγουμένου, εἶναι ὅμως ἐν ἀπὸ τὰ ὠραιότερα ἔργα. Ὁ Ρεῖνολδς εἶχε ἰδιαίτεράν στοργήν πρὸς τὰ μικρὰ παιδιὰ καὶ αἱ ἀφελεῖς κινήσεις τὸν ἐπέσφραν πάντοτε τὴν προσοχήν του. Αἱ εἰκόνες τοῦ Ρεῖνολδς, αἱ ζωγραφίζουσαι τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, αἱ ὅσαι εἰς τὴν ἐποχὴν τὸν ἐπληροῶντο πενήντα γυνεῖς, σήμεον ἀέξουν χιλιάδας λιγῶν.

γενεάς, σημεῖον ἀξίον χάριτος κλητῶν.
 Δευτέρως θεὸν κατέχει ὁ Ἰωάννης ζωγράφος Μου-
 ρίλλο. Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης καὶ τὸ ἀρνίον, σταματᾷ πάν-
 τοτε τὸν κόσμον. Τὸ θέμα εἶναι συνειδητέμενον εἰς
 τὴν Ἰσπανίαν, ὅπου, ὅπως καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα, κάθε
 οἰκογένεια ἀγοράζει τὸ Πάσχα ἓνα ἀρνὶ ζωντανόν. Ἡ
 εἰκὼν ἔχει πολλὴν ζωὴν, τὰ μάτια εἶναι ὕγρα καὶ ἐκ-
 φραστικὰ, ἡ σὰρξ ὥρατα πλασμένη καὶ τὸ ὅλον ἔχει
 τὸ θαλλὸς τῆς ζωῆς. Τὸ ἔργον ἀγορασθὲν ὑπὸ τοῦ
 λόρδου Ἀσβερτον 2,100 λίρας ἐδωρήθη εἰς τὴν Ἑθνι-
 κὴν Πινακοθήκην. Ὅλα τὰ ἔργα τοῦ μεγάλου Ἰσπα-
 νοῦ ζωγράφου ἐνέχουσιν τὴν χάριν καὶ τὴν ζωὴν μὲ
 μοναδικὸς χρωματισμούς.

Δύο διδάσκαλοι Ἰταλοὶ ἔρχονται μετὰ τὸν Ἰσπανόν, ὁ Μπελλίνι καὶ ὁ Μποττιτσέλλι. Ἡ προσωπογραφία τοῦ *Δόγη Λορεδάνο* ὑπὸ τοῦ Μπελλίνι, ἔρχοντο ἄξιον θαυμασμοῦ διὰ τὴν τεχνικὴν τελειότητα, κατέχευε ἔξέχουσας θέσιν μεταξὺ τῶν ἔργων τῆς Ἑθνικῆς Πινακοθήκης. Ὁ Μπελλίνι ἦτο ἴσως ἡ μεγαλειότερη μορφή τῆς Ἑντελικῆς σχολῆς τῆς ἐποχῆς του. Τοῦ Μποττιτσέλλι *Ἡ Παρθένος μετὰ τὸν Παιδίον* προσελκύουν τὸν περισσότερον κόσμον. Αἱ συμπαθεῖς φυσιογνωμίαι τοῦ ἔργου καὶ τὸ ὄνειροπόλον, τὸ ὁποῖον διακρίνει τὸν καλλιτέχνην, καθιστοῦν τὴν εἰκόνα αὐτὴν ἀγαπητὴν εἰς τὸ κοινόν.

Δύο άλλαι εἰκόνες, μιᾶς μεγάλης κορυφῆς εἰς τὴν τέχνην, τοῦ Ρέμπραντ, ἡ *Αὐτοπροσωπογραφία του* καὶ ἡ *Εἰκὼν γράας* εἶναι ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ ἔργα τῆς Ἑθνικῆς Πινακοθήκης. Εἶναι τόσον γνωστοὶ ὡς Ὀλλανδοὶ καλλιτέχνες καὶ ἡ τεχνοτροπία του, ὥστε παρερχόμεθα χωρὶς νὰ σταματήσωμεν εἰς τὰ χαρακτηρισίζοντα αὐτὴν. Ὡς ἀναφέρωμεν μόνον διὰ μιᾶς εἰκὼν τοῦ Ρέμπραντ ἐπωλήθη πρὸ 40 ἐτῶν 6000 λίρας.

Ὁ Γκρέξ μὲ δύο του εἰκόνας *Κεφαλή κόρης* καὶ *Ἡ κόρη* μὲ τὸ μῆλον διεκδικεῖ ἐπίσης μίαν τῶν πρώτων θέσεων εἰς τὴν ἀπαριθμῆσιν αὐτὴν. Παρὰ τὴν ἀπλο- τητά τοῦ θέματος τῶν δύο αὐτῶν ἔργων, εἶναι ἀξιό- νηυστον ὅτι ἡ τέχνη τοῦ Γάλλου ζωγράφου δε- σμεύει τὸν θεατὴν μὲ τὴν ζωὴν, τὴν χάριν καὶ τὸ αἶσθημα τὰ ὁποῖα ἐγκλείουν. Ὁ Διδερό ἐγράφε ποτὲ διὰ μίαν εἰκόνα τοῦ Γκρέξ: «Εὐχαριστοῦμαι γὰ βλέπω αὐτὴν τὴν εἰκόνα μαζί με τὰ ἔργα τοῦ Ροῦμπενς, τοῦ Ρέμπραντ καὶ τοῦ Βάν-Δύκ».

Ἐμπρὸν καὶ τοῦ Βαν-Δουκ». Ἀπὸ τῶν ἄλλων ζωγράφων ὁ Ρόμνε καὶ ὁ Γκαϊνσμποργο εἶναι οἱ μάλιστα ἀγαπητοὶ εἰς τὸ κοινόν. Ὁ Ρόμνε ἐξωγράφησε ἐπανελημμένως τὴν Λαίδην Ἀμιλτον. Εἰς πλείστα ἔργα του ἡ *θεὰ γυναῖκα*, ὅπως τὴν ἀπεκάλεε ὁ ζωγράφος, ἐχρησίμευσε ὡς πρότυπον. Εἰναι ἄλλως τε γνωστὴ ἡ καλλονὴ τῆς Λαίδης Ἀμιλτον. Ὁ Ρόμνε ἐξωγράφιζε συνήθως μόνον τὸ πρόσωπον τῆς Λαίδης Ἀμιλτον, τὸ δὲ σῶμα συνεπλήρωνε ἀπὸ ἄλλο πρότυπον. Μία τοιαύτῃ προσωπογραφίᾳ τῆς ὡς Βακχίδος ἐλκύει τὴν προσοχὴν τοῦ κόσμου. Ἐπίσης ἡ προσωπογραφία τῆς *Κόρης τοῦ Πάροου*. Ὁ ἄλλος Ἄγγλος ζωγράφος, ὁ Γκαϊνσμποργο διακρίνεται μὲ

τήν προσωπόγραφίαν τῆς Σίδον, τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα χαίρει πολλήν δημοτικότητα μεταξύ τῶν ἠθοποιῶν τῆς ἀγγλικῆς σκηνῆς. Ἡ τέχνη τοῦ Γκαίνσμπορο, ὅπως ἔγραψε ἕνας βιογράφος του, ἐδημιούργησε νέαν σχολήν. Ἰσως δὲν εἶνε ἀγνωστον τὸ ἐπεισόδιον τοῦ καλλιτέχοντος ὅταν ἐξωγράφισε τὴν Σίδον. Ἐδυσκολεῖτο πολὺ νὰ ζωγραφίσῃ τὴν μύτην της. Δύο ἢ τρεῖς φορές ἠναγκάσθη νὰ ἀρχίσῃ ἐξ ἀρχῆς. Τέλος ἀπλησιζόμενος τῆς λέγει: Νὰ τὴν πάρῃ ἡ ὀργή, εἶναι ἀτελειώτη αὐτὴ ἡ μύτη σας, κυρία.

Εἰς ἄλλο ἔδαφος εἰς τὸ βασιλεῖον τῶν ζῶων, ἐξέχουσιν θέσιν κατέχουν δύο ἔργα τοῦ Λάνδσερ Ἀξιοπρέπεια καὶ Ἀναίδεια καὶ Οἱ σκύλοι τοῦ Βασιλέως Καρόλου. Κάποιος ἔγραψε περὶ τοῦ Λάνδσερ, ὅτι ἂν δὲν ἀνεκάλυψε τὸν σκύλον, ἀπεκάλυψε ὅμως τὸν χαρακτηριστὴρα του. Ἡ πρώτη εἰκὼν εἰκονίζει ἕνα μεγάλον σκύλον καθήμενον μετ' ὅλην τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς ἰσχύος του καὶ ἕνα μικροῦτσικο σκυλάκι δίπλα του. Ἡ ἐντύπωσις τῆς εἰκόνος εἶναι καταπληκτικὴ. Εἰς τοὺς σκύλους τοῦ Βασιλέως Καρόλου εἶναι ζωγραφισμένη δολιχὴ τὸ ἀπαλὸν καὶ ἡ καλωσύνη τοῦ ζώου αὐτοῦ. Τόση εἶναι ἡ τεχνικὴ τελειότης, ὥστε ἡ εἰκὼν δὲν ἀπέχει διόλου τῆς ἀληθινῆς ζωῆς.

Τέλος ὁ Τρομερός τοῦ Τέρνερ εἶναι ἐν ἀπὸ τὰ καλλιτέρα ἔργα τοῦ ζωγράφου. Ἐξετέθη τὸ 1839 εἰς τὴν Βασιλικὴν Ἀκαδημίαν. Ὁ Τρομερός εἶναι ζωγραφισμένος κατὰ τὴν ναυμαχίαν τοῦ Τραφάλγκαρ. Ὁ Τέρνερ ἀγαποῦσε τὴν θάλασσαν καὶ ἀποδίδει τελείως τὰ θέματά του. Περὶ τοῦ Τέρνερ ὁ Ράσκιν ἔγραψε πολλὰ εἰς τοὺς «Συγχρόνους ζωγράφους» του.

Ἡ «Ψυχιατρικὴ καὶ Νευρολογικὴ Ἐπιθεωρησις» δημοσιεύει ἐν συνεχείᾳ μελέτην τοῦ συνεργάτου μας κ. Παύλου Νιρβάνα ὑπὸ τὸν τίτλον «Τέχνη καὶ Φρενοπάθεια».

Ο ΛΙΓΟΣ ΤΙΧΑ

Διαλέξεις τῶν «Παναθηναίων». — Αἱ διαλέξεις τῶν «Παναθηναίων» προσελκύουν τὸν κόσμον τῶν λογίων καὶ τὸν κόσμον τοῦ ὥραιου. Αἱ κυρίαί πολυπληθεῖς τιμοῦν τοὺς ὁμιλητάς μας μετ' ἐνδιαφέροντων. Τὸν κ. Μάτεσιν περὶ τῆς κρητικῆς τραγωδίας «Ζήνων» παρηκολούθησε μετ' πολλήν προσοχὴν τὸ ἀκροατήριον κατὰ τὴν ὁμίλιαν του τὴν 27 Μαρτίου.

Τὴν 10 Ἀπριλίου ὁμίλησε ὁ κ. Γρηγόριος Ξενόπουλος περὶ τοῦ ἐν Ἀθήναις μουσικοῦ αἰσθήματος, (ἡ περιλήψις εἰς τὸ προσεχές) καὶ ἀπήγγειλε ἡ Δις Εἰμαρμένη Ξανθάκη, ἡ καλλιτέχνης τῆς «Νέας Σκηνῆς», τὸ διήγημα τοῦ συνεργάτου μας κ. Ζ. Α. Παπαντωνίου «Μιά σπθιά εἰς τὰ σπλάχνα τῶν θεῶν». Αἱ διαλέξεις ἕνεκα τῆς προχωρημένης ἐποχῆς διακόπτονται. Ἡ Διεύθυνσις τοῦ περιοδικοῦ εὐχαριστεῖ θερμότατα τοὺς τιμήσαντας κ' ἐφέτος τὸ βῆμα τῶν «Παναθηναίων».

Ἡ προκήμισσα Ἀλίκη τῆς Ἑλλάδος ἀπέκτησε θυγάτριον εἰς τὸ ὁποῖον ἐδόθη τὸ ὄνομα Μαργαρίτα.

Ἡ Δούζε θριαμβεῖ εἰς τὸ Παρίσι. Φαίνεται ὅτι προτιμᾷ τὴν γαλλικὴν πρωτεύουσιν καὶ ἐπανερχεται συχνά εἰς αὐτήν. Ἡ μόνη πόλις ἡ ὁποία ὁμιλεῖ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ καλλιτέχοντος. Καὶ γράφει ὁ Φιγαρό: Ἡ ἰδιοφυΐα τῆς Δούζε ἀπέβαλε καθετὶ τὸ ὁποῖον εἶναι περιττόν. Αὐτὴ ἡ μεγάλη καὶ εὐγενὴς ἀπλοποίησις ἡ ὁποία μᾶς ἀνυψώνει, ἡ τελεία αὐτὴ ἀρμονία τὴν ὁποίαν οὔτε αὐτὸ τὸ βίαιον πάθος διαταράττει μαζὶ μετ' ὑψίστην τέχνην τῆς καλλιτέχνιδος, εἶναι ἡ μεγίστη νίκη μίας μεγάλης ζωῆς, κατὰ τῆς εἰμαρμένης.

Ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν «Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνή-

σεως προκήρυξις καλλιτεχνικῆς ἐκθέσεως εἰς τὸ Ζάππειον διὰ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1906, διοργανουμένης ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς τῶν Ὀλυμπίων. Ὁ βασιλόπαις Νικόλαος ἐδέχθη τὴν προεδρείαν τῆς ἐκθέσεως. Μέλη τῆς ἐπιτροπῆς ὁρίσθησαν οἱ κ. κ. Γ. Ἰακωβίδης καὶ Λ. Σῶχος. Τὰ ἔργα θὰ γίνωνται δεκτὰ εἰς τὸ Ζάππειον μέχρι τῆς 28 Φεβρουαρίου 1906.

Πρόκειται νὰ ἐκδοθῇ εἰς πέντε τόμους ἡ ἀλληλογραφία τοῦ Οὐόλτερ Σκόττ μετ' ὁν ἐκδότην του Ρόβερτ Κάδελ.

Τὸν παρελθόντα Φεβρουάριον ἀπέθανεν ὁ γερμανὸς ποιητὴς Χαρτλέμπεν. Ἐγραψε στίχους, μυθιστορήματα, δράματα καὶ κατεῖχε ἐξέχουσαν θέσιν εἰς τὴν γερμανικὴν φιλολογίαν.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΖΩΝΤΑΝΟΙ ΚΑΙ ΠΕΘΑΜΜΕΝΟΙ δράμα, ὑπὸ Δ. Π. Ταγκοπούλου. Ἀθήνα, γραφεῖα τοῦ «Νουμά» 4 ὁδὸς Οἰκονόμου 1905, σφ. 160ν σελ. 78, δρ. 2.

NOTES ET POÈMES par Théo Varlet. 1905, Lille, édition du Beffroi 24, Rue Saint-Augustin.

Μουσική:

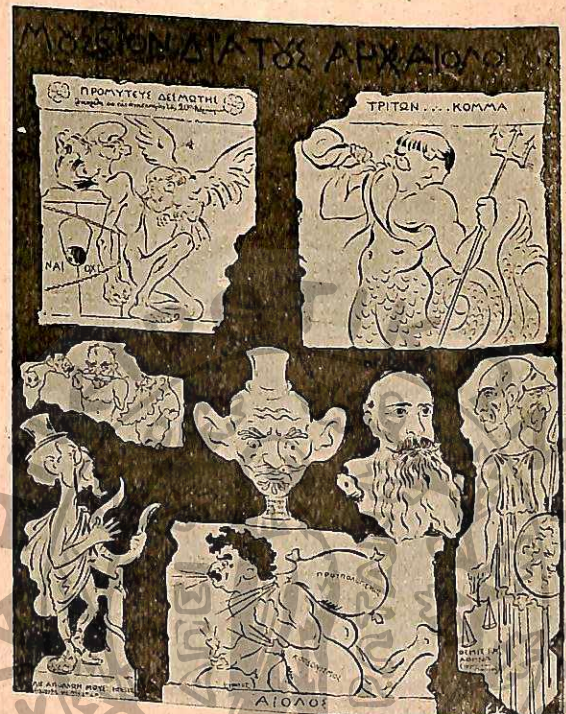
ΥΜΝΟΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΥ ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ δι' ᾄσμα καὶ κλειδοκώμβalon ποιήσας Κ. Μάνου, μουσικὴ Σ. Σαμάρα. δρ. 1.50.

Διόρθωσις:

Εἰς τὸ τεῦχος τῆς 31 Μαρτίου. σελ. 353, στίχος 13ος ἀντὶ *κυνάμους* νὰ διορθωθῇ: *κυνάνους*.

Ἡ ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΥ

Ἐκ τῆς ἐφημερίδος «Ἀθῆναι».

Ἀπὸ τὸ Διεθνὲς Ἀρχαιολογικὸν Συνέδριον.

